

UNIVERZITA KARLOVA

Přírodovědecká fakulta

Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje

Studijní program: Geografie

Studijní obor: Sociální geografie a regionální rozvoj

Bc. Václav Kocur

**HODNOCENÍ SOCIÁLNÍCH SÍTÍ AKTÉRŮ
ROZVOJE VENKOVA: PŘÍKLAD MÍSTNÍCH
AKČNÍCH SKUPIN ROZVOJ KRNOVSKA A
RÝMAŘOVSKO**

**EVALUATION OF RURAL DEVELOPMENT
ACTORS' SOCIAL NETWORKS: EXAMPLE OF
LOCAL ACTION GROUPS ROZVOJ KRNOVSKA
AND RÝMAŘOVSKO**

Diplomová práce

Vedoucí práce: doc. RNDr. Pavel Chromý, Ph.D.

Praha, 2017

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem závěrečnou práci zpracoval samostatně a že jsem uvedl všechny použité informační zdroje a literaturu. Tato práce ani její podstatná část nebyla předložena k získání jiného nebo stejného akademického titulu.

V Praze, 24. 4. 2017

Podpis

Na tomto místě bych rád poděkoval docentu Chromému za výborné věcné připomínky k této práci a podporu, kterou mi poskytnul. Taky bych chtěl poděkovat všem, kteří mě podporovali v tom, abych tuto práci sepsal. Především Pavlu Michalíkovi, mému bratru Martinovi, doktoru Jiřímu Šavlíkovi. Poděkování patří i Jiřímu Bulkovi, Milanu Míkovi a Martině Novákové a dalším kamarádům, jejichž společnost mi dodávala energii pro další psaní této práce. Děkuji také mé sestře Katce za velkou pomoc v závěrečné fázi. Velký dík patří také všem starostkám a starostům, kteří vyplnili dotazník.

OBSAH

Seznam grafů.....	6
Seznam obrázků	6
Seznam tabulek.....	6
Seznam příloh.....	7
Seznam zkratk	8
Abstrakt.....	9
Abstract.....	9
1 Úvod	10
2 Problémy venkovských oblastí a regionální rozvoj	13
3 Obecná východiska výzkumu sociálního kapitálu	17
3.1 Formy sociálního kapitálu a možnosti jeho měření	17
3.2 Sociální sítě.....	20
3.2.1 Místní akční skupiny jako lokální síť aktérů rozvoje.....	21
3.2.2 Analýza sociálních sítí.....	21
3.3 Měření sociálního kapitálu.....	23
3.4 Výzkum sociálního kapitálu v českém prostředí	23
4 Sociální kapitál ve venkovských obcích	26
4.1 Cíle výzkumu a výzkumné otázky.....	26
4.2 Výběr zájmového území.....	27
4.2.1 Obecné rámce výběru území	27
4.2.2 Vybraná zájmová území	29
4.3 Komparace MAS Rýmařovsko a MAS Rozvoj Krnovska.....	30
4.4 Metody použité ve výzkumu	37
4.4.1 Dotazník pro výzkum.....	37
4.5 Realizace šetření v MAS Rozvoj Krnovska a MAS Rýmařovsko	39
5 Analýza sociální sítě v MAS Rozvoj Krnovska a MAS Rýmařovsko	44
5.1 Charakteristiky respondentů a jejich obcí.....	44
5.2 Data	47
5.3 Charakteristiky sítí.....	53
5.3.1 Hustota sítí	53
5.3.2 Centralita aktérů a centralizace sítí.....	55
5.3.3 Jádru a periferie sítě.....	57
5.3.4 Shrnutí charakteristik sítě v MAS Rozvoj Krnovska a MAS Rýmařovsko	60
6 Analýza individuálního sociálního kapitálu	61
6.1 Svazující, přemostující a hierarchický sociální kapitál starostů zájmových územích ..	63
7 Závěr.....	67
Literatura.....	70
Přílohy	76

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Vývoj počtu obyvatel v obcích MAS Rýmařovsko v letech 1869–2011.....	34
Graf 2: Vývoj počtu obyvatel v obcích MAS Rozvoj Krnovska v letech 1869–2011	34
Graf 3: Podíl mužů a žen mezi respondenty v dotazníkovém šetření v MAS Rozvoj Krnovska a MAS Rýmařovsko v roce 2017	44
Graf 4: Podíl respondentů dle věkových kategorií v dotazníkovém šetření v MAS Rozvoj Krnovska a MAS Rýmařovsko v roce 2017	45
Graf 5: Podíl respondentů dle kategorie nejvyššího dosaženého vzdělání v dotazníkovém šetření v MAS Rozvoj Krnovska a MAS Rýmařovsko v roce 2017	46
Graf 6: Podíl respondentů dle velikostní kategorie obce, ve které jsou starostou, v dotazníkovém šetření v MAS Rozvoj Krnovska a MAS Rýmařovsko v roce 2017	47

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Kauzální kumulativní procesy v depopulačním periferním regionu	13
Obrázek 2: Mapa MAS Rozvoj Krnovska a MAS Rýmařovsko v kontextu okresu Bruntál.....	31
Obrázek 3: Incidenční hodnotová matice relací mezi respondenty a institucemi v MAS Rozvoj Krnovska ve výzkumu: Hodnocení sociálních sítí aktérů rozvoje venkova: příklad místních akčních skupin Rozvoj Krnovska a Rýmařovsko v roce 2017	48
Obrázek 4: Incidenční dichotomická matice relací mezi respondenty a institucemi v MAS Rozvoj Krnovska ve výzkumu: Hodnocení sociálních sítí aktérů rozvoje venkova: příklad místních akčních skupin Rozvoj Krnovska a Rýmařovsko v roce 2017	50
Obrázek 5: Hodnotová matice sousednosti relací mezi institucemi v MAS Rozvoj Krnovska ve výzkumu: Hodnocení sociálních sítí aktérů rozvoje venkova: příklad místních akčních skupin Rozvoj Krnovska a Rýmařovsko v roce 2017	51
Obrázek 6: Dichotomická matice sousednosti relací mezi institucemi v MAS Rozvoj Krnovska ve výzkumu: Hodnocení sociálních sítí aktérů rozvoje venkova: příklad místních akčních skupin Rozvoj Krnovska a Rýmařovsko v roce 2017	52

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Příklad čtvercového uspořádání síťových dat pro analýzu sociálních sítí	22
Tabulka 2: Skupiny MAS pro hodnocení funkčnosti MAS v Česku v roce 2012	28
Tabulka 3: Vybrané základní ukazatele MAS Rýmařovsko a MAS Rozvoj Krnovska	33
Tabulka 4: Instituce aktérů rozvoje zahrnuté do dotazníku ve výzkumu: Síť institucionálních aktérů rozvoje malého města, Vajdová a kol. (2010)	38
Tabulka 5: Instituce aktérů rozvoje zahrnuté do dotazníku ve výzkumu: Hodnocení sociálních sítí aktérů rozvoje venkova: příklad místních akčních skupin Rozvoj Krnovska a Rýmařovsko v roce 2017	39
Tabulka 6: Kódování odpovědí z dotazníku pro výzkum: Hodnocení sociálních sítí aktérů rozvoje venkova: příklad místních akčních skupin Rozvoj Krnovska a Rýmařovsko v roce 2017	41
Tabulka 7: Kódované odpovědi respondentů z MAS Rozvoj Krnovska ve výzkumu: Hodnocení sociálních sítí aktérů rozvoje venkova: příklad místních akčních skupin Rozvoj Krnovska a Rýmařovsko v roce 2017	42
Tabulka 8: Kódované odpovědi respondentů z MAS Rýmařovsko ve výzkumu: Hodnocení sociálních sítí aktérů rozvoje venkova: příklad místních akčních skupin Rozvoj Krnovska a Rýmařovsko v roce 2017	43

Tabulka 9: Počet mužů a žen mezi respondenty v dotazníkovém šetření v MAS Rozvoj Krnovska a MAS Rýmařovsko v roce 2017	44
Tabulka 10: Počet respondentů dle věkových kategorií v dotazníkovém šetření v MAS Rozvoj Krnovska a MAS Rýmařovsko v roce 2017	45
Tabulka 11: Počet respondentů dle kategorie nejvyššího dosaženého vzdělání v dotazníkovém šetření v MAS Rozvoj Krnovska a MAS Rýmařovsko v roce 2017	46
Tabulka 12: Počet respondentů dle velikostní kategorie obce, ve které jsou starostou v dotazníkovém šetření v MAS Rozvoj Krnovska a MAS Rýmařovsko v roce 2017	47
Tabulka 13: Hustota dichotomických a hodnotových vztahů v síti institucí v MAS Rozvoj Krnovska a MAS Rýmařovsko ve výzkumu: Hodnocení sociálních sítí aktérů rozvoje venkova: příklad místních akčních skupin Rozvoj Krnovska a Rýmařovsko v roce 2017	54
Tabulka 14: Stupeň centrality aktérů rozvoje v MAS Rozvoj Krnovska a MAS Rýmařovsko ve výzkumu: Hodnocení sociálních sítí aktérů rozvoje venkova: příklad místních akčních skupin Rozvoj Krnovska a Rýmařovsko v roce 2017	56
Tabulka 15: Centralizace sítě v MAS Rozvoj Krnovska a MAS Rýmařovsko ve výzkumu: Hodnocení sociálních sítí aktérů rozvoje venkova: příklad místních akčních skupin Rozvoj Krnovska a Rýmařovsko v roce 2017	57
Tabulka 16: Jádro sítě institucionálních aktérů rozvoje v MAS Rozvoj Krnovska a MAS Rýmařovsko ve výzkumu: Hodnocení sociálních sítí aktérů rozvoje venkova: příklad místních akčních skupin Rozvoj Krnovska a Rýmařovsko v roce 2017	58
Tabulka 17: Hustota jádra, hustota periferie a hustota mezi jádrem a periferií sítě aktérů rozvoje v MAS Rozvoj Krnovska a MAS Rýmařovsko ve výzkumu: Hodnocení sociálních sítí aktérů rozvoje venkova: příklad místních akčních skupin Rozvoj Krnovska a Rýmařovsko v roce 2017	59
Tabulka 18: Rozdělení institucí aktérů rozvoje dle typu sociálního kapitálu ve výzkumu: Hodnocení sociálních sítí aktérů rozvoje venkova: příklad místních akčních skupin Rozvoj Krnovska a Rýmařovsko v roce 2017	64
Tabulka 19: Součty frekvencí kontaktu starostů s institucemi aktérů rozvoje ve výzkumu: Hodnocení sociálních sítí aktérů rozvoje venkova: příklad místních akčních skupin Rozvoj Krnovska a Rýmařovsko v roce 2017	65

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1: Průvodní dopis pro starosty obcí MAS Rozvoj Krnovska a MAS Rýmařovsko ve výzkumu: Hodnocení sociálních sítí aktérů rozvoje venkova: příklad místních akčních skupin Rozvoj Krnovska a Rýmařovsko v roce 2017	76
Příloha 2: Dotazník pro starosty v obcích MAS Rozvoj Krnovska a MAS Rýmařovsko ve výzkumu: Hodnocení sociálních sítí aktérů rozvoje venkova: příklad místních akčních skupin Rozvoj Krnovska a Rýmařovsko v roce 2017	77

SEZNAM ZKRATEK

ČR – Česká republika

ČSÚ – Český statistický úřad

FAL e.V: - Verein zur Förderung ökologisch-ökonomisch angemessener Lebensverhältnisse westlich des Plauer Sees eingetragene Verein

CHKO – chráněná krajinná oblast

Km – kilometr

MAS – Místní akční skupina

Obyv. – obyvatel

Resp. – respektive

SO ORP – Správní obvod obce s rozšířenou působností státní správy

SPL – Strategický plán LEADER

VOŠ – Vyšší odborná škola

ABSTRAKT

Tato diplomová práce se zabývá sociálními sítěmi aktérů rozvoje venkova a individuálním sociálním kapitálem starostů obcí v místních akčních skupinách Rozvoj Krnovska a Rýmařovsko. V práci hledám souvislost mezi hodnocením funkčnosti místních akčních skupin a mírou individuálního sociálního kapitálu starostů obcí v místních akčních skupinách a vybranými charakteristikami sítí aktérů rozvoje. V první části práce se zabývám problémy venkova, faktory rozvoje, sociálním kapitálem a sociálními sítěmi obecně. V druhé části práce jsou analyzovány výsledky dotazníkového šetření, které proběhlo v březnu 2017 mezi 34 starosty obcí, které patří do místní akční skupiny Rozvoj Krnovska, respektive Rýmařovsko. Na základě výsledků šetření je dále analyzován individuální sociální kapitál starostů a typy sociálního kapitálu – svazující, přemosťující a hierarchický. Výzkum potvrdil klíčovou roli individuálního kapitálu (a typů kapitálu svazujícího a přemosťujícího) starostů venkovských obcí pro funkčnost místních akčních skupin.

Klíčová slova: sociální kapitál – síť – aktéři rozvoje – venkov – starostové – místní akční skupina – MAS Rýmařovsko – MAS Rozvoj Krnovska.

ABSTRACT

This thesis deals with rural development actors' social networks and individual social capital of mayors in municipalities belonging to local action groups Rozvoj Krnovska and Rýmařovsko. In my work I examine if there is any correlation between evaluation of functionality of local action groups and degree of individual social capital of mayors in municipalities belonging to local action groups and between certain characteristics of actors' social networks. In the first part of the thesis I deal with rural areas' problems, development factors, social capital and social network in general. In the second part of the thesis I analyze results of survey, which took part in March 2017 between 34 mayors of municipalities belonging to local action group Rozvoj Krnovska and Rýmařovsko respectively. On the basis of survey results I continue with analyzing of mayors' individual social capital and types of social capital – bonding, bridging, linking. The study confirmed the key role of individual social capital (and bonding and bridging social capital) of rural municipality mayors for functionality of local action groups.

Key words: social capital – networks – development actors – rural area – mayors – local action group – MAS Rýmařovsko – MAS Rozvoj Krnovska.

1 ÚVOD

Networking, networking, networking. „V životě je podstatným prvkem náhoda, nikdy nevíte, na koho narazíte, kdo vám případně může s něčím pomoci, nebo může pomoci dosáhnout vašich cílů. Proto je důležitý networking – síťování – navazování známostí a kontaktů,“ říkal docent Rumpel na přednáškách o lokálním a regionálním rozvoji ještě když jsem studoval bakalářský obor Geografie a regionální rozvoj na Ostravské univerzitě v Ostravě. Networking networking, networking. Něco na tom bude, říkal jsem si. Docent Rumpel mě inspiroval. Když jsme pak s kamarádem zakládali Spolek studentů geografie na Přírodovědecké fakultě Ostravské univerzity, šlo nám hlavně o to, abychom se seznámili napříč katedrou jak my – studenti – navzájem, tak i studenti s učiteli.

Síťování. „*Nejsme vědecká instituce jako taková, snažíme se zprostředkovat kontakt mezi vědci a vytvářet rozličné týmy vědců, kteří by se jinak nepotkali, a kteří pak společně pracují na projektech na různá témata. Takoví lidé se mohou více obohatit o nové náhledy, dojít k zajímavějším závěrům, protože pocházejí z různých prostředí a mají různé názory. Naše organizace je síť odborníků, síť kontaktů*“ vysvětlovali mi zaměstnanci Akademie pro výzkum prostoru a územní plánování v Hannoveru (Akademie für Raumforschung und Landesplanung), když jsem se v rámci ERASMUS stáže, které jsem se účastnil v letech 2013 a 2014, na začátku praktika v této organizaci snažil pochopit, jak to vlastně celé funguje.

Aktivní lidé na venkově. Jako praktikant v Akademie für Raumforschung und Landesplanung jsem měl tu skvělou možnost účastnit se jako pomocný organizátor několika setkání pracovních skupin výzkumníků a také jedné exkurze, která byla součástí vědeckého mítinku. Exkurze mě tenkrát velmi zaujala, podnikli jsme ji do venkovského prostoru v Meklenbursku – Předním Pomořansku. Nejprve jsme navštívili zříceninu hradu nedaleko malé vesnice. Zříceninu, která ovšem pomalu oživala – konaly se tam různé akce jak místního charakteru, kde se mohli setkávat a společně bavit místní lidé, tak i kulturní akce pro rozsáhlejší okolí. Znovuzrození zříceniny nastalo díky aktivitě místních lidí, díky spolupráci na společné vizi, díky tomu, že se setkávali a společně něco tvořili. Později jsme zastavili v sídle spolku „Verein zur Förderung ökologisch-ökonomisch angemessener Lebensverhältnisse westlich des Plauer Sees eingetragene Verein“ (FAL e.V), který podporuje život spojený s přírodou, založený na regionální soběstačnosti a udržitelnosti pro další generace. Navštívili jsme tamní komunitní centrum, které místní vybudovali pomocí znovuoobjevených metod stavby z hlíny a jílů, a také krásnou naučnou zahradu a několik velmi zajímavých staveb, které byly postaveny inovativními metodami z hlíny, jílů a slámy. Do této malé vesnice jezdí

lidé z celé Evropy, aby se těmto metodám stavby naučili a nové metody společně s místními rozvíjeli. Komunitní centrum funguje především jako místo setkávání a trávení volného času pro místní obyvatelstvo, stejně jako bylinná zahrada. „*Není to o penězích,*“ vyprávěl nám zakladatel spolku, „*je to o tom, že se dají dohromady lidé, kteří chtějí něco dělat, mají společnou vizi a jsou nadšení do své práce. Peníze už se pak nějak na ty činnosti najdou...*“ Fascinovalo mě, jaké plody může nést spolupráce nadšenců, schopnost tvořit společně věci, o které mají lidé zájem, které mají využití a které přitahují dokonce návštěvníky z dalekých krajín.

Navazování kontaktů. Na jednom vědeckém setkání mě oslovil vedoucí oddělení jednoho z ministerstev v Durynsku, Andreas Minschke, který se zabýval především dopadem demografické změny na venkovské prostory. Zajímalo ho, odkud jsem. Pověděl jsem mu, že z Ostravy a ihned jsme měli téma k hovoru. V roce 1976 byl totiž v Ostravě na zápase Bayern Mnichov – Baník Ostrava. Pěkně jsme se o Ostravě pobavili a vyměnili si kontakt. Aha, networking, říkal jsem si.

Problémy venkovských oblastí. Pan Minschke mě pak pozval do Erfurtu, kde jsem se měl možnost dozvědět více o problémech, se kterými se potýkají venkovská území, ze kterých odchází mnoho mladých lidí a jejichž populace stárne a vymírá. Vláda pak musí vymýšlet řešení, jak udržet základní služby i v depopulačních prostorech.

Na základě těchto vlivných životních momentů není divu, že v rukou držíte diplomovou práci, zabývající se sociálním kapitálem a sociálními sítěmi velmi podstatných aktérů rozvoje venkovského prostoru – starostů tamních obcí.

Mnohé venkovské oblasti se potýkají s různými problémy. Mezi ně patří především odliv mladých lidí do velkých měst, trend depopulace, stárnutí obyvatelstva, úbytek mnohdy i základních služeb (v mnoha obcích už ani není obchod s potravinami), což činí život lidem na venkově ještě obtížnější (Ouředníček a kol. 2011; Kučerová a Kučera 2009). Pro zastavení stagnace některých venkovských oblastí a jejich rozvoj, je podle mnoha výzkumů zřejmě výhodnější aktivovat endogenní potenciál území, místní obyvatele, aktivovat sociální síť a sociální kapitál aktérů rozvoje ve venkovských územích (Jančák a kol. 2008, 2010; Bernard 2011; Chromý a kol. 2011). Pro tyto účely mimo jiné vznikly i místní akční skupiny (MAS), které mají aktivizovat vnitřní potenciál území a podílet se tak na rozvoji venkovských oblastí. Předpokladem pro aktivizaci endogenního potenciálu a rozvoj je ovšem jejich adekvátní funkčnost. Naposledy byla funkčnost místních akčních skupin hodnocena v roce 2012, kdy byly komisí složenou z pracovníků Ministerstva zemědělství bodově ohodnoceny MAS na území Česka a rozřazeny dle úspěšnosti do čtyř kategorií. Souvisí nějak sociální síť aktérů rozvoje v místních akčních skupinách s tím, jak MAS v hodnocení dopadly? Souvisí nějak to, jaké udržují starostové kontakty (individuální sociální kapitál) s funkčností místních

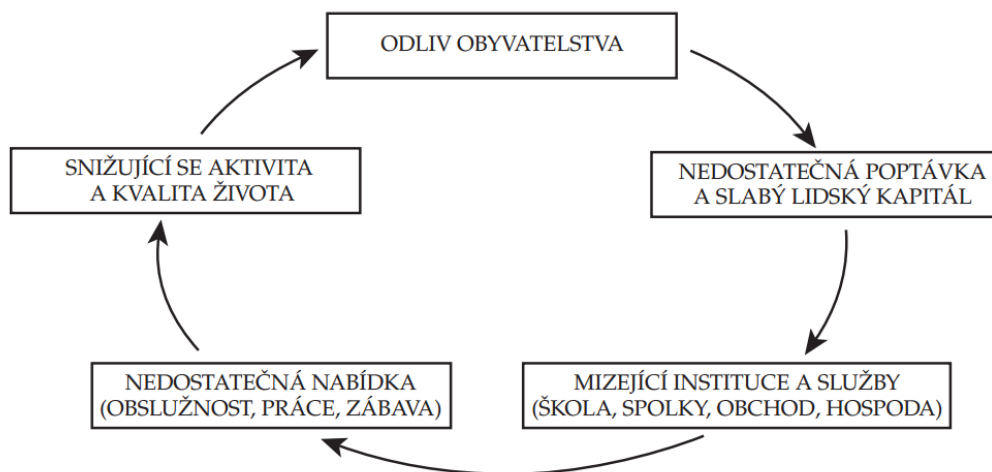
akčních skupin a potažmo s rozvojem území? Na základě dotazníkového šetření mezi starosty obcí dvou vybraných místních akčních skupin jsem se pokusil zodpovědět tyto otázky.

Předkládaná diplomová práce je strukturovaná následovně. V první části se zabývám nejprve problémy venkovských oblastí a tím, jaké faktory mohou hrát v jejich rozvoji roli. Dále se obecně věnuji sociálnímu kapitálu a sociálním sítím, jelikož toto jsou podstatné endogenní faktory rozvoje, které mohou být klíčové pro rozvoj stagnujících venkovských oblastí. Následuje výčet cílů výzkumu a výzkumných otázek, výběr dvou zájmových území, ve kterých byl výzkum realizován a jejich komparace. Dále představuji metody výzkumu, které byly použity a také průběh šetření, které bylo provedeno v druhé polovině března 2017. Cílovou skupinou byli starostové obcí, které jsou součástí MAS Rozvoj Krnovska a MAS Rýmařovsko. Zatímco v první části šlo o teoretické ukotvení a přípravu výzkumu, druhá část je věnována zpracování a analýze získaných dat a procedurám, kterými data prošla. V závěru se snažím dosažené výsledky zařadit do obecných rámců – diskutovat s výsledky výzkumů jiných autorů. Pokouším se v něm formulovat i možná témata navazujících výzkumů.

2 PROBLÉMY VENKOVSKÝCH OBLASTÍ A REGIONÁLNÍ ROZVOJ

Český venkov se potýká s mnoha problémy, které ztěžují život tamním obyvatelům. Po roce 1989, v období posttotalitní transformace, dochází k nárůstu prostorových nerovnoměrností v rozmístění obyvatelstva, ale i k prohlubování rozdílů v socioekonomické vyspělosti regionů (Csank a Blažek 2007; Blažek a Netrdová 2012; Jančák a kol. 2008). Progresivní aktivity, kvalifikované práce a lidský kapitál se koncentrují stále více do dynamicky se formujících metropolitních oblastí, zatímco například venkovská území stagnují (Ouředníček a kol. 2011; Hampl a Marada 2016; Blažek 1996). Z mnoha venkovských sídel mizí služby a vybavenost, snižuje se frekvence veřejné dopravy, nabídka pracovních příležitostí je omezená a uvažá společenská a kulturní aktivita obyvatel. K těmto jevům ovšem nedochází všude ve stejné míře (Perlín a kol. 2010; Novák a Netrdová 2011). Možnost, jak se s tímto obyvatelé venkovských sídel vyrovnávají, je například odliv mladších a vzdělanějších lidí pryč z území, což umocňuje stárnutí populace na venkově. S odlivem obyvatel mizí návazné služby, které pro svou existenci potřebují jistý počet obyvatel, bez kterého nemohou fungovat. Přítomnost – mnohdy i základních – služeb zásadně ovlivňuje kvalitu života místního obyvatelstva (Ouředníček a kol. 2011; Kučerová a Kučera 2009).

Obrázek 1: Kauzální kumulativní procesy v depopulačním periferním regionu

Zdroj: Ouředníček a kol. (2011, s. 796).

Ouředníček a kol. (2011) píší o kauzálních kumulativních procesech v depopulačních regionech, neboli o začarovaném kruhu. Na základě odlivu obyvatelstva z území vznikne nedostatečná poptávka a slabý lidský kapitál. Z těchto území začínají mizet instituce a služby (škola, spolky, obchody, hospody), snižuje se nabídka pro lidi (obslužnost,

práce, zábava) a následně i aktivita a kvalita života, což vede k pokračujícímu odlivu obyvatelstva (Ouředníček a kol. 2011) – viz obrázek 1. Autoři se domnívají, že k řešení problémů by mohly vést aktivity vycházející z lokální a mikroregionální úrovně. Podporovat by se tudíž měla aktivizace lokálních elit a příliv aktérů z vnějšku lokality (Ouředníček a kol. 2011).

Pokud chceme řešit problémy venkovských oblastí, tedy rozvíjet území, musíme se zabývat tím, jaké faktory hrají v rozvoji venkovského území (potažmo obecně v rozvoji území) roli. Binek a kol. (2009) rozlišuje endogenní a exogenní faktory rozvoje. *„Endogenní faktory jsou spojeny přímo s aktivitami stávajících uživatelů venkova (aktivita obyvatel, migrace, sociální sítě...), tj. s aktéry rozvoje“* (Binek a kol. 2009, s. 24). Exogenní faktory jsou faktory vnější, *„představují rámec faktorů a nástrojů, které ovlivňují rozvoj venkova, ale jednotliví aktéři je nemohou bezprostředně ovlivňovat (poloha obce, přírodní prostředí, působení ostatních regionů na straně jedné, legislativa, finanční systémy, nastavení centrálních rozvojových nástrojů, dotačně podporované aktivity apod. na straně druhé)“* (Binek a kol. 2009, s. 24, 25). V posledních desetiletích se mnoho výzkumníků shoduje, že významnou roli v rozvoji venkovských regionů hrají endogenní faktory rozvoje (Jančák a kol. 2008, 2010; Bernard 2011; Chromý a kol. 2011; Ouředníček a kol. 2011; Pileček 2013). Dalším typem faktorů rozvoje, které s endogenními faktory úzce souvisí jsou měkké (neekonomické) faktory rozvoje. *„Mezi tyto faktory lze kromě aktivity, mobilizace a adaptability klíčových aktérů/subjektů, regionální identity, tradice lokální komunity nebo kvality regionálního milieu, bezesporu zahrnout také sociální a lidský kapitál.“* (Pileček 2013, s. 23). Vliv endogenních a měkkých faktorů na rozvoj regionu je uznáván především institucionálními teoriemi regionálního rozvoje (výrobní okrsky, klastry, učící se regiony, triple helix, regionální inovační systémy) (Blažek 2012). V následujících odstavcích se podrobněji zabývám pouze výběrem institucionálních teorií regionálního rozvoje (teorií výrobních okrsků, sítí kontaktů a regionálním zakořeněním a institucionální hustotou) a tím, jakou roli v nich hrají měkké a endogenní faktory rozvoje.

Teorie výrobních okrsků, jejímiž hlavními autory byli Bagnasco, Becattini a Brusco (Blažek a Uhlíř 2011), vznikla na základě studia regionů tzv. „třetí Itálie“, kde došlo v poválečném období k nečekanému hospodářskému růstu, který *„nebyl postaven na principech individualizované, moderní průmyslové společnosti s vysokou mírou urbanizace,..., ale na specifických socioekonomických podmínkách, jejichž základem byla pospolitost místních komunit, pocit sounáležitosti s místní kulturou a tradiční hodnoty místních obyvatel,...“* (Blažek a Uhlíř 2011, s. 176). Při ekonomickém rozvoji těchto regionů hrála také velmi důležitou roli atmosféra důvěry a spolupráce mezi lidmi (Blažek a Uhlíř 2011).

Další teorie nazvaná síť kontaktů a regionální „zakořenění“ se zabývá důležitostí kvantity, ale hlavně i kvality sítí kontaktů v regionu. Jde o kontakty různého charakteru: mezi aktéry privátního, veřejného či nevládního neziskového sektoru i mezi jedinci navzájem. Kvalita kontaktů se vyznačuje hlavně důvěrou mezi lidmi, firmami, organizacemi. Vysoká kvalita a kvantita kontaktů vede ke schopnosti regionu úspěšně se přizpůsobit měnícím se vnějším podmínkám, je však také důležité rozlišit síť kontaktů uvnitř regionu a kontakty, které napojují subjekty daného regionu na klíčová centra rozvoje (Blažek a Uhlíř 2011).

Autoři Amin a Thrift (1994) považují za předpoklad k úspěšnému rozvoji regionu institucionální hustotu, čímž myslí jednak rozmanitost a množství institucí formálních (organizace, spolky, koalice), ale také existenci institucí neformálních (sdílené názory, neformální dohody, důvěra). Dle Blažka a Uhlíře (2011) tvoří institucionální hustotu dané lokality čtyři základní komponenty. „(1) *soubor různých institucí, jako jsou firmy, školící centra, vládní agentury, obchodní sdružení apod.*, (2) *vysoký stupeň interakcí mezi aktéry, který může časem vyústit v „sociální atmosféru“ tvořenou sdílenými pravidly, zvyky, apod.*, (3) *struktura dominance a charakter koalic mezi aktéry, které vedou k reprezentaci kolektivních zájmů a omezují rušivé chování*, (4) *povědomí společné vzájemnosti, resp. účelu mezi aktéry.*“ (Blažek a Uhlíř 2011, s. 193).

Mnoho dalších autorů se také shoduje, že v lokálním a regionálním rozvoji, respektive v lokální a regionální politice, jsou důležité sociální sítě aktérů rozvoje. Například Cannarella a Piccioni (2008) jsou toho názoru, že vytvoření a rozvoj efektivní sítě teritoriálních aktérů rozvoje je předpoklad kooperativního prostředí, které je důležité pro endogenní rozvoj území (Cannarella a Piccioni 2008). Beugelsdijk a Van Schaik (2005), kteří studovali sociální kapitál ve čtyřiapadesáti evropských regionech se domnívají, že dobře fungující regiony jsou propojeny hustou sítí kontaktů mezi asociacemi a skupinami aktérů rozvoje a které pak fungují na bázi kooperace spíše, než na bázi přikazování z vyšší hierarchické úrovně (Beugelsdijk a Van Schaik 2005). Fromhold-Eisbeth (2004) se domnívá, že husté sítě sociálně zakořeněných a důvěryhodných vztahů mezi organizacemi vytváří společné hodnoty, snižují nejistotu, poskytují podporu a umožňují učení se a přístup k informacím (Fromhold-Eisbeth 2004). Callois a Aubert (2007) zmiňují, že některé sociální vazby mohou být prostředkem přenosu důležitých informací, hustá síť kontaktů, a tudíž přístup k důležitým informacím, je výhodou. To, že aktéři rozvoje vlastní důležité informace, může být pro regionální rozvoj velmi podstatné (Callois a Aubert 2007).

Společným jmenovatelem výše zmíněných i dalších institucionálních teorií regionálního rozvoje, viz Blažek a Uhlíř (2011), a výroků dalších jmenovaných autorů je

důraz na důvěru, kvantitu a kvalitu sociálních kontaktů aktérů rozvoje. Všechny tyto atributy můžeme shrnout do jednoho pojmu, který se nazývá sociální kapitál.

3 OBECNÁ VÝCHODISKA VÝZKUMU SOCIÁLNÍHO KAPITÁLU

Sociální kapitál je již několik desetiletí častým tématem výzkumu, kterým se zabývají především sociologové, ekonomové, ale také geografové. Sociální kapitál je však poměrně široký pojem, který se neužívá v jednom smyslu. V některém kontextu může sociální kapitál znamenat sociální síť jednotlivce, kontakty, které může daná osoba využít ve svůj prospěch (Bourdieu 2011). V jiném kontextu může sociální kapitál znamenat důvěru mezi lidmi, důvěru v instituce nebo angažovanost obyvatel a jejich participace na společenském životě (Putnam 2001). Ačkoliv je pojem sociální kapitál používán velmi různorodě, přece se mnoho autorů shoduje, že společnými jmenovateli sociálního kapitálu jsou sociální sítě, normy, hodnoty, důvěra (Pileček 2010; Côté 2001; Schuller 2001).

Jelikož různí autoři definovali sociální kapitál odlišným způsobem a v odlišném kontextu, mnozí výzkumníci se pokusili o typologii tohoto pojmu, z geografů např. Pileček (2010), Kučerová (2011), z týmu geografů a sociologů Stachová a kol. (2011) a ze sociologů Šafr a Sedláčková (2006). Velmi dobrým přehledovým článkem, zabývajícím se konceptem sociálního kapitálu, je článek Pilečka (2010). Autor se v něm zabývá konceptem sociálního kapitálu – podává různé definice sociálního kapitálu, typologii sociálního kapitálu, a nakonec příklady výzkumů s důrazem na územní rozvoj.

3.1 FORMY SOCIÁLNÍHO KAPITÁLU A MOŽNOSTI JEHO MĚŘENÍ

Pravděpodobně nejjednodušším základním členěním sociálního kapitálu je rozdělení na individuální – zmiňuje se o něm Bourdieu (2011) – a kolektivní sociální kapitál – zastáncem tohoto typu je např. Putnam (2001). Zatímco individuální sociální kapitál vypovídá o jedinci, o tom, jakou má jedinec sociální síť (tj. na jaké lidi má kontakt) a jak kontakty s těmito lidmi dokáže využít ve svůj prospěch, kolektivní sociální kapitál je atributem společnosti, vztahuje se tedy na skupinu lidí (Pileček 2010).

Individuální sociální kapitál dále můžeme rozdělit na interakční, který vypovídá o intenzitě vzájemného působení (tj. interakce) jedince s jeho okolím a mobilizační, který vypovídá o sociální síti jedince, kterou je možné v případě nutnosti aktivovat (Šafr a Sedláčková 2006). K měření interakčního sociálního kapitálu je možné využít sumační index, který se skládá ze sedmi položek, mezi kterými například najdeme: společenské návštěvy přátel nebo sousedů, telefonování s přáteli nebo sousedy, společenské návštěvy příbuzných nežijících ve společné domácnosti. Míra mobilizačního sociálního

kapitálu se zjišťuje otázkami typu: *Jak rychle byste si dokázali sehnat pomoc v práci/s osobními problémy, kdybyste ji potřebovali? Jak často se na vás lidé obracejí s požadavkem o pomoc, protože máte kontakty na někoho, kdo by jim pomohl?* (Šafr a Sedláčková 2006).

Míra kolektivního sociálního kapitálu se určuje především důvěrou mezi lidmi. „*Celospolečenská míra sociální důvěry je tradičně měřena otázkou: Celkově vzato, řekl byste, že většině lidí se dá věřit, nebo že člověk nemůže být nikdy dost opatrný při jednání s lidmi? S dichotomickými variantami odpovědí: většině lidí se dá věřit, člověk nemůže být nikdy dost opatrný.*“ (Šafr a Sedláčková 2006, s. 47). Stejní autoři uvádějí i další možnosti měření důvěry, mezi nimi také otázky užívané od roku 1972 v americkém General Social Survey: „*Řekl(a) byste, že lidé se většinou snaží druhým pomáhat (že se snaží si navzájem pomáhat), nebo že se převážně starají jen o sebe? Varianty odpovědi: snaží se pomoci, starají se jen o sebe. Myslíte si, že většina lidí se Vás pokusí využít, když je jim dána příležitost, nebo že se (k Vám) zachovají férově? Varianty odpovědi: využijí mě, zachovají se férově*“ (Šafr a Sedláčková 2006, s. 47). Další možností měření důvěry je Yamagashiho index obecné důvěry, který pracuje s výroky jako: *Většina lidí lže, když jim to může přinést prospěch; Když o vás někdo řekne něco lichotivého, chce od vás něco získat.* Respondent pak uvádí do jaké míry s těmito výroky souhlasí (Šafr a Sedláčková 2006).

Dalším možným nástrojem k měření sociálního kapitálu kolektivního je Putnamův index sociálního kapitálu, který zkoumá následující dimenze: komunitně organizovaný život, angažovanost ve věcech veřejných, komunitní dobrovolnictví, neformální sociabilita (př. průměrný počet uspořádaných domácích párty v posledním roce), sociální důvěra (Šafr a Sedláčková 2006).

Další možností rozčlenění sociálního kapitálu je rozdělení na svazující (vnitroskupinový, bonding), přemostňující (meziskupinový, bridging) a spojující (hierarchický, linking) sociální kapitál (Pileček 2010; Kučerová 2011; Stachová a kol. 2011).

Svazující (vnitroskupinový) typ sociálního kapitálu se vyznačuje silnými vazbami mezi blízkými jedinci. „*Je založen na silné vnitřní loajalitě, homogenitě a vysoké důvěře v rámci dané skupiny. Patří sem rodinné svazky, nejuzší přátelské vztahy, příp. sousedské vztahy nebo vztahy mezi členy stejné etnické skupiny.*“ (Pileček 2010, s. 68). Silný svazující sociální kapitál je výhodný pro skupinu, či jedince v dané skupině, kteří se snaží prosadit svůj zájem vůči jiným skupinám. Stachová a kol. (2011) zmiňují možné pozitivní a negativní důsledky silného svazujícího kapitálu. Mezi pozitivní patří například, když rodina pomáhá svému členu najít práci, nebo regionální patriotismus, který podporuje podnikání v regionu. Mezi negativní důsledky autoři zmiňují

„např. vztahy jsou zneužívány pro zvýhodňování členů rodiny, přátel či stranických kolegů a nabourávají tak konkurenční prostředí“ (Stachová a kol. 2011, s. 19). Dalším negativním důsledkem silného svazujícího sociálního kapitálu může být uzavření se do sebe sama, pocit ohrožení z okolních skupin.

Přemostňující (meziskupinový, bridging) sociální kapitál se vyznačuje vazbami, které propojují skupiny různého charakteru, avšak na hierarchicky stejné úrovni. Je často založen na nestálých a slabých vazbách. Tento typ sociálního kapitálu je považován za pozitivní z hlediska rozvoje společnosti (Stachová a kol. 2011).

Spojovací (hierarchický, linking) sociální kapitál spojuje jedince či skupiny na různých hierarchických úrovních. *„Aktérům na lokální/regionální úrovni umožňuje využívat jisté výhody díky vertikálním vazbám na klíčové aktéry, resp. instituce regionálního či centrálního charakteru.“* (Pileček 2010, s. 68). Hierarchický sociální kapitál tudíž může přispět k rozvoji komunity například díky informacím, které se starosta obce dozví od svých kontaktních osob na krajském úřadě nebo v parlamentu.

Stachová a kol. (2011) rozlišují také dvě složky sociálního kapitálu. První složkou jsou vztahy a kontakty mezi aktéry sociálních skupin a sítí a druhou složkou je důvěra v ostatní členy skupiny či sítě, celou komunitu nebo společnost a její instituce, včetně hodnot, norem a sankcí. První složka popisuje velikost sociálních sítí jedince a jeho schopnost tyto kontakty mobilizovat a to, jak vztahy mezi jedinci získávají na důležitosti. Druhou složkou je důvěra. *„Důvěra se projevuje na několika úrovních sociální struktury, od důvěry mezi dvěma jedinci až po důvěru jedince ve skupinu nebo společnost a její instituce“* (Stachová a kol. 2011, s. 16). Pojetí první a druhé složky sociálního kapitálu je tudíž podobné jako dělení, které uvádí Šafr a Sedláčková (2006), na individuální sociální kapitál, resp. kolektivní sociální kapitál.

V diskusi o sociálním kapitálu nesmí také chybět zmínka o lidském kapitálu. Zatímco sociální kapitál vypovídá o interakci lidí ve společnosti, lidský kapitál se vztahuje ke kvalitám jedince samotného. Také pojem lidský kapitál je pojem používaný již několik desetiletí a poprvé jej využili ekonomové Schultz a Becker (Côté 2001). Lidský kapitál jedince vypovídá o jeho schopnostech, znalostech, kompetencích a zdraví. Tyto kvality jedince potom ústí v jeho osobní, sociální a ekonomické blaho (Côté 2001). Lidský kapitál je tedy jakýmsi vlastnictvím člověka. Toto vlastnictví je nehmotné, kromě výše zmíněných atributů můžeme množství lidského kapitálu jedince také určit jeho dosaženým vzděláním, jeho zažitými zkušenostmi (Jančák a kol. 2008). Předpokladem tedy je, že schopný, zdravý, vzdělaný člověk (tedy osoba s vysokou mírou lidského kapitálu) se bude mít lépe než člověk neschopný, nemocný a nevzdělaný (s nízkou mírou lidského kapitálu).

Spolu se sociálním kapitálem je i lidský kapitál považován za důležitý předpoklad rozvoje společností a území, ve kterých žijí (Jančák a kol. 2008; Côté 2001; Kučerová 2011). Lidský kapitál je také úzce spjat se sociálním kapitálem. Lidé, kteří se pyšní vysokou mírou kapitálu lidského budou také pravděpodobněji více přispívat k tvorbě kapitálu sociálního. Existuje totiž souvislost a dokonce statistická korelace mezi vzděláním a mírou sociálního kapitálu (Kučerová 2011; Pileček a kol. 2013).

3.2 SOCIÁLNÍ SÍŤ

Jak již bylo zmíněno výše, vědci se shodují, že pojem sociální kapitál mimo jiné zahrnuje i sociální síť. V následujících řádcích se budu stručně věnovat základním typům lokálních sociálních sítí a dále analýze sociálních sítí, neboť je použita ve výzkumu Vajdové a kol. (2010) a používám ji tedy i já v mé diplomové práci.

Sociálními sítěmi jsou nazývány „*soustavy reciprocitních sociálních vztahů mezi třemi a více lidmi a interakce z nich vzešlé s šancemi a omezeními, která přinášejí.*“ (Buštíková 1999, s. 193). Lokální teritoriální síť mohou být chápány jako síť jedinců, skupin jedinců, firem, lokálních institucí, výzkumných skupin. (Cannarella a Piccioni 2008). Stejní autoři, Cannarella a Piccioni (2008) uvádí také dvě základní možnosti klasifikování sítí. První z nich je klasifikace dle charakteru na formální a neformální síť. Zatímco formální síť jsou vytvořené na základě explicitně stanovených pravidel, kde aktéři v síti mají jasně stanovenou roli a povinnost, neformální síť nemají oficiálně stanovená pravidla a vznikají na základě ústní dohody. Formální síť jsou spíše byrokratického charakteru a jsou méně flexibilní při změnách podmínek (například oficiální pravidla musí projít procedurou změn), na druhou stranu jsou díky formálním pravidlům spolehlivé. V rámci rozvoje venkovských oblastí můžeme do těchto formálních sítí zařadit MAS. Neformální síť jsou sice méně byrokratické a poměrně flexibilní, na druhou stranu v krizi jsou zase více náchylné k rozpadu (Cannarella a Piccioni 2008). Druhá možnost klasifikace je rozlišení dle uspořádání sítě na hierarchické anebo peer to peer (horizontální). Zatímco v hierarchickém uspořádání existuje dominantní aktér, který je v nějakém smyslu nadřazený ostatním, v horizontální uspořádání sítě jsou všichni aktéři stejně důležití. Tvorba hierarchické sítě, její rozvoj a naplnění cílů je velmi závislé na dominantním aktérovi, při odchodu tohoto aktéra ze sítě dochází k jejímu kolapsu, na druhou stranu jsou ostatní aktéři nahraditelní a jejich odchod síť neporuší. Horizontální síť sice není závislá na osudu dominantního aktéra, ale její výkon může být ohrožen chováním jakéhokoliv aktéra (Cannarella a Piccioni 2008).

3.2.1 MÍSTNÍ AKČNÍ SKUPINY JAKO LOKÁLNÍ SÍŤ AKTÉRŮ ROZVOJE

Jako aplikace rozvoje venkovských regionů na základě tvorby lokálních sítí, byl v roce 1991 v rámci Evropské unie zaveden přístup Leader (první písmena francouzských slov: „*Liaison entre actions de développement rural*“, což v češtině znamená „*Propojování akcí hospodářského rozvoje venkova*“). Cílovou oblastí této politiky rozvoje jsou „*malé, homogenní, společensky soudržné území, které se často vyznačuje společnými tradicemi, místní identitou, pocitem soudržnosti nebo společnými potřebami a očekáváními.*“ (Evropská komise 2006, s. 8). V tomto přístupu jde především o podporu rozvoje venkovských regionů zdola nahoru, tj. zainteresováním místních lidí, skupin, společenství, na rozvoji jejich území. Leader má 7 klíčových rysů, jedním z nich je právě vytváření sítí a zřízení místní akční skupiny za cílem partnerství veřejného a soukromého sektoru (Evropská komise 2006).

Místní akční skupiny jsou lokální uskupení, propojující instituce veřejného, soukromého a občanského sektoru. „*Úkolem MAS je stanovit a provádět strategii místního rozvoje, rozhodovat o rozdělování finančních zdrojů a spravovat je.*“ (Evropská komise 2006, s. 9). MAS jsou tedy oficiální organizace, které fungují na konzistentních územích (z hlediska výše zmíněných parametrů). Nejde pouze o přerozdělování peněz na rozvojové projekty, jde především o výměnu nápadů, společnou komunikaci v rámci území a kooperaci napříč společenskými sektory za účelem rozvoje daného území. Podmínkou zřízení a fungování MAS je 50% podíl soukromých partnerů a sdružení v MAS. Nejde tedy pouze o zapojení obcí v území, ale o aktivizaci sítě co nejpestřejší škály aktérů rozvoje venkova. Podle Národní sítě Místních akčních skupin České republiky – organizace sdružující MAS v Česku – fungovalo na celém území České republiky k 17. 3. 2017 celkem 179 MAS (Národní síť Místních akčních skupin České republiky 2017).

3.2.2 ANALÝZA SOCIÁLNÍCH SÍTÍ

K prozkoumání sociální sítě se používá analýza sociálních sítí, která je značně matematizovaná a v dnešní době se využívají pro zpracování dat v analýze sociálních sítí počítačové programy. K analýze slouží relační data (kontakty, vazby a spojení dvou jedinců), která jsou uspořádána do sociogramů a matic (Bušíková 1999). Cílem analýzy sociálních sítí pak bývá zjištění kvantitativních charakteristik sociální sítě aktérů, například hustoty, centrality, centralizace, existence klik (Vajdová a kol. 2010). Základní data pro analýzu sociálních sítí se liší od dat, která jsou většinou pořizována pro jiné analýzy v sociálních vědách.

Zatímco „normální“ data bývají uspořádána v tabulce, kde v řádcích jsou například respondenti, případy nebo pozorované objekty a ve sloupcích najdeme hodnoty různých

atributů (př. věk, vzdělání, barva, hrubý domácí produkt atd.), základní data pro analýzu sociálních sítí se dají zapsat do čtvercové tabulky, kde řádky jsou respondenti, případy či pozorované objekty a sloupce zastupují ty samé respondenty, případy či pozorované objekty (Hanneman a Riddle 2005). Příklad uspořádání dat vhodných pro analýzu sociálních sítí vidíte v tabulce níže. Tabulka 1 znázorňuje, kdo má koho rád. Údaje v tabulce jsou uspořádány tak, že odpověď na otázku „Koho máš rád?“ je zaznamenána pro každého respondenta v řádku. Například Bob nemá rád Carol (0), ale má rád Teda (1) a Alici (1). Carol má ráda Boba (1), nemá ráda Teda (0), ale má ráda Alici (1). Data, potažmo tabulka může však vypadat i jinak. Představte si, že máme stejnou čtveřici lidí, ale ptáme se dalších dvaceti lidí, koho z nich mají rádi. Pokud by pak například deset z nich řeklo, že má rádo jak Boba, tak Carol, bylo by v buňce řádku „Bob“ a sloupci „Carol“ číslo 10. Pro účely této práce stačí, že jsme si vysvětlili tyto dva základní typy síťových dat, data podobného charakteru jsou používána v empirické části práce.

Tabulka 1: Příklad čtvercového uspořádání síťových dat pro analýzu sociálních sítí

Kdo má koho rád?				
Respondent	Výběr			
	Bob	Carol	Ted	Alice
Bob	---	0	1	1
Carol	1	---	0	1
Ted	0	1	---	1
Alice	1	0	0	---

Zdroj: Upraveno dle Hanneman a Riddle (2005)

Poznámky: 1 – má rád(a); 0 – nemá rád(a). V řádcích jsou respondenti, ve sloupcích jsou možnosti výběru respondenta. První řádek tabulky tudíž znamená: Bob nemá rád Carol, Bob má rád Teda, Bob má rád Alici.

Využití analýzy sociálních sítí je dle Bušíkové (1999) možné:

- při výzkumu fungování rodin a příbuzenských svazků;
- při studiu sítí přátelství a známých v pracovním prostředí nebo při výzkumu toho, jak lidé shánějí práci;
- při výzkumu sociální opory jedinců vně rodiny nebo při výzkumu skupin přátelství;
- při analýze komunit nebo společenství v lokalitách, při výzkumu vztahů mezi organizacemi, firmami, formálními institucemi, respektive vztahů jejich významných zástupců (Bušíková 1999).

Podle stejné autorky jsou slabiny analýzy sociální sítě například v tom, že „*geometrie uspořádání sítí nemusí vypovídat o důležitých věcech, které se v síti odehrávají.*“ (Bušíková 1999, s. 202). Další slabinou je, že se analýza sociálních sítí „*nezaměřuje*

na konkrétní rozbor mechanismů bojů o nadvládu a zisk prestižní pozic v sociálních sítích“ (Bušíková 1999, s. 202).

3.3 MĚŘENÍ SOCIÁLNÍHO KAPITÁLU

Následující odstavce pojednávají o možnostech měření sociálního kapitálu, o což se mnoho autorů již pokusilo. Problémem však je nejednotnost v názorech na to, co vlastně sociální kapitál je, viz. přístupy Putnama a kol. (1993), Bourdieua (2011), Colemanu (1988). Různí autoři využívají ve svých výzkumech odlišnou koncepci sociálního kapitálu, a tudíž také používají různé nástroje měření, existuje tedy velké množství metod jeho měření (Pileček 2010). Navíc záleží, na jaké řádovostní úrovni se sociální kapitál měří. „S poklesem řádovostní úrovně zpravidla klesá možnost aplikace kvantitativního výzkumu, neboť charakteristiky sociálního kapitálu nebývají dostupné v dostatečném územním detailu.“ (Pileček 2010, s. 70). Kvantitativní výzkum se tedy dá zpravidla využít na vyšší řádovostní úrovni – v Česku například na úrovni krajů, okresů, správních obvodů obcí s rozšířenou působností státní správy (dále SO ORP) (Jančák a kol. 2008). Při poklesu řádovostní úrovně je pak třeba využít kvalitativního výzkumu či volit kombinaci kvantitativního a kvalitativního přístupu (Pileček 2010).

V minulé kapitole jsem zmínil několik možností měření sociálního kapitálu, pojďme se nyní věnovat tomu, jaké metody využili různí autoři při měření sociálního kapitálu na odlišných řádovostních úrovních. Beugelsdijk a Van Schaik (2005) srovnávali sociální kapitál v evropských regionech západní a jihozápadní Evropy na úrovni NUTS 1, k jeho měření použili index sociálního kapitálu, který sestával z důvěry a občanské angažovanosti. V rámci jednoho státu zkoumal vztah lidského a sociálního kapitálu například Janc (2006), na úrovni LAU 1 (v českém měřítku je to úroveň okresů). Autor využil data z regionálních a lokálních databází statistického úřadu a pro měření sociálního kapitálu využil počet nestátních neziskových organizací na 10 tisíc obyvatel, počet členů sportovních klubů na 1 000 obyvatel a volební účast. Na nižší řádovostní úrovni se sociálním kapitálem zabývali například Jančák a kol. (2008), jejich výzkum probíhal na úrovni SO ORP. Pro měření sociálního kapitálu v území využili volební účast ve volbách do obecního zastupitelstva a počet kandidátů ve volbách do obecního zastupitelstva na jedno místo v zastupitelstvu.

3.4 VÝZKUM SOCIÁLNÍHO KAPITÁLU V ČESKÉM PROSTŘEDÍ

V Česku se studie zabývající se sociálním kapitálem věnují různým aspektům sociálního kapitálu, na různých řádovostních úrovních (viz již zmíněný výzkum Jančák

a kol. (2008) na úrovni SO ORP, na úrovni okresu Hallér (2006), Pileček a Jančák (2010), na úrovni krajů Kostecký a kol. (2007)) a v různých kontextech (vzdělání jako investice do lidského a sociálního kapitálu (Kučerová 2011), souvislost mezi sociálním kapitálem a výkonem vlád a ekonomickým rozvojem (Kostecký a kol. 2007), komplexní zmapování sociálního kapitálu v kraji (Majerová a kol. 2011)).

Mnoho studií, zabývajících se sociálním kapitálem najdeme mezi absolventskými pracemi na katedře sociální geografie a regionálního rozvoje Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy. Vaňková zkoumala lidský a sociální kapitál v periférii Manětínska (Vaňková 2010). Váně se zabýval dokonce čtyřmi typy kapitálu – přírodního, člověkem vytvořeného, lidského a sociálního – v periferních oblastech okresu Příbram (Váně 2009). Čechová se zabývala významem sociálního kapitálu v rozvoji periferního území na příkladu místních akčních skupin na Českokrumlovsku (Čechová 2014). Na úrovni obcí se v závěrečných pracích zabývali sociálním kapitálem například Susová (2007), která zkoumala vliv suburbanizace na sociální kapitál v obci Jesenice u Prahy. Zatímco Susová zkoumala pouze jednu obec, Vazačová (2010) ve své diplomové práci zkoumala tři typově podobné obce. Autorka se zabývá tím, jak se lidský kapitál promítá do sociálního kapitálu a zároveň jak sociální kapitál souvisí s ekonomickým výsledkem obcí a jejich rozvojem. Také Beneš (2014) zkoumal sociální kapitál na obecní úrovni, ačkoliv již nezkoumá venkovské obce, nýbrž města.

Další výběr výzkumů sociálního kapitálu v Česku uvádím i s některými závěry, neboť byly pro mou práci inspirací a byly velmi určující při zvažování cílů a výzkumných otázek mé diplomové práce. Vajdová a kol. (2010) se zabývají jednou ze součástí sociálního kapitálu – sociálními sítěmi. Vychází z předpokladu, že jsou pro rozvoj podstatné „*sociální sítě vazeb mezi regionálními a lokálními aktéry ze soukromého, veřejného i neziskového sektoru.*“ (Vajdová a kol. 2010, s. 282). Jejich práce popisuje síť vazeb mezi institucemi veřejného, soukromého a neziskového sektoru, k čemuž využívají metody analýzy sociálních sítí. Analýzu provedli ve třech městech a potřebná data získali dotazováním se důležitých subjektů rozvoje (celkem 20 institucí ze tří výše zmíněných sektorů, z veřejného například starosta, úředníci obecního nebo krajského úřadu, ze soukromého podnikatelé ve městě a mimo město, z neziskového neziskové organizace ve městě nebo mimo město a další, viz tabulka 4) na otázku: „*Když potřebujete mluvit o důležitých otázkách týkajících se vašeho města, potřebujete dojednat nějakou věc, která je ve veřejném zájmu, s kým se domlouváte, s kým jednáte a jak často?*“ (Vajdová a kol. 2010, s. 285). Respondentům předložili seznam dvaceti institucí a ti pak odpovídali na pětistupňové škále: nikdy, zřídka, občas, často, velmi často. Jedním ze závěrů, ke kterým autoři dospěli je, že místní veřejná samospráva je rozhodujícím aktérem místního rozvoje.

K dalším zajímavým závěrům dospěl Pileček (2013), který ve své práci tvrdí, že stav poznání sociálního kapitálu na území Česka je třeba dále prohlubovat, zejména poznání *„vlivu sociálního kapitálu na rozvoj periferních (a venkovských) oblastí ve smyslu hlubšího poznání významu a fungování odlišných forem sociálního kapitálu (zejména svazující, přemostňující a spojující) a jejich vzájemných vztahů“* (Pileček 2013, s. 33,34). Na jiném místě autor uvádí, že *„chybí komplexní pohled založený na hlubší znalosti utváření sociálního kapitálu v konkrétním „malém“ území“* (Pileček 2013, s. 34).

Bernard (2011) ve svém výzkumu zabývajícím se endogenními rozvojovými potenciály malých venkovských obcí uvádí: *„Dominantním aktérem lokální politiky v malých obcích je ale starosta, i když formálně je nejvyšším orgánem obce zastupitelstvo. Bylo by tedy třeba analyzovat podrobněji činnost starosty“* (Bernard 2011, s. 770).

Z jistě ne úplné rešerše výzkumů týkajících se sociálního kapitálu v Česku vyplývá, že prozatím v pozadí zůstává výzkum sociálních sítí (jakou součástí sociálního kapitálu) aktérů rozvoje. I z tohoto důvodu jsem se rozhodl věnovat se v mém výzkumu sociálním sítím. Přejdeme nyní k formulování a zdůvodnění vlastních cílů mého výzkumu.

4 SOCIÁLNÍ KAPITÁL VE VENKOVSKÝCH OBCÍCH

4.1 CÍLE VÝZKUMU A VÝZKUMNÉ OTÁZKY

Teze neboli výchozí tvrzení této diplomové práce jsou následující. Prvním předpokladem je, že starostové jsou dominantním aktérem lokální politiky a jsou proto velmi podstatnými aktéry rozvoje venkovských obcí (Bernard 2011). Druhým předpokladem je, že vlastnosti sociální sítě institucionálních aktérů v regionu hrají podstatnou roli v jeho dalším rozvoji (Vajdová a kol. 2010; Beugelsdijk a Van Schaik 2005; Fromhold-Eisebith 2004; Cannarella a Piccioni 2008). Na základě tohoto tvrzení je proto dalším výchozím předpokladem to, že dobré hodnocení funkčnosti místních akčních skupin je projevem kvalitní práce MAS, která vede k pozitivnímu vývoji v regionu. Naopak špatné hodnocení MAS indikuje problémy funkčnosti místní akční skupiny, což k rozvoji regionu nevede.

Cílem této práce je v kontextu široce chápaného sociálního kapitálu prozkoumat význam sociální sítě institucí aktérů rozvoje dvou vybraných místních akčních skupin, z čehož jedna byla hodnocena jako dobře fungující a druhá jako špatně fungující MAS a výsledky porovnat s výzkumem, který využíval podobnou metodiku (Vajdová a kol. 2010). Dalším cílem je zjistit, zda nějak souvisí individuální sociální kapitál starostů s rozvojem obcí v těchto územích. A tedy zda souvisí míra individuálního sociálního kapitálu a jednotlivé jeho typy (svazující, přemostňující a hierarchický) starosty s tím, jak je hodnocena funkčnost místní akční skupiny.

Výzkumné otázky tedy zní: Jak souvisí charakteristiky sítě v místních akčních skupinách s jejich úspěšností (která je určena hodnocením funkčnosti), potažmo s rozvojem těchto oblastí? Souvisí míra individuálního sociálního kapitálu a míra sociálního kapitálu svazujícího, přemostňujícího a hierarchického starostů venkovských obcí s hodnocením funkčnosti MAS a potažmo s rozvojem tamních obcí?

V mém výzkumu využívám metody, které byly použity v práci Vajdové a kol. (2010). Jde mi tedy o to, v prvé řadě, porovnat mé výsledky s výsledky zmíněných autorů. Ti zkoumají různé charakteristiky sociální sítě aktérů rozvoje (hustota sítě, centralita sítě atd.). Stejné charakteristiky zjišťuji i v mém výzkumu. Autoři došli k následujícím závěrům, jejichž platnost se pokusím ověřit i v mé práci. Zprvce, místní veřejná správa je rozhodujícím aktérem místního rozvoje. Další závěr studie zní: *„Otevřenost vůči mimolokálním institucionálním aktérům je rezervovaná. Výjimku tvoří místní veřejná správa okolních obcí a jejich spolupracující sdružení“* (Vajdová a kol. 2010, s. 294). Dále se pokusím ze získaných dat zjistit informace o individuálním sociálním kapitálu (a o jeho

typech – svazujícím, přemostňujícím a hierarchickým) starostů v obcích dvou vybraných MAS.

Hypotézy jsou následující: Předpokládám, že se potvrdí závěr Vajdové a kol. (2010), že místní veřejná správa je rozhodujícím aktérem místního rozvoje, a to i v obcích vybraných MAS. Předpokládám, že se potvrdí i druhý závěr, ačkoliv si myslím, že v lépe hodnocené MAS bude otevřenost vůči mimolokálním aktérům větší než ve špatně hodnocené MAS. Předpokládám také, že individuální sociální kapitál bude vyšší u starostů obcí v lépe hodnocené MAS. Stejně tak se domnívám, že všechny tři zkoumané typy sociálního kapitálu (svazující, přemostňující a hierarchický) budou vyšší u starostů obcí lépe hodnocené MAS.

4.2 VÝBĚR ZÁJMOVÉHO ÚZEMÍ

4.2.1 OBECNÉ RÁMCE VÝBĚRU ÚZEMÍ

V následujících odstavcích se pokusím přiblížit, jak je možné přistupovat k výběru území pro výzkum.

Rozhodl jsem se zkoumat území dvou místních akčních skupin, jelikož ty byly stvořeny z důvodu aktivace vnitřního potenciálu k rozvoji v území. Respondenti byli starostové obcí v území místních akčních skupin. Daná území by se měla v mnoha ohledech podobat, to znamená, že podmínky pro rozvoj by měly být podobné. Na druhou stranu by se měla daná území lišit v tom, jakou tendenci pro rozvoj mají.

Jako parametr, který bude zkoumaná území odlišovat, se nabízí výsledky hodnocení místních akčních skupin. Hodnocení činnosti místních akčních skupin proběhlo v letech 2010, 2011 a 2012. Bylo provedeno Ministerstvem zemědělství. Zástupci každé místní akční skupiny nejdříve vyplnili dotazník, týkající se činnosti v šesti oblastech:

1. Základní parametry a strategické dokumenty MAS
2. Personální zajištění činnosti MAS
3. Administrace výzev a výběr projektů v Rámci SPL (strategický plán LEADER)
4. Integrace a rozvoj MAS
5. Monitoring a evaluace MAS
6. Propagace MAS (EAGRI 2012a).

Každá MAS měla poté 30 minut na prezentaci, ve které doložila údaje uvedené v dotazníku. Komise, složená z pracovníků Ministerstva zemědělství, poté zhodnotila aktivity MAS na škále 0 až 150 bodů. Na základě bodů, které MAS získaly, pak byly rozřazeny do 4 skupin dle funkčnosti. V tabulce 2 jsou uvedeny bodové rozmezí a příslušné skupiny.

Tabulka 2: Skupiny MAS pro hodnocení funkčnosti MAS v Česku v roce 2012

kategorie funkčnosti	body	název skupiny	doplňující komentář
A	150-130	nejlépe fungující MAS – příklady dobré praxe	vysoce transparentní a důvěryhodné, aktivní a aktivizující území
B	129-105	dobře fungující MAS	je u nich prokazatelná nadstavba metody LEADER (tj. umí nejen rozdělovat peníze, ale mají jasnou strategii a distribuce finančních prostředků přes ně má přidanou hodnotu oproti centralizovanému rozdělování)
C	104-80	průměrné MAS	splňují formální požadavky pro existenci a čerpání, efekt je téměř stejný, jako kdyby finance byly přerozdělovány centrálně
D	79-0	MAS, které by svůj přístup měly přehodnotit	jsou na hranici toho, co se od nich očekává, splňují pouze formální pravidla

Zdroj: Upraveno dle EAGRI (2012a)

Jako parametry, ve kterých by si měla být zájmová území výzkumu podobná, se nabízí následující.

- Lokalizace – ideální je vybrat MAS, které jsou ve stejném kraji. Kraje jsou totiž důležitým článkem rozvoje venkova, vytvářejí vlastní krajské programy obnovy venkova, mohou tedy mít vlastní podpůrnou politiku rozvoje venkova. Proto by pro výzkum bylo dobré, aby obce sdružené v místních akčních skupinách měly také stejné možnosti využití prostředků pro rozvoj z krajských programů. (Bínek a kol. 2009). Dalším aspektem lokalizace je pozice v sídelním systému, dopravní napojení na řádově vyšší centra
- Typ území dle hodnocení ukazatelů, tak jak bylo označeno ve studii „Typologie venkovského prostoru“ Perlín a kol. (Perlín a kol. 2010). V této studii hodnotili autoři celkem 16 proměnných ve venkovských obcích. Mezi nimi byly například: celkový počet obyvatel, migrační saldo, počet lůžek v ubytovacích zařízeních na 100 obyvatel, registrovaná míra nezaměstnanosti, celkový počet odjezdů spojů atd. (Perlín a kol. 2010). Venkovské oblasti Česka pak byly na základě analýzy ukazatelů rozděleny do 8 kategorií: rozvojový venkov, nerozvojový sousedský venkov, moravské periferie, vybavený moravský venkov, problémový rekreační venkov, intenzivní rekreační oblasti, strukturální postižený průmyslový venkov a neprofilovaný venkov (Perlín a kol. 2010). Vybraná území by měla patřit do stejné kategorie.

- Typ území, dle hodnocení ukazatelů tak, jak byly označeny ve výzkumu Nováka a Netrdové (Novák a Netrdová 2011). Autoři v této studii hodnotili celkem 25 ukazatelů rozvoje na úrovni obcí, které byly zařazeny do čtyř okruhů: migrace a mobilita obyvatelstva (využité ukazatele byly například intenzita migračního salda, podíl vyjíždějících do zaměstnání mimo obec na počtu zaměstnaných ekonomicky aktivních a další), sociální struktura a charakteristiky obyvatelstva (využité ukazatele byly například podíl vysokoškolsky vzdělaných obyvatel, podíl domácností pobírajících příspěvek na bydlení, volební účast a další), ekonomické prostředí (využité ukazatele byly míra nezaměstnanosti, počet podnikatelů – fyzických osob, podíl zaměstnaných v priméru na celkovém počtu ekonomicky aktivních obyvatel a další) a charakteristika obcí (využité ukazatele byly například celkové výdaje obce na obyvatele, investiční výdaje obce na obyvatele, podíl počtu pracovních příležitostí na počet ekonomicky aktivních obyvatel a další) (Novák a Netrdová 2011). Na základě shlukové analýzy byla každá obec bodově ohodnocena (maximální počet bodů byl 17) a byly vymezeny 3 kategorie rozvojových oblastí (1. kategorie 9–14 bodů, 2. kategorie 6–8 bodů a 3. kategorie 3–5 bodů) a 3 kategorie problémových oblastí (1. kategorie -5 až -3 bodů, 2. kategorie -8 až -6 bodů a 3. kategorie -12 až -9 bodů) (Novák a Netrdová 2011). Vybraná území by měla vykazovat podobné bodové hodnocení a spadat, pokud možno, do stejné kategorie.

4.2.2 VYBRANÁ ZÁJMOVÁ ÚZEMÍ

Na základě výše zvolených parametrů byly pro intenzivní výzkum zvoleny dvě místní akční skupiny. MAS Rýmařovsko a MAS Rozvoj Krnovska. První z nich byla zařazena v hodnocení činnosti MAS do první skupiny „A“ – *„vysoce transparentní a důvěryhodné, aktivní a aktivizující území“* (EAGRI 2012a), se ziskem 130 bodů. Na druhé straně MAS Rozvoj Krnovska byla zařazena do skupiny „C“ – tyto místní akční skupiny *„splňují formální požadavky pro existenci a čerpání, efekt je téměř stejný, jako kdyby finance byly přerozděleny centrálně“* (EAGRI 2012a), se ziskem 102 bodů.

Všechny obce obou místních akčních skupin spadají do Moravskoslezského kraje (Moravskoslezský kraj jsem vybral z toho důvodu, že z něj sám pocházím, a proto mě toto území velmi zajímá).

Obě oblasti jsou ve výše zmíněné typologii venkovského prostoru autorů Perlín a kol. (2010) označena jako rekreační problémový venkov (Perlín a kol. 2010).

Jak většina obcí MAS Rýmařovsko, tak obce MAS Rozvoj Krnovska, jsou ve studii autorů Netrdové a Nováka (2011) označena jako problémové oblasti. Rýmařovsko je

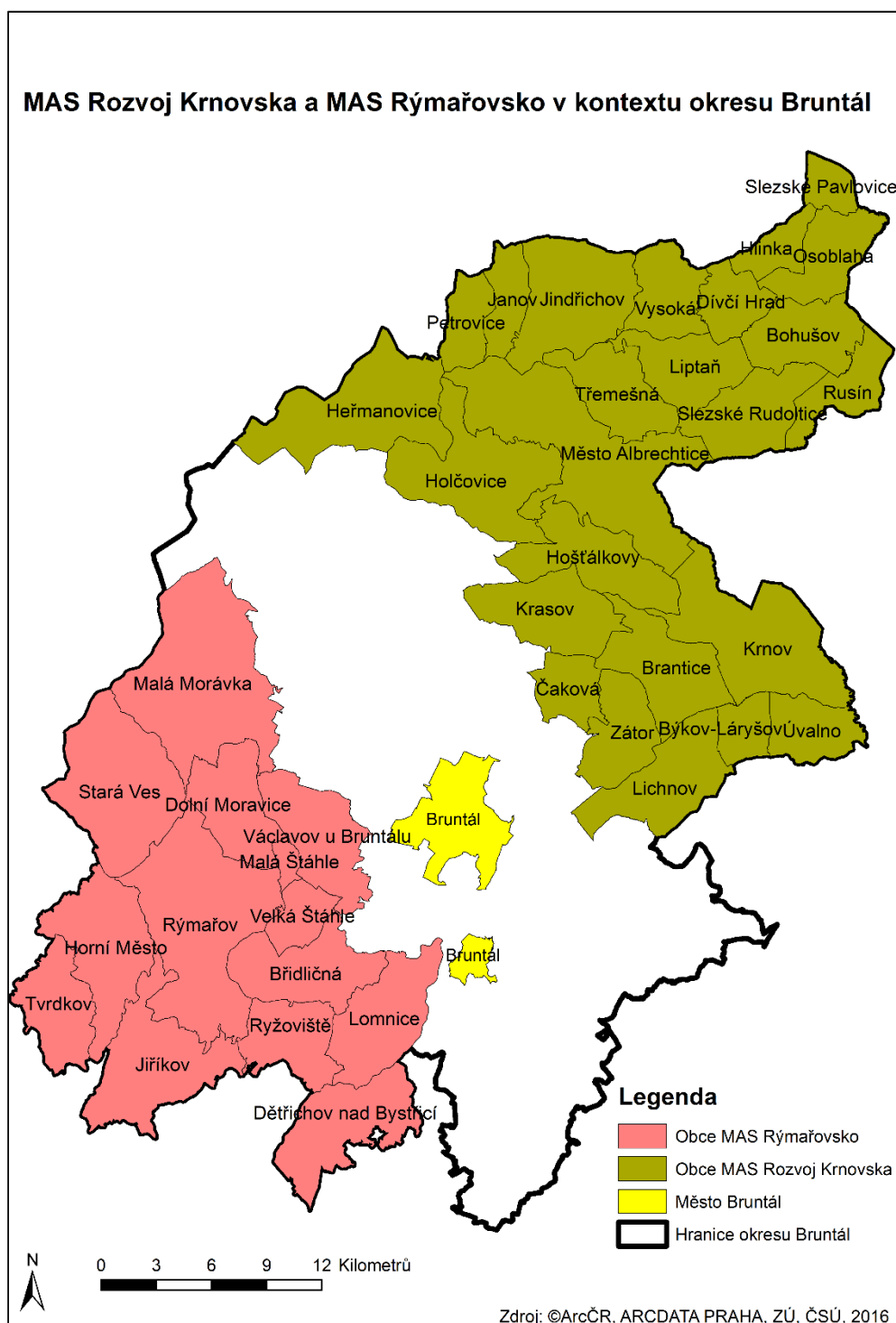
problémovou oblastí 1. kategorie, stejně jako okolí Krnova. Zatímco Osoblažsko, tvořící severní část MAS Rozvoj Krnovska, je problémovou oblastí 2. kategorie, to znamená, že v hodnocení skončilo ještě hůře.

Téměř celá obě území jsou navíc označena Strategií regionálního rozvoje ČR jako komplexně nekonkurenceschopné mikroregiony (tato strategie hodnotí územní jednotky SO ORP; SO ORP Rýmařov, který zahrnuje 11 ze 14 obcí MAS Rýmařovsko je spolu s SO ORP Vítkov hodnocen jako jeden ze dvou vůbec nejslabších mikroregionů v Česku; SO ORP Krnov, který zahrnuje všechny obce MAS Rozvoj Krnovska je také označen jako komplexně nekonkurenceschopný region). *„V těchto mikroregionech bude nutné přijmout celou řadu opatření, za účelem zvýšení jejich konkurenceschopnosti – podpora lidských zdrojů, cestovního ruchu, podnikatelských subjektů, doplnění potřebné infrastruktury atd.“* (Ministerstvo pro místní rozvoj ČR 2013, s. 26).

4.3 KOMPARACE MAS RÝMAŘOVSKO A MAS ROZVOJ KRNOVSKA

MAS Rýmařovsko leží na západním okraji Moravskoslezského kraje, na hranici s krajem Olomouckým. Území se nachází ve velmi členité oblasti. Severní oblast zasahuje do Hrubého Jeseníku, město Rýmařov leží v údolí Podolského potoka a obce na jih od Rýmařova zasahují do pohoří Nízkého Jeseníku. Chráněná krajinná oblast (CHKO) Jeseníky se rozkládá na třetině území MAS Rýmařovsko. Dominantou je samozřejmě nejvyšší hora Jeseníků, Praděd, který také leží v tomto území. Jde o turisticky velmi atraktivní region s velmi významným přírodním potenciálem (CHKO Jeseníky, Přírodní park Sovinecko, navíc více než polovina území pokrývají lesy). Dle údajů Českého statistického úřadu (ČSÚ) byla rozloha MAS Rýmařovsko k 1. 1. 2016 413,65 km² a počet obyvatel činil 17 104. Hustota zalidnění v území činí pouhých 41,35 obyvatel na km².

Obrázek 2: Mapa MAS Rozvoj Krnovska a MAS Rýmařovsko v kontextu okresu Bruntál

Zdroj: Arcdata Praha (2017), vlastní zpracování

MAS Rozvoj Krnovska se rozkládá v západní části Moravskoslezského kraje, podél státní hranice s Polskem. Krnov, centrum tohoto regionu, se nachází v jižní části MAS a je od severní části území odděleno bariérou, kterou tvoří výběžek polského území do Česka. Oblastně se toto území nachází na vnější periferii. I toto území je dosti členité, do severní části zasahuje Zlatohorská vrchovina, zatímco na severovýchodě území, u hranic s Polskem, se rozkládá nížina. Do jižní části území, v okolí Krnova, zasahuje západní část pohoří Hrubého Jeseníku jeho nižšími vrcholy. K 1. 1. 2016 činila rozloha MAS Rozvoj Krnovska 574,53 km² a žilo zde 40 814 obyvatel (ČSÚ). Hustota zalidnění je vyšší než v MAS Rýmařovsko (pro srovnání údajů viz tabulka 3), avšak na poměry Moravskoslezského kraje i Česka stále nízká, a to 71,04 obyvatel na km². V rámci okresu Bruntál je však hodnota nadprůměrná (pro srovnání: hustota zalidnění Česka k 1. 1. 2016 byla 133,81 obyvatel na km², v Moravskoslezském kraji 224 obyv./km², v okrese Bruntál pouhých 61 obyv./km²). Ovšem bez města Krnov, jehož počet obyvatel výrazně převyšuje všechny ostatní obce v MAS, činí hustota zalidnění pouhých 31,73 obyvatel na km².

Obě místní akční skupiny byly založeny v roce 2004. Na území MAS Rýmařovsko existuje také dobrovolný svazek obcí Sdružení obcí Rýmařovska, který se územně shoduje s MAS Rýmařovsko. Na území MAS Rozvoj Krnovska funguje několik dobrovolných svazků obcí. Prvním z nich je Mikroregion Osoblažsko, která se skládá ze 14 obcí, jež všechny patří i do MAS Rozvoj Krnovska. Druhým je Mikroregion Krnovsko, který se územně shoduje s MAS rozvoj Krnovska. Obce v tomto území spadají také do dalších, z hlediska počtu sdružených obcí menších, dobrovolných svazků obcí (VODA, Sdružení obcí Bruntálska, Sdružení obcí Praděd, Loučka) (Moravskoslezský kraj 2017).

MAS Rýmařovsko tvoří 14 obcí. Všechny její obce patří do Moravskoslezského kraje a do okresu Bruntál (obrázek 2). 11 obcí patří do SO ORP Rýmařov (celý SO ORP Rýmařov je tedy součástí MAS Rýmařovsko, neboť právě těchto jedenáct obcí tvoří ORP Rýmařov), jsou to: Břidličná, Dolní Moravice, Horní město, Jiříkov, Malá Morávka, Malá Štáhle, Rýmařov, Rýžoviště, Stará Ves, Tvrdkov a Velká Štáhle. 3 Obce spadají do ORP Bruntál, jsou to Dětfichovice nad Bystřicí, Lomnice, Václavov u Bruntálu. Ve 14 obcích MAS najdeme 39 místních částí. Na každou obec v průměru připadá 2,79 místních částí, průměrná rozloha jedné obce je 29,55 km².

MAS Rozvoj Krnovska územně kopíruje SO ORP Krnov, tedy všechny obce patřící do SO ORP Krnov patří i do MAS Rozvoj Krnovska. Skládá se z 25 obcí, z čehož všechny obce jsou součástí Moravskoslezského kraje a okresu Bruntál (obrázek 2). Zároveň všechny obce této místní akční skupiny tvoří ORP Krnov. Obce tvořící MAS Rozvoj Krnovska jsou: Bohušov, Brantice, Býkov-Láryšov, Čáková, Dívčí Hrad,

Heřmanovice, Hlinka, Holčovice, Hošťálkovy, Janov, Jindřichov, Krasov, Krnov, Lichnov, Liptaň, Město Albrechtice, Osoblaha, Petrovice, Rusín, Slezské Pavlovice, Slezské Rudoltice, Třemešná, Úvalno, Vysoká, Zátor. V těchto 25 obcích se nachází 63 místních částí, v průměru na jednu obec v MAS připadá 2,52 místních částí, obce jsou tudíž více kompaktnější než v druhém zájmovém území, kde činí tato hodnota 2,79. Průměrná rozloha jedné obce v MAS Rozvoj Krnovska je 22,98 km², což je opět nižší hodnota než v druhém zájmovém území (29,55 km²).

Tabulka 3: Vybrané základní ukazatele MAS Rýmařovsko a MAS Rozvoj Krnovska

Ukazatel	MAS Rýmařovsko	MAS Rozvoj Krnovska
počet obyvatel	17104	40814
rozloha (v km ²)	413,65	574,53
hustota zalidnění (obyvatelé/km ²)	41,35	71,04
počet obcí	14	25
počet místních částí	39	63
počet místních částí na jednu obec	2,79	2,52
průměrná rozloha obce (v km ²)	29,55	22,98
medián počtu obyvatel na obec	478	461
úbytek obyvatel mezi lety 1991–2016 (v % z počtu obyvatel v roce 1991)	11,24	4,4
index stáří	1,4	1,31
podíl vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva (v %, data ze sčítání lidu 2011)	6,8	7,7

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

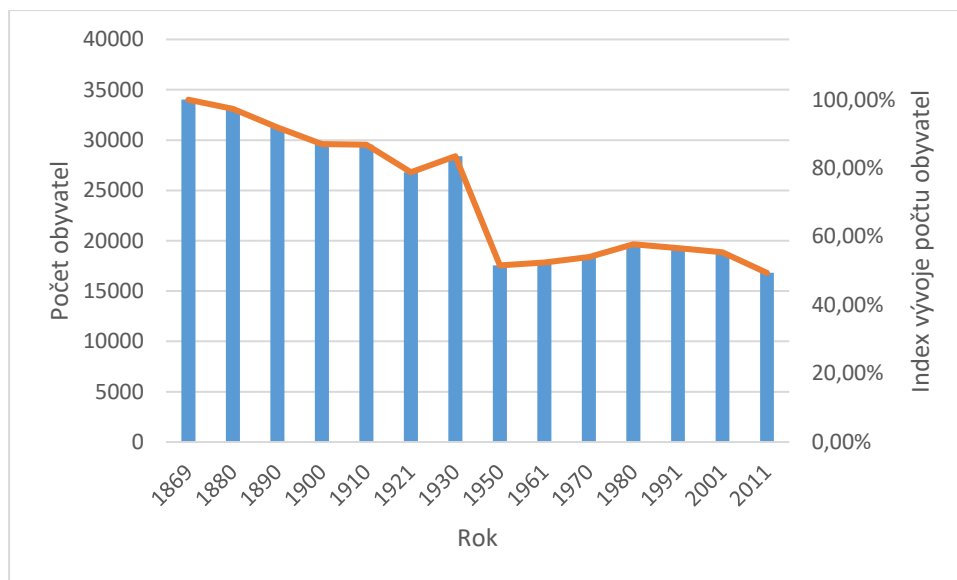
Poznámky: Údaje platné pro 1. 1. 2016, pokud není uvedeno jinak.

Pouze dvě obce v MAS Rýmařovsko mají více než tisíc obyvatel – Rýmařov a Břidličná. Všechny ostatní mají méně než tisíc obyvatel, 7 obcí, tedy celá polovina z obcí MAS, má dokonce méně než 500 obyvatel. Nejmenšími obcemi jsou Malá Štáhle (141 obyvatel k 1. 1. 2016) a Tvrdkov (221 obyvatel k 1. 1. 2016 – ČSÚ). Hodnotu průměrného počtu obyvatel na obec příliš ovlivňují města Rýmařov a Břidličná, proto je vhodnější zmínit mediánovou hodnotu počtu obyvatel v obci, ta činí 478.

V MAS Rozvoj Krnovska se nacházejí dvě města s populací nad 3 000 obyvatel. Největším je Krnov s více než 24 tisíci obyvateli, dále Město Albrechtice s více než 3,5 tisíci obyvateli. Další obce, které mají více než 1000 obyvatel, je v této MAS pět. Naopak opět má většina obcí méně než 500 obyvatel, celkem z 25 obcí je takových 13. Nejmenšími obcemi jsou Petrovice (134 obyvatel k 1. 1. 2016) a Rusín (144 obyvatel

k 1. 1. 2016 – ČSÚ). Medián počtu obyvatel v obcích je 461, což je dokonce nižší hodnota než v Rýmařovsku. Obě naše zájmová území se liší především velikostí jejich centra, Krnov má téměř třikrát více obyvatel než Rýmařov. Obě území se však vyznačují vysokým podílem obcí s nízkým počtem obyvatel.

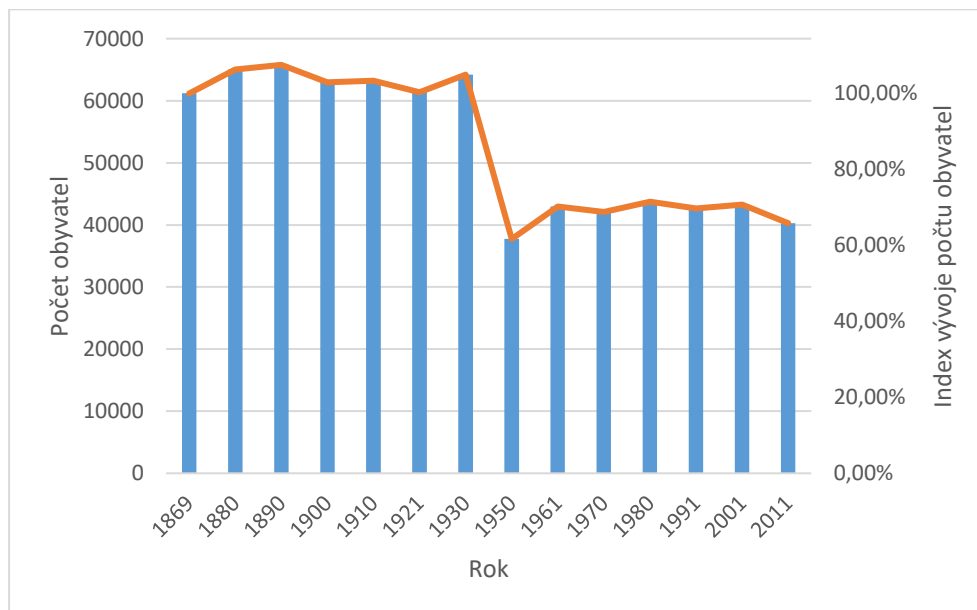
Graf 1: Vývoj počtu obyvatel v obcích MAS Rýmařovsko v letech 1869–2011

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Poznámky: Index vývoje počtu obyvatel vypovídá o tom, jaký procentuální podíl obyvatel v území žil oproti roku 1869 (100 %).

Graf 2: Vývoj počtu obyvatel v obcích MAS Rozvoj Krnovska v letech 1869–2011

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Poznámky: Index vývoje počtu obyvatel vypovídá o tom, jaký procentuální podíl obyvatel v území žil oproti roku 1869 (100 %).

Obě zájmová území byla po druhé světové válce přesídlena. Došlo k obměně obyvatelstva a absolutní počet obyvatel v obou územích se rapidně snížil. Vývoj počtu obyvatel v územích od roku 1869 ukazují graf 1 a graf 2.

V posledních desetiletích dochází v MAS Rýmařovsko k úbytku obyvatel. Nejen mladí lidé odcházejí z venkova do měst za studiem, potažmo za prací, a už se do oblastí nevracejí. V letech 1991–2016 došlo k úbytku obyvatelstva v tomto území o 11,24 %. Můžeme to vidět i na migračním saldu z let 1991–2014. Všechny obce kromě Dolní Moravice, Staré Vsi, Velké Štáhle a Tvrdkova mají negativní migrační saldo. Znamená to, že se dlouhodobě ze všech, kromě těchto 4 obcí, obyvatelé stěhují pryč (MAS Rýmařovsko nedatováno).

V území MAS Rozvoj Krnovska není pokles obyvatel tak rychlý, jako v MAS Rýmařovsko, v letech 1991–2016 došlo k úbytku obyvatelstva o necelá 4,4 % (ČSÚ, vlastní výpočet). Zatímco město Krnov obyvatele ztrácí, obce v jeho zázemí obyvatele získávají. Oproti tomu v oblasti Osoblažska dochází k celkové ztrátě obyvatel. Také obce, které se nachází v hornaté části MAS – Heřmanovice, Petrovice a Janov – zaznamenaly významný populační úbytek (MAS Rozvoj Krnovska nedatováno).

Populace v MAS Rýmařovsko stárne. Z údajů k 1. 1. 2016 vyplývá, že index stáří je pouze v jedné obci nižší než jedna, a to ve Václavově u Bruntálu (0,81). Ve všech ostatních obcích v MAS je index stáří vyšší než jedna. Znamená to, že pouze ve Václavově u Bruntálu je podíl obyvatel ve věku 65 let a více nižší, než podíl dětí ve věku 0–14 let. Extrémní hodnotu vykazuje Tvrdkov, index stáří zde činí 2, což znamená, že je v této obci dvojnásobek obyvatel důchodového věku než dětí. Hodnota indexu stáří v celé MAS činí 1,4.

Oproti MAS Rýmařovsko je v MAS Rozvoj Krnovska index stáří o něco nižší. Jeho hodnota činí 1,31 k 1. 1. 2016. Ačkoliv se zde nachází 8 obcí s indexem nižším než 1, najdeme zde také obce s extrémními hodnotami (Petrovice 2,44, Rusín 2,25). Populace v obou územích rychle stárne, zatímco v MAS Rozvoj Krnovska byl v roce 2010 index stáří 0,94, v roce 2014 už to bylo 1,27. Údaje za MAS Rýmařovsko nejsou k dispozici, ovšem v SO ORP Rýmařov (všechny obce jsou součástí MAS Rýmařovsko) byl v roce 2010 index stáří 1,06 a v roce 2014 už 1,35 (ČSÚ). Pro srovnání, v okrese Bruntál činil index stáří v r. 2014 1,21, v Moravskoslezském kraji 1,19 a v celém Česku 1,17 (ČSÚ).

Podíl vysokoškolsky vzdělaných lidí je v MAS Rýmařovsko velmi podprůměrný. V roce 2011 činil 6,8 %, zatímco v celém Moravskoslezském kraji to bylo 11,7 % a v celém Česku 13,2 %. Samozřejmě došlo ke zvýšení proti roku 2001, nicméně růst podílu vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva je pomalejší než v kraji či v Česku.

Podle sčítání lidu, domů a bytů v roce 2011, byl podíl vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva v MAS Rozvoj Krnovska 7,77 %. Ve srovnání s Rýmařovskem je tato

hodnota vyšší téměř o 1 %, nicméně i tato hodnota je hluboko pod průměrnou hodnotou celého Moravskoslezského kraje i celého Česka.

Nejdůležitějším silničním tahem v MAS Rýmařovsko je silnice první třídy I/11, která prochází Rýmařovem a protíná MAS v západo-východním směru. Silnice propojuje Hradec Králové – Šumperk – Rýmařov – Bruntál – Opavu – Ostravu. Do města Rýmařova pak vede radiálně několik silnic druhé třídy propojující město s obcemi v zázemí. Problémem v silniční dopravě je špatná kvalita vozovek.

Nejdůležitějšími silničními dopravními tahy v MAS Rozvoj Krnovska jsou dvě silnice první třídy. Silnice I/57 protíná území směrem jihozápad-severovýchod. Tato silnice vede z Opavy přes Krnov a dále podél řeky Opava přes Město Albrechtice, Třemešnou směrem na Prudnik v Polsku. Silnice I/45 protíná území směrem jihozápad-severovýchod. Silnice vede z Bruntálu přes Krnov a dále přes státní hranici s Polskem směrem na Glubczyce.

Napojení MAS Rýmařovsko na vlakovou dopravu není ideální, železniční síť zde není spojitá. Do území zasahují tři úseky železničních tratí. První z nich je trať číslo 310, procházející Děřichovem nad Bystřicí a Lomnicí. Druhá je trať číslo 311, která v Rýmařově končí. Na tuto trať je napojen pouze Rýmařov a Břidličná a devíti spojeními ve všedních dnech je možné dojet do Bruntálu, potažmo Krnova. Poslední je trať 312 z Bruntálu do Malé Morávky. Na této trati ovšem byla zrušena v roce 2009 pravidelná přeprava osob (MAS Rýmařovsko nedatováno). Území je tudíž napojeno železniční sítí pouze směrem na východ, směr Bruntál, Krnov. Pouze na trati 310 a 311 funguje pravidelná přeprava osob. Tento nepříznivý stav železniční dopravy je zapříčiněn především fyzicko-geografickými podmínkami, území je velmi kopcovité a provoz na železničních tratích by byl dražší než v ostatních regionech. MAS Rýmařovsko je tedy na okolní regiony napojeno především veřejnou autobusovou dopravou. Výhodu v tomto směru mají obce ležící na silnici první třídy, která prochází Starou Vsí, Rýmařovem, Malou Štáhlí a Václavovem u Bruntálu. Co se týče celkově veřejné dopravy, mají výhodu obce, kterými projíždí jak vlaky, tak autobusy.

Železniční síť v území MAS Rozvoj Krnovska naproti tomu je spojitá, územím prochází železniční dráha číslo 310 vedoucí z Opavy do Krnova a dále z Krnova do Bruntálu. Železniční dráha číslo 292 vede z Krnova přes Město Albrechtice a Třemešnou dále směrem na Glucholazy a Jeseník. A úzkorozchodná železniční trať 298 vede z Třemešné do Osoblahy. Vlakové spojení z nejbližšího většího města – Opavy – do Krnova je poměrně dobré, ve všedním dni jede 22 spojů z Opavy do Krnova a stejný počet spojů opačným směrem. Tato města spojuje přímá autobusová linka, z jednoho města do druhého je možné se ve všedním dni dostat sedmkrát. (idos.cz, dopravní spoje hledány pro středu 22. 2. 2017).

4.4 METODY POUŽITÉ VE VÝZKUMU

Průzkum individuálního sociálního kapitálu starostů se bude zakládat na předložení dotazníku, tedy seznamu institucí starostům. Starostové následně odpoví, jak často jsou v kontaktu s institucemi na seznamu, když potřebují jednat o věcech týkající se rozvoje své obce.

Jako metoda vyhodnocení je využita analýza sociálních sítí, kdy inspirací je výzkum Vajdové a kol. (2010).

4.4.1 DOTAZNÍK PRO VÝZKUM

Jako výzkumný nástroj byla využita modifikovaná verze dotazníku z výzkumu Vajdové a kol. (2010). Respondenti měli zodpovědět otázku *„Když potřebujete mluvit o důležitých otázkách týkajících se vašeho města, potřebujete dojednat nějakou věc, která je ve veřejném zájmu, s kým se domlouváte, s kým jednáte a jak často?“* Autoři se ve výzkumu dotazovali důležitých aktérů rozvoje na jejich kontakty s ostatními aktéry, a to ve třech malých městech. Každý respondent dostal seznam 20 institucí ze sektoru veřejného, soukromého a občanského, u kterých měl na škále odpovědí – nikdy, zřídka, občas, často, velmi často – vybrat, jak často s danými institucemi komunikuje ohledně věcí ve veřejném zájmu. Ve svém výzkumu využiji stejnou otázku jako autoři uvedení výše.

Dotazník pro můj výzkum se skládal ze dvou částí (pro finální verzi dotazníku viz příloha 2). V první části starostové vyplňovali základní údaje o sobě – pohlaví, věk, nejvyšší dosažené vzdělání. Pro kategorii věk bylo vytvořeno 5 možností, ze kterých respondenti vybírali: do 30 let, 31–40 let, 41–50 let, 51–60 let a 61 let a více. V kategorii nejvyšší dosažené vzdělání vybírali starostové z možností: základní, střední včetně vyučení (bez maturity), úplné střední s maturitou, nástavbové a VOŠ, vysokoškolské. Poslední otázkou v první části dotazníku byla otázka: *„Do které velikostní kategorie Vaše obec patří?“* Respondenti měli na výběr: do 200 obyvatel, 201–500 obyvatel, 501–1000 obyvatel, 1001–3000 obyvatel, 3001 a více obyvatel.

Druhá část dotazníku obsahovala klíčovou otázku: *„Když potřebujete mluvit o důležitých otázkách týkajících se vaší obce, potřebujete dojednat nějakou věc, která je ve veřejném zájmu, s kým se domlouváte, s kým jednáte a jak často?“* Za ní následoval seznam institucí a pětistupňová škála hodnocení frekvence kontaktů (od „nikdy“ po „velmi často“). Seznam institucí byl mírně poupraven, protože respondenty pro můj výzkum byli starostové převážně malých obcí, ve kterých se některé instituce ani nenacházejí. Seznam institucí jsem upravil následujícím způsobem. Zprvce jsem zrušil možnost kontaktu se starostou, jelikož byl dotazník určen samotným starostům. Zadruhé v takových malých obcích nemusí být všude zřízena rada a tajemník obce.

Naopak obecní úřad je zřízen v každé obci. Proto jsem tyto tři položky sloučil v jednu (položka „radní, tajemník nebo jiní úředníci obecního úřadu“). Zatřetí, opět z důvodu velikosti obcí, kde převážně nejsou velcí zaměstnavatelé, jsem sloučil položky „představitelé velkých podniků v obci“ a „představitelé velkých podniků mimo obec.“ Díky těmto změnám v dotazníku zůstalo 17 položek, ke kterým se starostové vyjadřovali. Srovnání seznamu institucí Vajdové a kol. (2010) a seznamu, který jsem využil já pro můj výzkum, můžete vidět v tabulce 4 a tabulce 5.

Starostové vybírali tedy ze sedmnácti institucí, či skupin institucí, jak často jsou s nimi v kontaktu ohledně rozvojových záležitostí obce. Stejně jako u výzkumu Vajdové a kol. (2010), vybírali starostové u každé instituce z možností na pětistupňové škále: nikdy, zřídka, občas, často, velmi často. Četnost a frekvence vazeb starosty na ostatní instituce pak bude určovat jeho individuální sociální kapitál.

Tabulka 4: Instituce aktérů rozvoje zahrnuté do dotazníku ve výzkumu: Síť institucionálních aktérů rozvoje malého města, Vajdová a kol. (2010)

Kód instituce	Instituce/pozice	Sektor
1	Radní, starosta	veřejný
2	Zastupitelé	veřejný
3	Tajemník	veřejný
4	Jiní úředníci městského úřadu	veřejný
5	Představitelé jiných měst a obcí	veřejný
6	Hejtman, radní, zastupitelé kraje	veřejný
7	Úředníci krajského úřadu	veřejný
8	Neziskové organizace ve městě	občanský
9	Neziskové organizace mimo město	občanský
10	Politické strany ve městě	občanský
11	Politické strany mimo město	občanský
12	Podnikatelé ve městě	soukromý
13	Podnikatelé mimo město	soukromý
14	Představitelé velkých podniků ve městě	soukromý
15	Představitelé velkých podniků mimo město	soukromý
16	Noviny a další média	občanský
17	Jiné významné osobnosti	občanský
18	Místní akční skupiny	
19	Dobrovolné svazky obcí	veřejný
20	Regionální rozvojové agentury	

Zdroj: Upraveno dle Vajdová a kol. (2010)

Tabulka 5: Instituce aktérů rozvoje zahrnuté do dotazníku ve výzkumu: Hodnocení sociálních sítí aktérů rozvoje venkova: příklad místních akčních skupin Rozvoj Krnovska a Rýmařovsko v roce 2017

Kód instituce	Instituce/pozice	Sektor
1	Zastupitelé	veřejný
2	Radní nebo tajemník nebo jiní úředníci obecního úřadu	veřejný
3	Představitelé jiných měst a obcí	veřejný
4	Hejtman, radní, zastupitelé kraje	veřejný
5	Úředníci krajského úřadu	veřejný
6	Neziskové organizace v obci	občanský
7	Neziskové organizace mimo obec	občanský
8	Politické strany v obci	občanský
9	Politické strany mimo obec	občanský
10	Podnikatelé v obci	soukromý
11	Podnikatelé mimo obec	soukromý
12	Představitelé velkých podniků v obci nebo mimo obec	soukromý
13	Noviny a další média	občanský
14	Jiné významné osobnosti	občanský
15	Místní akční skupina/y	
16	Dobrovolné svazky obcí	veřejný
17	Regionální rozvojová agentura	

Zdroj: Upraveno dle Vajdová a kol. (2010)

4.5 REALIZACE ŠETŘENÍ V MAS ROZVOJ KRNOVSKA A MAS RÝMAŘOVSKO

V následující části se věnuji distribuci dotazníků a sběrem dat v zájmových územích. V první etapě byly vytvořeny dotazníky v programu Microsoft Excel, které jsem se rozhodl distribuovat elektronicky prostřednictvím e-mailu. V polovině března 2017 byly elektronickou poštou odeslány všem starostům obcí v obou zájmových územích. V průvodním dopise (viz příloha 1) byli starostové ujištěni, že uvedené údaje budou použity výhradně na zpracování mé diplomové práce a nebudou poskytnuty třetím stranám. Respondenti byli dále požádáni, aby dotazník, který jim zabere pět minut, odeslali zpět do týdne od přijetí emailu. Celkový počet respondentů čítal 39 (25 v MAS Rozvoj Krnovska a 14 v MAS Rýmařovsko). Do týdne od odeslání mi zpět zaslalo vyplněný dotazník pouze 11 respondentů. Proto jsem napsal starostům, kteří se mi neozvali, opět zprávu, ve které jsem znovu žádal o vyplnění dotazníku. Na tuto zprávu zareagovalo dalších 16 respondentů. Týden po odeslání druhé zprávy jsem se rozhodl poslat poděkování všem starostům, i těm, kteří ještě dotazník nezaslali, v domněnī, že někteří snad ještě zareagují vyplněním dotazníku. Má domněnka nebyla naplněna,

na poděkování nikdo tímto způsobem nezareagoval. Napsal jsem tedy starostům, kteří ještě dotazník nevyplnili, poslední email, kde jsem je znovu žádal o to, aby si udělali pár minut času na krátký dotazník. Na tuto výzvu zareagovali další dva respondenti. V tuto chvíli jsem měl k dispozici 29 vyplněných dotazníků. Na začátku dubna 2017 jsem se rozhodl o poslední pokus získat údaje i od ostatních starostů a všechny zbývající jsem se pokusil kontaktovat telefonem. Získal jsem dalších 5 dotazníků od respondentů, kteří mi byli ochotni vyplnit dotazník po telefonu. Jeden starosta mou prosbu odmítl s tím, že absolutně nemá čas, se zbylými čtyřmi starosty se mi nepodařilo spojit. Nezískal jsem tedy údaje od 4 starostů (ostatních 21 dotazník vyplnilo) z obcí MAS Rozvoj Krnovska a od 1 starosty z obce MAS Rýmařovsko (dalších 13 dotazník vyplnilo). Návratnost dotazníků činila v MAS Rozvoj Krnovska 84 %, v MAS Rýmařovsko 93 % a celkově za obě zájmová území 87 %.

Získal jsem celkově 34 vyplněných dotazníků, jejichž odpovědi bylo třeba zavést do databáze. Pro její tvorbu jsem opět použil Microsoft Excel. Odpovědi byly zapsány do databáze v kódování. Jak byly které údaje kódovány je zaznamenáno v tabulce 6.

Na základě uvedeného kódování jsem údaje z dotazníků mohl zapsat do dvou tabulek. Do první tabulky jsem zapsal všechny informace získané od starostů obcí MAS Krnovsko a do druhé tabulky všechny informace získané od starostů obcí MAS Rýmařovsko. Tabulky s kompletními informacemi od respondentů zde nemohu uvést, neboť jsem slíbil starostům, že dané údaje neposkytnu třetím osobám a pozorný čtenář by mohl v některých případech odhalit, které údaje patří ke kterému starostovi. Z tohoto důvodu zde uvádím pouze tabulku frekvence kontaktů starostů s institucemi v územích (tabulka 7 a tabulka 8). Nyní máme připravena data v takové podobě, ve které mohou vstoupit do analýzy.

Tabulka 6: Kódování odpovědí z dotazníku pro výzkum: Hodnocení sociálních sítí aktérů rozvoje venkova: příklad místních akčních skupin Rozvoj Krnovska a Rýmařovsko v roce 2017

Frekvence kontaktu	Kód
Nikdy	1
Zřídka	2
Občas	3
Často	4
Velmi často	5
Pohlaví	
Muž	1
Žena	2
Věk	
Do 30 let	1
31-40 let	2
41-50 let	3
51-60 let	4
61 a více let	5
Vzdělání	
základní	1
střední včetně vyučení (bez maturity)	2
úplné střední s maturitou	3
nástavbové a VOŠ	4
vysokoškolské	5
Velikostní kategorie obce	
do 200 obyvatel	1
201-500 obyvatel	2
501-1 000 obyvatel	3
1 001-3 000 obyvatel	4
3 001 a více obyvatel	5

Zdroj: Autor, vlastní šetření

Tabulka 7: Kódované odpovědi respondentů z MAS Rozvoj Krnovska ve výzkumu: Hodnocení sociálních sítí aktérů rozvoje venkova: příklad místních akčních skupin Rozvoj Krnovska a Rýmařovsko v roce 2017

ID	Z	RTU	PJO	HRZKr	UK	NO	NM	PoLO	PolM	PodO	PodM	VP	M	O	MAS	SO	RRA
21	4	5	3	2	1	3	2	4	2	4	1	4	4	3	3	3	3
22	4	4	3	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	1	1	1
23	5	5	3	2	3	1	1	1	2	3	3	2	1	1	3	4	1
24	5	5	1	3	2	1	2	1	1	3	2	2	2	2	4	4	2
25	5	5	2	2	2	2	1	1	1	3	2	2	1	1	2	4	2
26	5	5	3	2	3	4	3	2	2	4	3	3	3	3	3	4	2
27	5	4	3	2	2	3	2	1	1	3	2	2	1	3	3	3	3
28	5	4	3	3	3	2	2	1	1	3	2	1	2	3	2	3	2
29	3	4	2	3	3	1	1	1	1	1	1	1	1	3	1	1	1
30	5	5	4	3	4	1	4	3	2	4	3	3	3	1	3	4	3
31	5	5	3	3	3	2	2	1	1	1	3	3	2	2	3	3	2
32	5	5	3	2	3	1	1	2	1	3	3	2	2	2	3	4	1
33	4	1	4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	3	1
34	5	3	2	2	3	3	2	1	1	3	2	2	2	2	4	4	3
35	5	3	2	1	2	2	1	1	1	2	2	1	2	1	2	3	2
36	5	5	4	2	3	5	3	1	1	3	1	1	3	3	3	2	1
37	5	4	4	3	3	3	2	1	1	5	4	4	2	3	4	4	2
38	4	3	3	1	2	4	3	1	1	3	3	2	3	1	3	2	2
39	4	5	4	3	4	4	2	4	3	4	3	5	3	2	2	3	2
40	4	5	4	2	4	5	2	1	1	4	4	2	2	3	2	5	2
41	4	4	3	2	2	2	2	1	1	2	2	1	1	2	3	3	2

Zdroj: Autor, vlastní šetření

Poznámky: Respondenti jsou starostové obcí v MAS Rozvoj Krnovska a odpovídali na otázku: „Když potřebujete mluvit o důležitých otázkách týkajících se vašeho města, potřebujete dojednat nějakou věc, která je ve veřejném zájmu, s kým se domlouváte, s kým jednáte a jak často?“

Řádky tabulky odpovídají respondentům a sloupce tabulky institucím. Zkratky: ID: Identifikační číslo respondenta, Z – Zastupitelé, RTU – Radní nebo tajemník nebo jiní úředníci obecního úřadu, PJO – Představitelé jiných měst a obcí, HRZKr – Hejtmán, radní, zastupitelé kraje, UK – Úředníci krajského úřadu, NO – Neziskové organizace v obci, NM – Neziskové organizace mimo obec, PoLO – Politické strany v obci, PolM – Politické strany mimo obec, PodO – Podnikatelé v obci, PodM – Podnikatelé mimo obec, VP – Představitelé velkých podniků v obci nebo mimo obec, M – Noviny a další média, O – Jiné významné osobnosti, MAS – Místní akční skupina/y, SO – Dobrovolné svazky obcí, RRA – Regionální rozvojová agentura.

Uvedené odpovědi: 1 – nikdy, 2 – zřídka, 3 – občas, 4 – často, 5 – velmi často.

Tabulka 8: Kódované odpovědi respondentů z MAS Rýmařovsko ve výzkumu: Hodnocení sociálních sítí aktérů rozvoje venkova: příklad místních akčních skupin Rozvoj Krnovska a Rýmařovsko v roce 2017

ID	Z	RTU	PJO	HRZKr	UK	NO	NM	PoIO	PolM	PodO	PodM	VP	M	O	MAS	SO	RRA
1	4	5	3	3	3	3	1	1	1	3	2	3	3	2	4	4	2
2	5	5	4	2	3	2	2	1	1	4	3	2	1	1	5	5	1
3	5	5	4	2	2	5	2	2	1	3	2	2	2	2	5	5	2
4	5	4	4	3	3	2	2	2	2	4	4	2	1	1	1	4	1
5	5	5	4	2	2	2	2	1	1	3	2	3	3	1	4	4	1
6	5	5	4	3	3	2	2	1	2	4	4	2	2	3	4	2	2
7	5	5	4	2	2	3	1	1	1	1	2	4	2	2	4	4	5
8	4	4	3	1	2	1	1	1	1	3	1	1	1	1	4	1	1
9	5	5	3	1	3	5	2	1	1	3	3	3	2	2	1	5	2
10	5	5	3	2	2	2	1	1	1	3	2	3	1	2	4	4	2
11	4	1	3	2	2	1	1	4	1	4	3	3	3	3	4	4	4
12	5	5	2	2	3	3	1	1	1	5	2	5	4	2	4	4	2
13	4	5	3	3	3	1	1	1	1	3	2	3	3	2	4	3	2

Zdroj: Autor, vlastní šetření

Poznámky: Respondenti jsou starostové obcí v MAS Rozvoj Krnovska a odpovídali na otázku: „Když potřebujete mluvit o důležitých otázkách týkajících se vašeho města, potřebujete dojednat nějakou věc, která je ve veřejném zájmu, s kým se domlouváte, s kým jednáte a jak často?“

Řádky tabulky odpovídají respondentům a sloupce tabulky institucím. Zkratky: ID: Identifikační číslo respondenta, Z – Zastupitelé, RTU – Radní nebo tajemník nebo jiní úředníci obecního úřadu, PJO – Představitelé jiných měst a obcí, HRZKr – Hejtmán, radní, zastupitelé kraje, UK – Úředníci krajského úřadu, NO – Neziskové organizace v obci, NM – Neziskové organizace mimo obec, PoIO – Politické strany v obci, PolM – Politické strany mimo obec, PodO – Podnikatelé v obci, PodM – Podnikatelé mimo obec, VP – Představitelé velkých podniků v obci nebo mimo obec, M – Noviny a další média, O – Jiné významné osobnosti, MAS – Místní akční skupina/y, SO – Dobrovolné svazky obcí, RRA – Regionální rozvojová agentura.

Uvedené odpovědi: 1 – nikdy, 2 – zřídka, 3 – občas, 4 – často, 5 – velmi často.

5 ANALÝZA SOCIÁLNÍ SÍTĚ V MAS ROZVOJ KRNOVSKA A MAS RÝMAŘOVSKO

V následující části se věnuji analýze dat získaných od starostů v zájmových územích. V první části analyzuji základní údaje o starostech a jejich obcích a v druhé části se odvolávám na výzkum Vajdová a kol. (2010) a co nejvíce se blíším zhodnocení sociální sítě tak, jak to dělali autoři v jejich práci.

5.1 CHARAKTERISTIKY RESPONDENTŮ A JEJICH OBCÍ

Výzkumu se zúčastnilo celkem 34 starostů, z toho 21 z obcí MAS Rozvoj Krnovska a 13 z obcí MAS Rýmařovsko. Ze 34 respondentů je 21 mužů a 13 žen. Z 21 starostů obcí MAS Rozvoj Krnovska se zúčastnilo 14 mužů a 7 žen. V MAS Rýmařovsko to bylo 9 mužů a 4 ženy (tabulka 9). Pro srovnání dvou zájmových území můžete vidět procentuální podíl mužů a žen v šetření na grafu 3 (vždy je uveden procentuální podíl z celkového počtu respondentů v každém území samostatně, např. v MAS Rozvoj Krnovska bylo z 21 respondentů 66,67 % mužů a 33,33 % žen). Na grafu vidíme, že v obou územích je téměř stejný podíl mužů a žen na výzkumu.

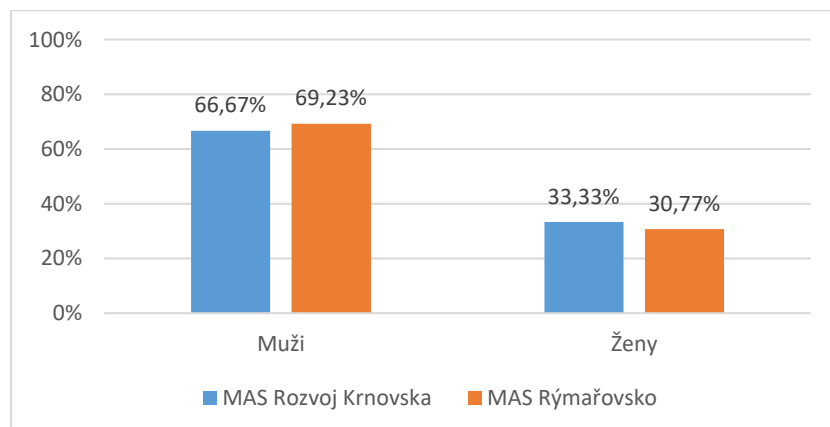
Tabulka 9: Počet mužů a žen mezi respondenty v dotazníkovém šetření v MAS Rozvoj Krnovska a MAS Rýmařovsko v roce 2017

Pohlaví	MAS Rozvoj Krnovska	MAS Rýmařovsko
Muži	14	9
Ženy	7	4

Zdroj: Autor, vlastní šetření

Poznámky: MAS Rozvoj Krnovska: $n_1 = 21$; MAS Rýmařovsko: $n_2 = 13$.

Graf 3: Podíl mužů a žen mezi respondenty v dotazníkovém šetření v MAS Rozvoj Krnovska a MAS Rýmařovsko v roce 2017

Zdroj: Autor, vlastní šetření

Poznámky: MAS Rozvoj Krnovska: $n_1 = 21$; MAS Rýmařovsko: $n_2 = 13$.

Soubor respondentů se ovšem liší věkem. Zatímco v MAS Rozvoj Krnovska se výzkumu zúčastnili také dva respondenti z nejmladší věkové kategorie a pouze dva respondenti z kategorie nejstarší, ve druhém území v nejnižší věkové kategorii není ani jeden starosta, naopak v zde vidíme tendenci ke zvyšování počtu starostů s narůstáním věkové kategorie (tabulka 10). V MAS Rýmařovsko jsou starosty tedy spíše zkušenější, starší lidé, zatímco v MAS Rozvoj Krnovska najdeme starosty všech věkových kategorií, převážně však ve středních letech (viz graf 4).

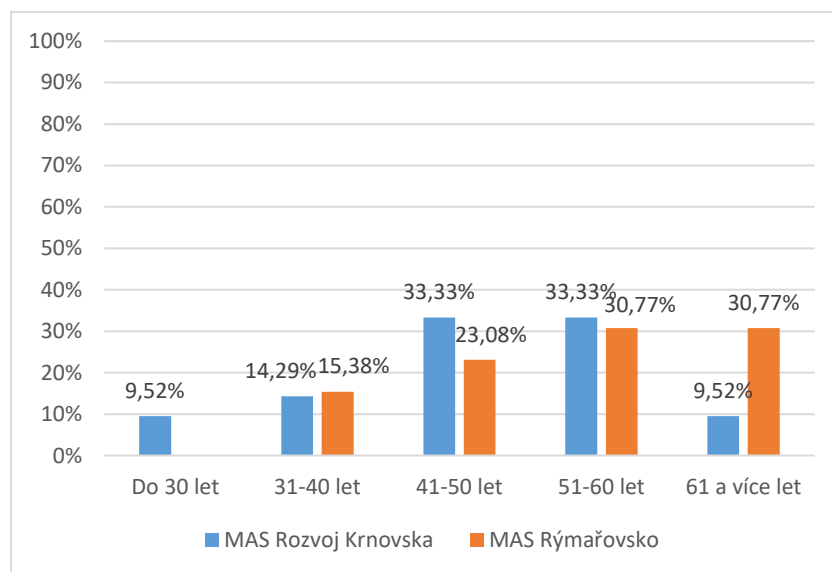
Tabulka 10: Počet respondentů dle věkových kategorií v dotazníkovém šetření v MAS Rozvoj Krnovska a MAS Rýmařovsko v roce 2017

Věková kategorie	MAS Rozvoj Krnovska	MAS Rýmařovsko
Do 30 let	2	0
31–40 let	3	2
41–50 let	7	3
51–60 let	7	4
61 a více let	2	4

Zdroj: Autor, vlastní šetření

Poznámky: MAS Rozvoj Krnovska: $n_1 = 21$; MAS Rýmařovsko: $n_2 = 13$.

Graf 4: Podíl respondentů dle věkových kategorií v dotazníkovém šetření v MAS Rozvoj Krnovska a MAS Rýmařovsko v roce 2017

Zdroj: Autor, vlastní šetření

Poznámky: MAS Rozvoj Krnovska: $n_1 = 21$; MAS Rýmařovsko: $n_2 = 13$.

Rozložení respondentů ve věkových kategoriích se zřejmě i odráží do toho, jaké mají respondenti nejvyšší dosažené vzdělání. Všichni respondenti mají vyšší než základní vzdělání, proto tuto kategorii v grafu 5 ani nevidíte. Zatímco v MAS Rozvoj Krnovska, kde jsou starostové rozprostřeni do všech věkových kategorií, naprosto převládá dosažené vzdělání vysokoškolské (celkově 13 z 21 respondentů, viz tabulka 11), v MAS Rýmařovsko, kde jsou starostové spíše vyššího věku, je zdaleka nejčastějším

dosaženým vzděláním úplné střední s maturitou (8 z 13 respondentů). To zřejmě odpovídá aktuálnímu trendu navyšování podílu vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva se snižující se věkovou kategorií. Celkově je také v území MAS Rozvoj Krnovska mezi obyvatelstvem vyšší podíl vysokoškolsky vzdělaných, jak můžeme vidět v komparaci obou území. Dosažené vzdělání je také jediná charakteristika, podle které bychom mohli odhadnout míru lidského kapitálu respondentů. Dle podílu vysokoškolsky vzdělaných respondentů v MAS Rozvoj Krnovska můžeme předpokládat, že v tomto území disponují starostové vyšším lidským kapitálem.

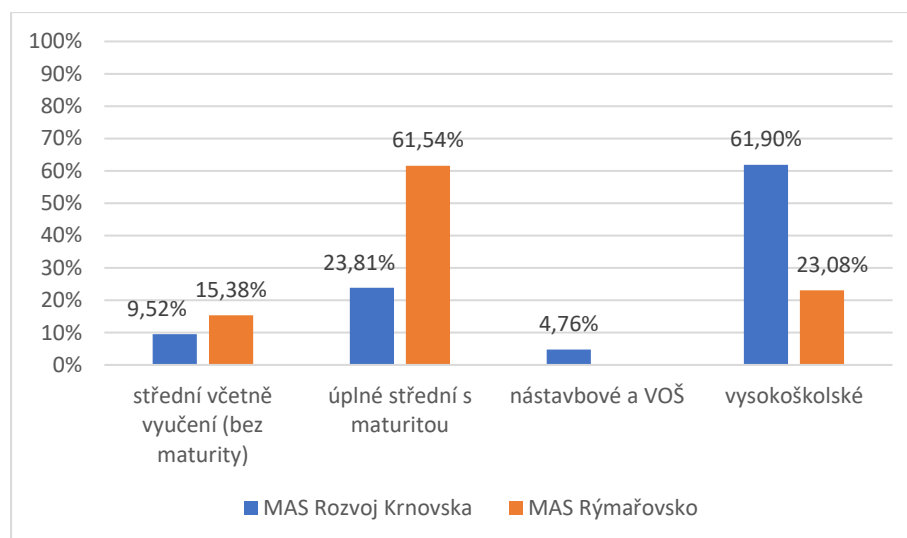
Tabulka 11: Počet respondentů dle kategorie nejvyššího dosaženého vzdělání v dotazníkovém šetření v MAS Rozvoj Krnovska a MAS Rýmařovsko v roce 2017

Nejvyšší dosažené vzdělání	MAS Rozvoj Krnovska	MAS Rýmařovsko
základní	0	0
střední včetně vyučení (bez maturity)	2	2
úplné střední s maturitou	5	8
nástavbové a VOŠ	1	0
vysokoškolské	13	3

Zdroj: Autor, vlastní šetření

Poznámky: MAS Rozvoj Krnovska: $n_1 = 21$; MAS Rýmařovsko: $n_2 = 13$.

Graf 5: Podíl respondentů dle kategorie nejvyššího dosaženého vzdělání v dotazníkovém šetření v MAS Rozvoj Krnovska a MAS Rýmařovsko v roce 2017

Zdroj: Autor, vlastní šetření

Poznámky: MAS Rozvoj Krnovska: $n_1 = 21$; MAS Rýmařovsko: $n_2 = 13$.

Posledním ze základních informací získaných od starostů byl údaj o velikosti jejich obce. V MAS Rozvoj Krnovska bylo celkově nejvíce starostů (7, čili jedna třetina z celkového počtu 21, viz tabulka 12) z obcí, které spadají do kategorie 201–500 obyvatel. V druhém zájmovém území jich bylo nejvíce (5 ze 14 respondentů) z obcí s 501–1000 obyvateli. Pro srovnání podílu velikostních kategorií obcí, ve kterých jsou

respondenti starosty viz graf 6. Rozložení respondentů dle velikostních kategorií obcí se nijak významně neliší.

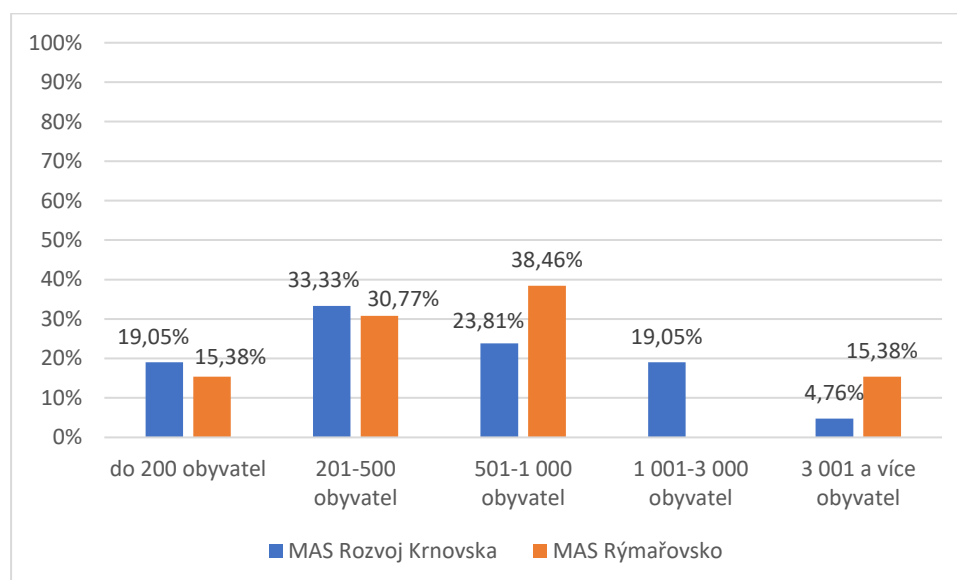
Tabulka 12: Počet respondentů dle velikostní kategorie obce, ve které jsou starostou v dotazníkovém šetření v MAS Rozvoj Krnovska a MAS Rýmařovsko v roce 2017

Počet obyvatel v obci	MAS Rozvoj Krnovska	MAS Rýmařovsko
Do 200 obyvatel	4	2
201–500 obyvatel	7	4
501–1 000 obyvatel	5	5
1 001–3 000 obyvatel	4	0
3 001 a více obyvatel	1	2

Zdroj: Autor, vlastní šetření

Poznámky: MAS Rozvoj Krnovska: $n_1 = 21$; MAS Rýmařovsko: $n_2 = 13$.

Graf 6: Podíl respondentů dle velikostní kategorie obce, ve které jsou starostou, v dotazníkovém šetření v MAS Rozvoj Krnovska a MAS Rýmařovsko v roce 2017

Zdroj: Autor, vlastní šetření

Poznámky: MAS Rozvoj Krnovska: $n_1 = 21$; MAS Rýmařovsko: $n_2 = 13$.

5.2 DATA

Data pro analýzu byla získána pomocí otázky zmíněné výše. Odpovědi respondentů (starostů obcí) vypovídají o frekvenci jejich komunikace s důležitými aktéry rozvoje. Starostové odpovídali na pětistupňové škále, kdy 1 znamenalo nikdy a 5 znamenalo velmi často. Získané odpovědi je možné zapsat v incidenční (neboli afilační) matici (v tomto výzkumu vypovídá o síle vztahu starosty a instituce, příp. osoby) $n \times m$, kde n jsou v matici řádky – respondenti, m jsou sloupce – 17 zmíněných institucí/osob. N je různé pro obě MAS (počet starostů je různý), m je však pro obě území stejné (počet institucí/osob, se kterými (ne)jsou starostové v kontaktu je stejný). Pro procedury s daty,

kteřé byly provedeny v programu Ucinet (Borgatti a kol. 2002), je ovšem nutné získat také matici čtvercovou (matici sousednosti), v našem případě je nutné získat datovou matici 17 x 17 polí. Postup vytvoření matice sousednosti je popsán ve výzkumu Vajdové a kol. (2010), přesto i na tomto místě vysvětlím, jak jsem z matice hodnotové incidenční získal matici sousednosti.

Máme tedy dvě incidenční hodnotové matice – jednu pro MAS Rýmařovsko a druhou pro MAS Rozvoj Krnovska. Pro příklad je na obrázku incidenční hodnotová matice pro MAS Rozvoj Krnovska (řádky jsou respondenti – jejich počet je 19, sloupce jsou instituce nebo osoby, se kterými (ne)jsou respondenti v kontaktu, těch je 17. Číslo v matici udává intenzitu vazby. Například starosta s ID 21 má intenzitu vazby s institucí číslo 2 v hodnotě 5, čili „velmi často“).

Obrázek 3: Incidenční hodnotová matice relací mezi respondenty a institucemi v MAS Rozvoj Krnovska ve výzkumu: Hodnocení sociálních sítí aktérů rozvoje venkova: příklad místních akčních skupin Rozvoj Krnovska a Rýmařovsko v roce 2017

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
	Z	RT	PJ	HR	UK	NO	NM	PolO	PolO	PolO	PolO	VP	M	O	MA	SO	RR
	U	O	ZK					10	1M	dO	dM				S		A
ID	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
1	21	4	5	3	2	1	3	2	4	2	4	1	4	4	3	3	3
2	22	4	4	3	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	1	1
3	23	5	5	3	2	3	1	1	1	2	3	3	2	1	1	3	4
4	24	5	5	1	3	2	1	2	1	1	3	2	2	2	2	4	4
5	25	5	5	2	2	2	1	1	1	3	2	2	1	1	2	4	2
6	26	5	5	3	2	3	4	3	2	2	4	3	3	3	3	4	2
7	27	5	4	3	2	2	3	2	1	1	3	2	2	1	3	3	3
8	28	5	4	3	3	3	2	2	1	1	3	2	1	2	3	2	3
9	29	3	4	2	3	3	1	1	1	1	1	1	1	3	1	1	1
10	30	5	5	4	3	4	1	4	3	2	4	3	3	3	1	3	4
11	31	5	5	3	3	3	2	2	1	1	1	3	3	2	2	3	3
12	32	5	5	3	2	3	1	1	2	1	3	3	2	2	2	3	4
13	33	4	1	4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	3
14	34	5	3	2	2	3	3	2	1	1	3	2	2	2	2	4	4
15	35	5	3	2	1	2	2	1	1	1	2	2	1	2	1	2	3
16	36	5	5	4	2	3	5	3	1	1	3	1	1	3	3	3	2
17	37	5	4	4	3	3	3	2	1	1	5	4	4	2	3	4	4
18	38	4	3	3	1	2	4	3	1	1	3	3	2	3	1	3	2
19	39	4	5	4	3	4	4	2	4	3	4	3	5	3	2	2	3
20	40	4	5	4	2	4	5	2	1	1	4	4	2	2	3	2	5
21	41	4	4	3	2	2	2	2	1	1	2	2	1	1	2	3	3

Zdroj: Autor, vlastní šetření

Poznámky: Respondenti jsou starostové obcí v MAS Rozvoj Krnovska a odpovídali na otázku: „Když potřebujete mluvit o důležitých otázkách týkajících se vašeho města, potřebujete dojednat nějakou věc, která je ve veřejném zájmu, s kým se domlouváte, s kým jednáte a jak často?“

Řádky tabulky odpovídají respondentům a sloupce tabulky institucím. Zkratky: ID: Identifikační číslo respondenta, Z – Zastupitelé, RTU – Radní nebo tajemník nebo jiní úředníci obecního úřadu, PJO – Představitelé jiných měst a obcí, HRZK – Hejtman, radní, zastupitelé kraje, UK – Úředníci krajského úřadu, NO – Neziskové organizace v obci, NM – Neziskové organizace mimo obec, PolO – Politické strany v obci, PolM – Politické strany mimo obec, PodO – Podnikatelé v obci, PodM – Podnikatelé mimo obec, VP – Představitelé velkých podniků v obci nebo mimo obec, M – Noviny a další média, O – Jiné významné osobnosti, MAS – Místní akční skupina/y, SO – Dobrovolné svazky obcí, RRA – Regionální rozvojová agentura.

Uvedené odpovědi: 1 – nikdy, 2 – zřídka, 3 – občas, 4 – často, 5 – velmi často.

Nyní je pro další postup v analýze podstatné získat matici sousednosti relací mezi institucemi. Cílem analýzy sociálních sítí je prozkoumat sociální sítě aktérů rozvoje. Soustředíme se tedy na vztah mezi institucemi/osobami. Proto potřebujeme matici sousednosti relací, která vypovídá o tom, se kterými institucemi/osobami je respondent v kontaktu zároveň, to znamená, které instituce jsou „propojeny“ skrze respondenta. Tyto matice budeme pak zkoumat pomocí nástrojů v programu Ucinet. Abychom získali matici sousednosti relací, provedeme několik kroků.

Nejprve budeme pracovat s maticí incidenční hodnotovou. To je matice, která udává intenzitu vazby mezi respondentem a institucí/osobou. Tuto matici převedeme na matici dichotomickou, která bude sestávat pouze z nul a jedniček, kdy „0“ znamená, že neexistuje vazba mezi respondentem a institucí/osobou, a „1“ znamená, že existuje vazba mezi respondentem a institucí. Otázkou je, jaké kritérium si určíme pro existující vazbu a jaké pro vazbu neexistující. Opět se v tomto kroku budu držet práce Vajdové a kol. (2010), kde autoři určili, že hodnoty škály „nikdy“ a „zřídka“ budou v dichotomické matici znamenat, že kontakt mezi respondentem a institucí/osobou neexistuje (hodnota 0), a hodnoty škály „občas“, „často“ a „velmi často“ budou v dichotomické matici znamenat, že kontakt mezi respondentem a institucí/osobou existuje (hodnota 1) (pro vytvoření dichotomické matice z matice incidenční zvolím v programu Ucinet proceduru Transform/Dichotomize). Pro srovnání matice incidenční hodnotové a dichotomické viz obrázek 3 a obrázek 4.

Obrázek 4: Incidenční dichotomická matice relací mezi respondenty a institucemi v MAS Rozvoj Krnovska ve výzkumu: Hodnocení sociálních sítí aktérů rozvoje venkova: příklad místních akčních skupin Rozvoj Krnovska a Rýmařovsko v roce 2017

		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
		Z	RT	PJ	HR	UK	NO	NM	PolO	PolM	PodO	PodM	VP	M	O	MA	SO	RR
		U	O	ZK					10	1M	dO	dM				S		A
		r																
ID		---																
1	21	1	1	1	0	0	1	0	1	0	1	0	1	1	1	1	1	1
2	22	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3	23	1	1	1	0	1	0	0	0	0	1	1	0	0	0	1	1	0
4	24	1	1	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	1	0
5	25	1	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0
6	26	1	1	1	0	1	1	1	0	0	1	1	1	1	1	1	1	0
7	27	1	1	1	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0	1	1	1	1
8	28	1	1	1	1	1	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	1	0
9	29	1	1	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
10	30	1	1	1	1	1	0	1	1	0	1	1	1	1	0	1	1	1
11	31	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0	1	1	0	0	1	1	0
12	32	1	1	1	0	1	0	0	0	0	1	1	0	0	0	1	1	0
13	33	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
14	34	1	1	0	0	1	1	0	0	0	1	0	0	0	0	1	1	1
15	35	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
16	36	1	1	1	0	1	1	1	0	0	1	0	0	1	1	1	0	0
17	37	1	1	1	1	1	1	0	0	0	1	1	1	0	1	1	1	0
18	38	1	1	1	0	0	1	1	0	0	1	1	0	1	0	1	0	0
19	39	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	0	0	1	0
20	40	1	1	1	0	1	1	0	0	0	1	1	0	0	1	0	1	0
21	41	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0

Zdroj: Autor, vlastní šetření

Poznámky: Respondenti jsou starostové obcí v MAS Rozvoj Krnovska

Řádky tabulky odpovídají respondentům a sloupce tabulky institucím. Zkratky: ID: Identifikační číslo respondenta, Z – Zastupitelé, RTU – Radní nebo tajemník nebo jiní úředníci obecního úřadu, PJO – Představitelé jiných měst a obcí, HRZK – Hejtmán, radní, zastupitelé kraje, UK – Úředníci krajského úřadu, NO – Neziskové organizace v obci, NM – Neziskové organizace mimo obec, PolO – Politické strany v obci, PolM – Politické strany mimo obec, PodO – Podnikatelé v obci, PodM – Podnikatelé mimo obec, VP – Představitelé velkých podniků v obci nebo mimo obec, M – Noviny a další média, O – Jiné významné osobnosti, MAS – Místní akční skupina/y, SO – Dobrovolné svazky obcí, RRA – Regionální rozvojová agentura.

Hodnoty v matici: 0 – neexistuje kontakt mezi starostou a institucí, 1 – existuje kontakt mezi starostou a institucí.

Nyní jsme získali dichotomickou incidenční matici, která je 2-modální (počet řádků a sloupců je odlišný). Tuto matici převedeme na matici sousednosti vztahů mezi institucemi (k tomuto kroku použijeme v Ucinetu proceduru Data/Affiliations (2-mode to 1-mode) a v kolonce „Mode“ vybereme možnost „Columns“). Tímto je vytvořena čtvercová hodnotová matice, která má 17 řádků a 17 sloupců, zastupujících instituce/osoby. Hodnoty v tabulce určují počet propojení institucí mezi sebou (počet respondentů, kteří jsou v kontaktu s oběma institucemi, resp. „hodnota k v buňce i-tého řádku a j-tého sloupce představuje k respondentů, kteří vyjednávají jak s institucí i-tého řádku, tak s institucí v j-tém sloupci. Skrze tyto respondenty jsou dvě instituce dány do vzájemného vztahu“ (Vajdová a kol. 2010, s. 289)). Jako příklad opět uvádím

na obrázku 5 příklad této hodnotové matice sousednosti vztahů. Když se podíváte na matici, tak například buňka v prvním řádku a v desátém sloupci znamená, že 15 respondentů komunikuje jak se zastupiteli obce, tak s podnikateli v obci.

Obrázek 5: Hodnotová matice sousednosti relací mezi institucemi v MAS Rozvoj Krnovska ve výzkumu: Hodnocení sociálních sítí aktérů rozvoje venkova: příklad místních akčních skupin Rozvoj Krnovska a Rýmařovsko v roce 2017

		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	
		Z	RT	PJ	HR	UK	NO	NM	Po	Po	Po	Po	VP	M	O	MA	SO	RR	
			U	O	ZK				10	1M	dO	dM				S		A	
					r														
1		Z	21	20	16	7	12	9	4	3	1	15	9	6	6	8	13	17	4
2		RTU	20	20	15	7	12	9	4	3	1	15	9	6	6	8	13	16	4
3		PJO	16	15	16	5	10	8	4	3	1	12	9	6	6	7	11	13	3
4	HRZKr		7	7	5	7	6	2	1	2	1	5	4	4	2	3	4	6	1
5		UK	12	12	10	6	12	6	3	2	1	10	8	5	4	6	8	10	2
6		NO	9	9	8	2	6	9	3	2	1	9	5	4	5	6	7	7	3
7		NM	4	4	4	1	3	3	4	1	0	4	3	2	4	2	4	2	1
8		Po1O	3	3	3	2	2	2	1	3	1	3	2	3	3	1	2	3	2
9		Po1M	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	0	0	1	0
10		PodO	15	15	12	5	10	9	4	3	1	15	8	5	6	7	11	13	4
11		PodM	9	9	9	4	8	5	3	2	1	8	9	5	4	3	7	8	1
12		VP	6	6	6	4	5	4	2	3	1	5	5	6	4	3	5	6	2
13		M	6	6	6	2	4	5	4	3	1	6	4	4	6	3	5	4	2
14		O	8	8	7	3	6	6	2	1	0	7	3	3	3	8	5	6	2
15		MAS	13	13	11	4	8	7	4	2	0	11	7	5	5	5	13	11	4
16		SO	17	16	13	6	10	7	2	3	1	13	8	6	4	6	11	17	4
17		RRA	4	4	3	1	2	3	1	2	0	4	1	2	2	2	4	4	4

Poznámky: Řádky i sloupce matice odpovídají institucím. Zkratky: Z – Zastupitelé, RTU – Radní nebo tajemník nebo jiní úředníci obecního úřadu, PJO – Představitelé jiných měst a obcí, HRZKr – Hejtmán, radní, zastupitelé kraje, UK – Úředníci krajského úřadu, NO – Neziskové organizace v obci, NM – Neziskové organizace mimo obec, Po10 – Politické strany v obci, Po1M – Politické strany mimo obec, PodO – Podnikatelé v obci, PodM – Podnikatelé mimo obec, VP – Představitelé velkých podniků v obci nebo mimo obec, M – Noviny a další média, O – Jiné významné osobnosti, MAS – Místní akční skupina/y, SO – Dobrovolné svazky obcí, RRA – Regionální rozvojová agentura.

Hodnoty v matici udávají počet respondentů, kteří jsou v kontaktu jak s institucí v řádku, tak s institucí ve sloupci.

Posledním krokem je získání dichotomické matice sousednosti. To znamená, že opět chceme získat matici, ve které budou jen jedničky, které budou znamenat, že vazba mezi institucemi skrze nějakého respondenta existuje (Vajdová a kol. (2010) užívají v tomto případě pojem „vyjednávač“, to znamená, je-li aspoň jeden respondent v kontaktu s oběma institucemi zároveň, mají instituce aspoň jednoho společného vyjednávače; autoři argumentují, že tento pojem je lepší pro pochopení vazeb v síti), a nuly, které budou znamenat, že vazba mezi institucemi skrze žádného respondenta neexistuje (ani jeden respondent není v kontaktu s oběma institucemi zároveň). Dichotomickou matici sousednosti pro instituce v MAS Rozvoj Krnovska můžete vidět na obrázku 6.

		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
		Z	RT	PJ	HR	UK	NO	NM	Po	Po	Po	Po	VP	M	O	MA	SO	RR
			U	O	ZK				10	1M	d0	dM				S		A
					r													
1	Z	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
2	RTU	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
3	PJO	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
4	HRZKr	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
5	UK	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
6	NO	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
7	NM	1	1	1	1	1	1	0	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1
8	Po1O	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1
9	Po1M	1	1	1	1	1	1	0	1	0	1	1	1	1	0	0	1	0
10	PodO	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1
11	PodM	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1
12	VP	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1
13	M	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1
14	O	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	0	1	1	1
15	MAS	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	0	1	1
16	SO	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1
17	RRA	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	0

Zdroj: Autor, vlastní šetření

Poznámky: Řádky i sloupce matice odpovídají institucím. Zkratky: Z – Zastupitelé, RTU – Radní nebo tajemník nebo jiní úředníci obecního úřadu, PJO – Představitelé jiných měst a obcí, HRZKr – Hejtmán, radní, zastupitelé kraje, UK – Úředníci krajského úřadu, NO – Neziskové organizace v obci, NM – Neziskové organizace mimo obec, PoLO – Politické strany v obci, PoLM – Politické strany mimo obec, PodO – Podnikatelé v obci, PodM – Podnikatelé mimo obec, VP – Představitelé velkých podniků v obci nebo mimo obec, M – Noviny a další média, O – Jiné významné osobnosti, MAS – Místní akční skupina/y, SO – Dobrovolné svazky obcí, RRA – Regionální rozvojová agentura.

Hodnoty v matici: 0 – instituce v řádku nemá společného vyjednávače s institucí ve sloupci, 1 – instituce v řádku má společného vyjednávače s institucí ve sloupci.

Na tomto místě by bylo vhodné poznamenat, že data získaná pro můj výzkum se do jisté míry liší od dat Vajdové a kol. (2010). Zatímco autoři zkoumali sociální síť ve třech městech, v mé práci se jedná o sociální síť v rámci celé místní akční skupiny. U Vajdové a kol. (2010) byli respondenti vždy z jednoho města. Pokud v tomto výzkumu nastala situace, kdy pouze jeden (a žádný jiný) respondent v jednom městě komunikoval s nějakou institucí/osobou, fakticky tuto osobu napojil na sociální síť ve městě. Mí respondenti jsou starostové různých obcí. Pokud by nastal případ, že pouze jeden a žádný jiný starosta jedná například s podnikatelem v obci, je tento podnikatel napojen na síť v MAS. Ovšem neznamená to, že i další podnikatelé z ostatních obcí jsou napojeni na síť. Výpovědnost dichotomické matice sousednosti je tudíž jiná než u Vajdové a kol. (2010) (ačkoliv ani ve výzkumu Vajdové a kol. (2010) nejsou zjištěné údaje jednoznačné; V tomto výzkumu může například dojít k situaci, kdy polovina respondentů je napojena na politické strany mimo město, ovšem každý může být napojen na jinou). Vyšší výpovědní hodnotu pro můj výzkum, zdá se, má spíše hodnotová matice

sousednosti, která udává počet respondentů, kteří komunikují s každou dvojicí institucí/osob. I přesto jsem se rozhodl provést procedury, podobně jako Vajdová a kol. (2010), také na dichotomické matici sousednosti, výsledky poté bude možné porovnat se zmíněným výzkumem.

Nyní máme data upravena tak, že jsou připravena pro analýzu.

5.3 CHARAKTERISTIKY SÍTÍ

V následující kapitole se zabývám několika charakteristikami sociální sítě. I v tomto kroku se držím postupu, který byl použit v práci Vajdové a kol. (2010). Nejprve budeme zjišťovat hustotu sítě, dále centralitu aktérů a centralizaci sítě a nakonec rozlišíme skupiny aktérů jádra a periferie sítě (Vajdová a kol. 2010).

5.3.1 HUSTOTA SÍTÍ

V tabulce 13 je uvedena hustota dichotomických vztahů a hustota hodnotových vztahů (ke zjištění obou údajů byla v programu Ucinet použita procedura Network/Cohesion/Density/Density overall). Hustota dichotomických vztahů byla vypočítána z dichotomické matice sousednosti vztahů. Tato hodnota má „význam podílu dvojic institucí, které mají alespoň jednoho společného „vyjednávače“, ke všem možným takovým dvojicím.“ (Vajdová a kol. 2010, s. 290). To znamená, že vydělíme počet jedniček, který by v matici byl, pokud by každá instituce byla skrze vyjednávače ve vztahu s každou institucí (matice by tedy byla plná jedniček, kromě diagonály, protože instituce nemůže být ve vztahu sama se sebou, proto na diagonále jsou vždy nuly), reálným počtem jedniček, který v matici je (počet skutečně existujících vztahů mezi institucemi). Hustota dichotomických vztahů tedy nabývá hodnot od 0 do 1 (nula by znamenala, že neexistuje žádný vztah v síti, 1 by znamenala, že každá instituce je ve vztahu s každou institucí skrze alespoň jednoho respondenta).

Hustota hodnotových vztahů Δ byla vypočítána z hodnotové matice sousednosti vztahů. Její význam je tento: „v průměru každá dvojice institucí má Δ vyjednávačů společných; v průměru Δ respondentů komunikuje s každou dvojicí institucí.“ (Vajdová a kol. 2010, s. 290). Opět je to tedy hodnota podílu reálného počtu vazeb (součet všech čísel v hodnotové matici sousednosti – kromě čísel na diagonále) na maximálním možném počtu vazeb (v každém poli hodnotové matice – kromě diagonály – by v tomto případě bylo číslo rovno počtu respondentů – v MAS Rozvoj Krnovska tedy 21 a v MAS Rýmařovsko 13). V našem případě může číslo nabývat od 0 (to by znamenalo, že neexistuje žádná vazba) do 21 v případě MAS Rozvoj Krnovska, resp. do 13

v případě MAS Rýmařovsko (v tomto případě by každý respondent komunikoval se všemi institucemi).

V tabulce 13 můžeme vidět, že obě hustoty jsou vyšší v MAS Rozvoj Krnovska. Nízká hodnota hustoty dichotomických vztahů u Rýmařovska je zapříčiněna především tím, že žádný z respondentů nebyl v kontaktu ani s politickými stranami mimo obec ani s neziskovými organizacemi mimo obec. Tyto dvě instituce tudíž z hodnocení úplně vypadly. V MAS Rozvoj Krnovska byl v kontaktu s politickými stranami mimo obec pouze jeden starosta, nicméně tímto i tato skupina zůstala v hodnocení (je napojena na sociální síť), proto je hodnota v této místní akční skupině tak vysoká. Domnívám se, že rozdíl hodnot hustoty dichotomických vztahů může být zapříčiněn větší uzavřeností starostů v Rýmařovsku.

Tabulka 13: Hustota dichotomických a hodnotových vztahů v síti institucí v MAS Rozvoj Krnovska a MAS Rýmařovsko ve výzkumu: Hodnocení sociálních sítí aktérů rozvoje venkova: příklad místních akčních skupin Rozvoj Krnovska a Rýmařovsko v roce 2017

MAS	Hustota dichotomických vztahů δ	Hustota hodnotových vztahů Δ	Hustota hodnotových vztahů: relativizovaná hodnota
Rozvoj Krnovska	0,971	5,368	0,255619048
Rýmařovsko	0,721	3,14	0,241538462

Zdroj: Autor, vlastní šetření

Poznámky: MAS Rozvoj Krnovska: $n_1 = 21$; MAS Rýmařovsko: $n_2 = 13$.

Hustota dichotomických vztahů nabývá hodnot od 0 do 1. Tato hodnota má „význam podílu dvojic institucí, které mají alespoň jednoho společného „vyjednávače“, ke všem možným takovým dvojicím.“ (Vajdová a kol. 2010, s. 290).

Hustota hodnotových vztahů nabývá hodnot od 0 do 21 v případě MAS Rozvoj Krnovska resp. do 13 v případě MAS Rýmařovsko. „v průměru každá dvojice institucí má Δ vyjednávačů společných; v průměru Δ respondentů komunikuje s každou dvojicí institucí.“ (Vajdová a kol. 2010, s. 290).

Relativizovaná hodnota hustoty hodnotových vztahů se vypočítá pro MAS Rozvoj Krnovska $5,368/21$ a pro MAS Rýmařovsko $3,14/13$. Hodnota udává podíl reálné hustoty hodnotových vztahů na maximálním možném počtu hodnotových vztahů.

Také hustota hodnotových vztahů je vyšší v MAS Rozvoj Krnovska. Navozuje to pocit, že intenzita vazeb v této MAS je vyšší. Jelikož ovšem máme odlišný počet respondentů v každém území (MAS Rozvoj Krnovska 21, MAS Rýmařovsko 13), není vhodné tato čísla srovnávat. Mnohem lepší je srovnávat relativní hodnoty hustoty hodnotových vztahů. Proto v tabulce 13 úplně vpravo vidíte relativizovanou hodnotu, která nabývá hodnoty od 0 do 1 (vypočítá se jako $\Delta/\text{počet respondentů v území}$ – pro MAS Rozvoj Krnovska tedy $5,368/21$ a pro Rýmařovsko $3,14/13$). Tyto hodnoty jsou mnohem vhodnější pro srovnání. Můžeme vidět, že ač v území Krnovska je přece jen hustota vyšší i v relativní hodnotě, obě území se v ní liší nepatrně (rozdíl je zaokrouhleně pouhých 0,014). Ačkoliv zřejmě byla minimálně hodnota hustoty dichotomických vztahů ovlivněna počtem respondentů v území, přesto se domnívám, že vyšší hodnoty hustot

v MAS Rozvoj Krnovska může mít vysvětlení ve věkovém složení starostů a v jejich vzdělanostní struktuře. V území Krnovska jsou starostové spíše středního věku a většinou vysokoškolsky vzdělaní, mohou být oproti starším, středoškolsky vzdělaným starostům v MAS Rýmařovsko o něco více otevřenější do různých směrů, otevřenější vůči různým institucím. Zatímco starostové v Rýmařovsku jsou možná více konzervativní, udržují vztahy, na které jsou zvyklí (a proto ani jeden z nich není v kontaktu s neziskovými organizacemi mimo obec a politickými stranami mimo obec).

5.3.2 CENTRALITA AKTÉRŮ A CENTRALIZACE SÍTÍ

Obě charakteristiky, centralitu aktérů a centralizaci sítí, zjistíme z dichotomické matice sousednosti (pro zjištění charakteristik byla v programu Ucinet využita procedura Network/Centrality/Degree). Centralitu aktérů znázorňuje tabulka 14. *„Čím vyšší centralita aktéra, tím častěji je vázán ve dvojici s jiným aktérem, s nímž mají společného „vyjednávače“.“* (Vajdová a kol. 2010, s. 291). Hodnota stupně centrality může nabývat v našem případě od 0 do 16, kdy nula znamená, že ani jedna další instituce není v kontaktu s žádným společným respondentem (žádná instituce nemá společného vyjednávače) a 16 znamená, že každá další instituce je v kontaktu s alespoň jedním dalším respondentem (každá instituce má alespoň jednoho společného vyjednávače). Na tomto místě bych rád ještě jednou zdůraznil, že sociální síť je hodnocena z pozice starostů. Vždy, pokud mluvíme o vyjednávači, jedná se o nějakého starostu ze zájmového území. Jsou to starostové obcí, kdo v našem výzkumu propojují instituce navzájem, oni jsou tím spojujícím článkem.

Jak vidíme na stupni centrality, velmi se projevilo, že v MAS Rýmařovsko vypadly z hodnocení politické strany mimo obec a neziskové organizace mimo obec. Obě instituce mají stupeň centrality 0, obě instituce jsou mimo síť. Žádný starosta z území MAS Rýmařovsko tedy není v kontaktu s ani jednou z těchto dvou institucí. Zřejmě to vypovídá o nedůležitosti těchto dvou institucí pro starosty v Rýmařovsku. Instituce v MAS Rýmařovsko, jejichž stupeň centrality je 14, jsou tudíž propojeny skrze nějakého respondenta na všechny ostatní, kromě právě těch dvou institucí, které ze sítě vypadly. Celkově můžeme vidět, že stupně centrality jsou vyšší v Krnovsku. Nejnižší hodnotu v této místní akční skupině nabývá položka politické strany mimo obec. Je zde vhodné poznamenat, že v tomto území je byl pouze jeden respondent, který je v kontaktu s politickými stranami mimo obec. Pouze díky tomuto respondentovi má tato položka stupeň centrality 10 (to znamená, že daný respondent je v kontaktu ještě s dalšími deseti institucemi). Také politické strany v obci, ačkoliv jejich stupeň centrality je nejvyšší – 16 – jsou v kontaktu pouze se třemi respondenty z 21 a neziskové organizace mimo obec pouze se čtyřmi starosty v území MAS Rozvoj Krnovska. Můžeme tedy říci, že v MAS

Rozvoj Krnovska jsou instituce skrze starosty více propojeny než v MAS Rýmařovsko. Také můžeme vidět, že nejméně důležité pro starosty v těchto územích jsou politické strany mimo obec, politické strany v obci a neziskové organizace mimo obec. Ukazuje se, že politické strany se zřejmě na rozvoji obcí v těchto venkovských regionech téměř nepodílí (jeden starosta mi v telefonním rozhovoru odpovídal na otázku, jak často komunikuje s politickými stranami v obci a mimo obec, slovy: „*ty mě vůbec nezajímají*“ a poté mi řekl, že se aspoň i od ostatních starostů dozvím, jak jsou politické strany zbytečné a že jenom před volbami začnou falešně slibovat).

Tabulka 14: Stupeň centrality aktérů rozvoje v MAS Rozvoj Krnovska a MAS Rýmařovsko ve výzkumu: Hodnocení sociálních sítí aktérů rozvoje venkova: příklad místních akčních skupin Rozvoj Krnovska a Rýmařovsko v roce 2017

Kód instituce	Instituce/pozice	Stupeň centrality v MAS	
		Rozvoj Krnovska	Rýmařovsko
1	Zastupitelé	16	14
2	Radní nebo tajemník nebo jiní úředníci obecního úřadu	16	13
3	Představitelé jiných měst a obcí	16	14
4	Hejtman, radní, zastupitelé kraje	16	12
5	Úředníci krajského úřadu	16	12
6	Neziskové organizace v obci	16	12
7	Neziskové organizace mimo obec	15	0
8	Politické strany v obci	16	10
9	Politické strany mimo obec	12	0
10	Podnikatelé v obci	16	14
11	Podnikatelé mimo obec	16	14
12	Představitelé velkých podniků v obci nebo mimo obec	16	14
13	Noviny a další média	16	14
14	Jiné významné osobnosti	15	13
15	Místní akční skupina/y	15	14
16	Dobrovolné svazky obcí	16	14
17	Regionální rozvojová agentura	15	12

Zdroj: Autor, vlastní šetření

Poznámky: MAS Rozvoj Krnovska: $n_1 = 21$; MAS Rýmařovsko: $n_2 = 13$.

Stupeň centrality udává, s kolika dalšími institucemi má instituce alespoň jednoho společného vyjednávače.

Zároveň vidíme, že přesah neziskových organizací za hranice obce je poměrně výjimečný, co se týče kontaktu se starosty obcí. Členy MAS Rýmařovsko jsou 3 neziskové organizace se sídlem v tomto území (Místní akční skupina Rýmařovsko 2017), oproti devíti neziskovkám v MAS Rozvoj Krnovska (MAS Rozvoj Krnovska nedatováno). Nízký zájem starostů v MAS Rýmařovsko může být způsoben tím, že je v území neziskovek málo. Domnívám se, že existuje potenciál v Rýmařovsku pro vznik

nových neziskových organizací, které by nějakým způsobem podporovaly rozvoj území. V MAS Rozvoj Krnovska funguje například nezisková organizace Slezské zemské dráhy o. p. s., která provozuje úzkorozchodnou trať mezi Třemešnou a Osoblahou, což je již tradiční turistickou atrakcí a jistě přispívá i k rozvoji turistického ruchu. I přes nízký počet neziskovek se domnívám, že nezájem starostů o neziskovky v jiných obcích v MAS Rýmařovsko může znamenat jejich uzavřenost a konzervativnost, spíše funkcionalistický přístup k vedení obce. Může se nabízet i otázka jaké faktory zde mohou hrát roli, zda například mezi obcemi v MAS Rýmařovsko neexistuje v tomto ohledu nějaká rivalita.

Charakteristikou, která s centralitou sítě souvisí, je centralizace sítě. Tato hodnota „vypovídá o celkovém uspořádání sítě, nikoliv o jednotlivých institucích. Její hodnota se vyjadřuje v % a její význam je: čím větší je centralizace, tím silnější role jenom některých aktérů a tím větší je v síti tendence k hierarchizaci vztahů.“ (Vajdová a kol. 2010, s. 292). Jak můžeme vidět v tabulce 15, centralizace sítě v MAS Rozvoj Krnovska je 3,33 % a v MAS Rýmařovsko je hodnota 17,5 %. Tato vysoká hodnota je opět ovlivněna tím, že ze sítě vypadly dvě instituce. Přesto můžeme tvrdit, že v území Rýmařovska je jistá tendence k hierarchizaci sítě, a tudíž můžeme říci, že starostové v tomto území mají tendenci k řešení záležitostí týkajících se rozvoje jejich obce pouze s některými institucemi. Respektive respondenti v Rýmařovsku mají spíše tendenci neřešit rozvojové záležitosti s některými institucemi (jak již bylo zmíněno, jsou to politické strany mimo obec a neziskové organizace mimo obec).

Tabulka 15: Centralizace sítě v MAS Rozvoj Krnovska a MAS Rýmařovsko ve výzkumu: Hodnocení sociálních sítí aktérů rozvoje venkova: příklad místních akčních skupin Rozvoj Krnovska a Rýmařovsko v roce 2017

MAS	Centralizace sítě
Rozvoj Krnovska	3,33 %
Rýmařovsko	17,50 %

Zdroj: Autor, vlastní šetření

Poznámky: MAS Rozvoj Krnovska: $n_1 = 21$; MAS Rýmařovsko: $n_2 = 13$.

Centralizace sítě znamená: „Čím větší je centralizace, tím silnější role jenom některých aktérů a tím větší je v síti tendence k hierarchizaci vztahů.“ (Vajdová a kol. 2010, s. 292).

5.3.3 JÁDRO A PERIFERIE SÍTĚ

Poslední dvojicí charakteristik, kterou využívá ve svém výzkumu Vajdová a kol. (2010), je jádro a periferie sítě. „V sítích se dá rozlišit skupina jednotek, které představují jakýsi střed, jádro sítě; relace mezi nimi jsou hustší než s druhou skupinou, o které mluvíme jako o periférii sítě.“ (Vajdová a kol. 2010, s. 292). K této proceduře byly použity hodnotové matice sousednosti vztahů (v programu Ucinet jsem použil proceduru Network/Core/Periphery/Categorical). Výsledkem jsou dvě třídy institucí: jádro a periferie. V tabulce 16 můžeme vidět, které instituce jsou v jádru obou území. U obou

MAS najdeme v jádru stejné instituce, v Krnovsku však je navíc instituce číslo 5 – úředníci krajského úřadu. Jistě není překvapením, že ostatní instituce v jádru jsou zastupitelé (1), radní nebo tajemník nebo jiní úředníci obecního úřadu (2), zastupující místní veřejnou správu. Dalšími v jádru jsou představitelé jiných měst a obcí (3), dobrovolné svazky obcí (16), místní akční skupina/y (15), což naznačuje, že pro rozvoj obcí na venkově je zřejmě nutné spolupracovat s okolím. Posledními společnou institucí v jádru pro obě MAS jsou podnikatelé v obci (10). Opět bych rád zdůraznil, že jsou to starostové, kdo propojují instituce navzájem. Je-li nějaká instituce v jádru, znamená to, že je skrze větší počet respondentů propojená s jinou institucí v jádru (např. mnoho respondentů komunikuje jak se zastupiteli (1), tak s podnikateli v obci (10); nebo hodně starostů je v kontaktu jak s představiteli jiné obce (3), tak s místní akční skupinou (15)). To, že se v jádru sítě v MAS Rozvoj Krnovska vyskytuje také instituce číslo 5 – úředníci krajského úřadu – si vysvětluji tím, že většina starostů v tomto území má vysokoškolské vzdělání, mou mít například na krajském úřadě i nějaké známé ze školy. Jako vysoce vzdělaní lidé jsou si zřejmě vědomi možností, které pro rozvoj venkovských obcí mohou být nabízeny na krajské úrovni, a proto udržují kontakt na tuto instituci (v Moravskoslezském kraji je to například dotační program Podpora obnovy a rozvoje venkova Moravskoslezského kraje 2017).

Tabulka 16: Jádro sítě institucionálních aktérů rozvoje v MAS Rozvoj Krnovska a MAS Rýmařovsko ve výzkumu: Hodnocení sociálních sítí aktérů rozvoje venkova: příklad místních akčních skupin Rozvoj Krnovska a Rýmařovsko v roce 2017

MAS	Kód instituce
Rozvoj Krnovska	1,2,3,16,5,10,15
Rýmařovsko	1,2,3,16,15,10

Zdroj: Autor, vlastní šetření

Poznámky: MAS Rozvoj Krnovska: $n_1 = 21$; MAS Rýmařovsko: $n_2 = 13$.

Kód instituce: 1 – Zastupitelé, 2 – Radní nebo tajemník nebo jiní úředníci obecního úřadu, 3 – Představitelé jiných měst a obcí, 5 – Úředníci krajského úřadu, 10 – Podnikatelé v obci, 15 – Místní akční skupina/y, 16 – Dobrovolné svazky obcí

Poslední charakteristikou sítě, kterou zmiňuje Vajdová a kol. (2010), jsou vztahy mezi jádrem a periferií sítě. Na další tabulce 17 vidíme hodnoty pro hustotu jádra, hustotu periferie a hustotu mezi jádrem a periferií. Tyto hodnoty byly opět vypočítány z hodnotové matice sousednosti (v Ucinetu byla použita procedura Networks/Cohesion/Density/Density by groups; do této procedury byl vložen dokument, ve kterém jsou instituce rozděleny do skupin na jádro a periferii.). Ačkoliv Vajdová a kol. (2010) uvádějí pouze absolutní hodnoty, je v našem případě vhodnější porovnávat mezi územími relativní hodnoty hustot. Absolutní hodnoty hustoty mohou opět nabývat počtu od 0 do počtu respondentů (21 v MAS Rozvoj Krnovska a 13 v MAS Rýmařovsko), kdy nula znamená, že nekomunikuje nikdo s nikým a 21, resp. 13 znamená, že každý

respondent je v kontaktu s každou institucí. Pokud budeme sledovat relativní hodnoty, vidíme, že hustota jádra v MAS Rýmařovsko je velmi vysoká (zaokrouhleno 0,821, to znamená, že v tomto území existuje 82,1 % vazeb skrze respondenty z maximálního možného počtu vazeb) oproti hodnotě v MAS Rozvoj Krnovska (zaokrouhleno 0,619, tudíž existuje 61,9 % vazeb z maximálního možného počtu). Znamená to, že v Rýmařovsku jsou instituce jádra propojeny skrze relativně velký počet respondentů. Na druhou stranu hustota v rámci periferie je i v relativním počtu vyšší v Krnovsku (0,112 v MAS Rozvoj Krnovska, 0,08 v MAS Rýmařovsko). Hustoty mezi jádrem a periferií jsou mezi oběma územími srovnatelné, v MAS Rýmařovsko o něco málo vyšší (0,239 Krnovsko, 0,245 Rýmařovsko). Znamená to, že periferie není od jádra sítě izolovaná, hustota mezi jádrem a periferií je v obou územích vyšší než v periferii samotné, takže většina respondentů, kteří jsou v kontaktu s periferní institucí je spíše v kontaktu s jádrovými institucemi, než s ostatními institucemi v periferii. Skupina periferních institucí nestojí v jakési opozici k jádru (to by se stalo, pokud by se objevili respondenti, kteří by měli kontakty jen, nebo především v rámci periferie), ale je napojena na skupinu jádra skrze starosty, kteří s jádrovými institucemi komunikují. Zajímavým zjištěním zde především je, že hustota v jádru je v Rýmařovsku o tolik vyšší. To může opět souviset s věkem a vzděláním starostů a zároveň s velikostí území a počtem obcí v MAS. Předpokládám, že starostové převážně starší jsou konzervativnější, drží se nějakého osvědčeného modelu, který se prokázal jako funkční a v rámci obcí MAS se tento model reprodukuje. Domnívám se, že to také vypovídá o jakémsi zapouzdření se jednak do prostoru obce a jednak do prostoru sdružení obcí v rámci MAS, potažmo svazku obcí.

Tabulka 17: Hustota jádra, hustota periferie a hustota mezi jádrem a periferií sítě aktérů rozvoje v MAS Rozvoj Krnovska a MAS Rýmařovsko ve výzkumu: Hodnocení sociálních sítí aktérů rozvoje venkova: příklad místních akčních skupin Rozvoj Krnovska a Rýmařovsko v roce 2017

MAS	Hustota jádra		Hustota periferie		Hustota mezi jádrem a periferií	
	absolutní hodnota	relativní hodnota	absolutní hodnota	relativní hodnota	absolutní hodnota	relativní hodnota
Rozvoj Krnovska	13	0,6190476	2,356	0,11219	5,014	0,238761905
Rýmařovsko	10,667	0,8205385	1,036	0,079692	3,182	0,244769231

Zdroj: Autor, vlastní šetření

Poznámky: MAS Rozvoj Krnovska: $n_1 = 21$; MAS Rýmařovsko: $n_2 = 13$.

Absolutní hodnota hustoty vztahů nabývá hodnot od 0 do 21 v případě MAS Rozvoj Krnovska, resp. do 13 v případě MAS Rýmařovsko. Hodnoty udávají, kolik respondentů průměrně komunikuje s každou dvojicí institucí zároveň.

Relativizovaná hodnota hustoty vztahů se vypočítá pro MAS Rozvoj Krnovska (absolutní hodnota hustoty/21) a pro MAS Rýmařovsko (absolutní hodnota hustoty/13). Hodnota udává podíl reálné hustoty vztahů na maximálním možném počtu hodnotových vztahů.

5.3.4 SHRNUÍ CHARAKTERISTIK SÍŤ V MAS ROZVOJ KRNOVSKA A MAS RÝMAŘOVSKO

Jedním z důvodů sledování charakteristik sociálních sítí v zájmových územích bylo srovnání se závěry Vajdové a kol. (2010). První srovnávaný závěr zmíněných autorů zní: Místní veřejná správa je rozhodujícím aktérem místního rozvoje. Na základě analýzy sociálních sítí institucionálních aktérů rozvoje v zájmových územích, které byly zkoumány z pohledu starostů tamních obcí, je možné tvrdit, že místní veřejná správa je rozhodujícím aktérem místního rozvoje a také v obcích MAS Rozvoj Krnovska a MAS Rýmařovsko. Ukázalo se, že zastupitelé a Radní nebo tajemník nebo jiní úředníci obecního úřadu (instituce číslo 1 a 2) jsou v jádru sítě institucí. Druhý srovnávaný závěr zní: *„Otevřenost vůči mimolokálním institucionálním aktérům je rezervovaná. Výjimku tvoří místní veřejná správa okolních obcí a jejich spolupracující sdružení“* (Vajdová a kol. 2010, s. 294). Dle předložených charakteristik se prokázalo, že otevřenost vůči mimolokálním institucionálním aktérům je rezervovaná především v MAS Rýmařovsku, kde žádný starosta není v kontaktu s politickými stranami mimo obec a neziskovými organizacemi mimo obec. Toto se prokázalo i v MAS Rozvoj Krnovska ačkoliv ne tak jednoznačně jako ve srovnávaném území. Dle vypočítané centrality institucí jsou všechny instituce v Krnovsku na síť napojeny, ale při detailnějším pohledu na četnosti kontaktů zjišťujeme, že jsou napojeny pouze skrze několik málo respondentů. Představitelé jiných měst a obcí a dobrovolné svazky obcí jsou v obou územích na síť institucí napojeny maximálně, dle centrality institucí. Proto se potvrdila také druhá část citovaného tvrzení: *Výjimku tvoří místní veřejná správa okolních obcí a jejich spolupracující sdružení“* (Vajdová a kol. 2010, s. 294).

6 ANALÝZA INDIVIDUÁLNÍHO SOCIÁLNÍHO KAPITÁLU

V následující části diplomové práce se věnuji analýze individuálního sociálního kapitálu starostů v zájmových územích. Data jsem zpracovával v programu Microsoft Excel a nadstavbou byl pokus o nalezení zajímavých korelací v souboru pomocí programu IBM SPSS statistics.

První věc, kterou jsem se získanými daty provedl (pracoval jsem nyní s tabulkou 7 a tabulkou 8), bylo sečtení frekvence kontaktů s institucemi u každého respondenta (frekvence kontaktů označena jako 1 – nikdy, 2 – zřídka, 3 – občas, 4 – často, 5 – velmi často). Z těchto součtů jsem pak pro každé území vypočítal průměrnou hodnotu. Zatímco v MAS Rozvoj Krnovska byl průměr 43,19, v MAS Rýmařovsko činil 45,85. Později jsem se rozhodl také spočítat četnosti výskytu odpovědi „nikdy“ u každého respondenta; hodnotu jsem poté odečetl od sumy frekvence kontaktů u respondenta; poté jsem z těchto sum vypočítal aritmetický průměr, který činil u MAS Rozvoj Krnovska 39,14 a v MAS Rýmařovsko 41,85. Vidíme, že rozdíl v průměrech je nyní nižší, průměr v Rýmařovsku je ovlivňován jedním extrémním výskytem, jedna respondentka celkem 11krát odpověděla „nikdy“. Druhý nejčtenější výběr této odpovědi v MAS Rýmařovsko byl až 5. Nicméně z obou průměrů vidíme, že starostové v Rýmařovsku mají průměrně intenzivnější kontakty. Samozřejmě, starostové hodnotili sami míru svých kontaktů, proto se nabízí například otázka, zda nejsou respondenti z MAS Rýmařovsko pouze více sebevědomí, nicméně z hlediska toho, že tato MAS byla hodnocena jako místní akční skupina kategorie A, zatímco MAS Krnovsko byla hodnocena jako kategorie C, pak tento výsledek souhlasí s provedeným hodnocením. Rozhodl jsem se však průměry, které byly zbaveny hodnot „nikdy“ podrobit korelační analýze.

Zajímalo mě, zda existuje nějaká závislost mezi vlastnostmi respondentů, respektive velikostní kategorií obce, ze které pocházejí a mezi hodnotami součtu frekvencí kontaktů (bez hodnoty 1, tj. „nikdy“) v zájmových územích. Provedl jsem proto korelační analýzu. Jelikož se však ukázalo, že výsledky nejsou statisticky signifikantní, nelze vytvořit jednoznačné závěry vztahu základních údajů o respondentech a sumy frekvencí kontaktů s institucemi v zájmových územích. Vyzkoušel jsem tedy ještě spojit údaje za obě území a provést korelační analýzu. Nejvíce se blížil statistické významnosti vztah mezi věkovou kategorií respondentů a sumou frekvencí kontaktů. Můžeme se tedy domnívat, že čím starší starostové jsou, tím frekventovanější mají kontakty ve své sociální síti. Pro potvrzení tohoto tvrzení bychom však potřebovali početnější vzorek respondentů, či přesný věk starostů.

Průměrným hodnotám sumy frekvencí kontaktů na respondenta odpovídá i to, které hodnoty (1 – „nikdy“ až 5 – „velmi často“) se v územích vyskytovaly častěji. Výskyt hodnoty „nikdy“ byl v obou územích téměř stejný. V MAS Rozvoj Krnovska průměrně 4,05krát na respondenta a v druhém území 4krát. Dále už se hodnoty lišily více, především je rozdíl v hodnotě „velmi často“. Zatímco v MAS Rozvoj Krnovska se tato hodnota vyskytuje průměrně 1,38krát na osobu, v MAS Rýmařovsko je to 2,23krát. Také hodnota „často“ se vyskytovala v Rýmařovsku více (MAS Rozvoj Krnovska 2,33, MAS Rýmařovsko 2,92). V území Krnovska starostové nešetřili s hodnotou „občas“ (byla to střední možnost), tuto hodnotu vybrali průměrně 4,43krát, zatímco v Rýmařovsku 3,31krát. I tyto hodnoty odpovídají tomu, že MAS Rýmařovsko je hodnoceno jako lépe funkční MAS, z toho, co vidíme na výsledcích, starostové v tomto území komunikují intenzivněji s vybranými institucemi.

Je také zajímavé sledovat absolutní hodnoty výskytu hodnot „nikdy“ až „velmi často“ u jednotlivých respondentů. V MAS Rozvoj Krnovska se objevily dvě extrémní hodnoty pro možnost „nikdy“. Jeden respondent zvolil tuto možnost 13krát a jiný ji zvolil 11krát, oba tito respondenti mají vysokoškolské vzdělání. Ostatní starostové v území vybrali tuto odpověď maximálně 6krát. V MAS Rýmařovsko najdeme také jednu velmi odlehlou hodnotu. Jeden respondent vybral možnost „nikdy“ celkem 11krát, zatímco ostatní maximálně 5krát (tuto možnost navíc vybral pouze 1 respondent, ostatní možnost „nikdy“ volili méně). Domnívám se, že to může znamenat větší nejednotnost v území Krnovska, kde mohou být právě obce zmíněných dvou starostů odstřižené od dění v MAS, v Rýmařovsku je takto odstřižnuta pouze jedna obec. Opět i toto může napovídat o tom, proč obě místní akční skupiny dopadly v hodnocení funkčnosti z roku 2012 tak rozdílně.

Dále bylo zajímavé sledovat, kolikrát se v souboru objevily které hodnoty, respektive jak byly instituce průměrně hodnoceny (1 – „nikdy“ až 5 – „velmi často“). Průměr mohl nabrat hodnoty od 1 (kdyby všichni respondenti vybrali možnost „nikdy“) do 5 (v tomto případě by všichni respondenti vybrali odpověď „velmi často“) V obou souborech jsou starostové nejfrekventovaněji v kontaktu s prvními dvěma institucemi – zastupitelé (v MAS Rozvoj Krnovska průměrná hodnota 4,57 v MAS Rýmařovsko 4,69) a radní nebo tajemník nebo jiní úředníci obecního úřadu (MAS Rozvoj Krnovska 4,24, MAS Rýmařovsko 4,54). V obou územích byla třetí nejdůležitější instituce dobrovolné svazky obcí (MAS Rozvoj Krnovska 3,19, MAS Rýmařovsko 3,77). Až čtvrté místo pořadí nejfrekventovaněji kontaktovaných institucí se v územích liší. V MAS Rozvoj Krnovska jsou na čtvrté pozici představitelé jiných obcí (průměr 3,00) a v MAS Rýmařovsko je na čtvrté pozici místní akční skupina (průměr 3,69). Na jednoznačně posledních pozicích v obou územích jsou politické strany v obci (MAS Rozvoj Krnovska 1,52, MAS Rýmařovsko 1,38) a politické strany mimo obec (MAS Rozvoj Krnovska 1,29, MAS

Rýmařovsko 1,15). Z těchto údajů můžeme vyčíst v první řadě (a tím opět potvrzujeme první srovnávaný závěr výzkumu Vajdové a kol. (2010), viz kapitola Cíle výzkumu a výzkumné otázky), že nejdůležitější pro starosty je komunikace se zástupci veřejné správy v obcích. Dále zatímco v MAS Rozvoj Krnovska je pro starosty důležitá komunikace s dobrovolnými svazky obcí, komunikace s místní akční skupinou už je pro ně podstatná méně. Ne tak u respondentů z MAS Rýmařovsko. Pro ty je podstatná komunikace jak s dobrovolným svazkem obcí, tak s místní akční skupinou. Na základě těchto výsledků se domnívám, že starostové v MAS Rýmařovsko berou instituci místní akční skupiny vážněji než v MAS Rozvoj Krnovska, a proto jsou také úspěšnější v hodnocení. Starostové Krnovska komunikují více s představiteli jiných obcí, nicméně zřejmě ne v rámci MAS. Zřejmě se také projevilo, že v MAS Rýmařovsku se území MAS shoduje se Sdružením obcí Rýmařovska a neexistuje v tomto území žádný jiný dobrovolný svazek obcí, naproti tomu v MAS Rozvoj Krnovska je několik dobrovolných svazků obcí, které jsou zřejmě z hlediska rozvoje obcí pro starosty podstatnější než místní akční skupina.

6.1 SVAZUJÍCÍ, PŘEMOSTŮJÍCÍ A HIERARCHICKÝ SOCIÁLNÍ KAPITÁL STAROSTŮ ZÁJMOVÝCH ÚZEMÍCH

Pro analýzu tří typů kapitálu (svazující, přemostující a hierarchický) bylo 17 institucí rozřazeno do tří skupin. První skupina tvořila instituce, které tvoří svazující sociální kapitál z pohledu starosty. To jsou instituce v rámci obce. Do této kategorie proto byly zařazeny instituce číslo 1, 2, 6, 8 a 10 (viz tabulka 18 sedmnácti institucí pro můj výzkum). Druhou skupinu tvořily instituce, které tvoří přemostující kapitál z pohledu starosty. Do této skupiny jsem zařadil instituce, skrze které byli starostové v kontaktu s představiteli jiných obcí napříč sektory. Do druhé skupiny byly zařazeny instituce číslo 3, 7, 9, 11, 15, 16. Třetí skupinu tvoří instituce, u kterých by se dalo říct, že tvoří hierarchický sociální kapitál starostů a tedy propojují starostu s institucí na nějaké vyšší hierarchické úrovni. To jsou instituce 4, 5, 13, 14, 17. U této skupiny jsem váhal, jestli zde zařadit také noviny a další média. Rozhodl jsem se že ano, neboť se domnívám, že novináři mohou často mít nějaké informace, které mohou být pro starosty zajímavé. Jedna instituce zůstala nezařazena – instituce číslo 12 (představitelé velkých podniků v obci nebo mimo obec), jelikož tato položka je zařaditelná do typu svazujícího i přemostujícího.

Tabulka 18: Rozdělení institucí aktérů rozvoje dle typu sociálního kapitálu ve výzkumu: Hodnocení sociálních sítí aktérů rozvoje venkova: příklad místních akčních skupin Rozvoj Krnovska a Rýmařovsko v roce 2017

Kód instituce	Instituce/pozice	Sektor	Typ sociálního kapitálu
1	Zastupitelé	veřejný	svazující
2	Radní nebo tajemník nebo jiní úředníci obecního úřadu	veřejný	svazující
3	Představitelé jiných měst a obcí	veřejný	přemostující
4	Hejtman, radní, zastupitelé kraje	veřejný	hierarchický
5	Úředníci krajského úřadu	veřejný	hierarchický
6	Neziskové organizace v obci	občanský	svazující
7	Neziskové organizace mimo obec	občanský	přemostující
8	Politické strany v obci	občanský	svazující
9	Politické strany mimo obec	občanský	přemostující
10	Podnikatelé v obci	soukromý	svazující
11	Podnikatelé mimo obec	soukromý	přemostující
12	Představitelé velkých podniků v obci nebo mimo obec	soukromý	nezařazeno
13	Noviny a další média	občanský	hierarchický
14	Jiné významné osobnosti	občanský	hierarchický
15	Místní akční skupina/y		přemostující
16	Dobrovolné svazky obcí	veřejný	přemostující
17	Regionální rozvojová agentura		hierarchický

Zdroj: Upraveno dle Vajdová a kol. (2010)

Ke každému respondentovi přibýly tudíž další tři kolonky, každá zastupovala jednu skupinu. Následoval součet hodnot frekvencí kontaktů, které uvedl respondent, vždy v rámci skupiny. V kolonce pro první skupinu byl tedy součet hodnot, které uvedl respondent u institucí 1, 2, 6, 8 a 10, atd. Pro příklad uvádím v tabulce 19 vždy součty hodnot v kategorii sociálního kapitálu pro respondenta v MAS Rozvoj Krnovska. Z těchto sloupců jsem nejdříve vypočítal průměrnou hodnotu, kterou jsem vždy vydělil počtem institucí ve skupině. Tak vznikla průměrná frekvence kontaktu starosty s každou institucí ve skupině (hodnota mohla nabírat hodnot od 1 do 5, kdy 1 by znamenalo, že všichni respondenti v území nejsou nikdy v kontaktu s žádnou institucí ve skupině a 5 znamená, že respondenti v jednom území jsou velmi často v kontaktu s každou institucí ve skupině). Na výsledcích se ukázalo, který typ sociálního kapitálu je pro starosty nejdůležitější. V obou územích je nejdůležitější svazující sociální kapitál (v MAS Rozvoj Krnovska je průměrná hodnota frekvence kontaktu 3,14, v MAS Rýmařovsko 3,28). Druhý nejdůležitější je typ sociálního kapitálu přemostující (MAS Rozvoj Krnovska 2,4, v MAS Rýmařovsko 2,65). Poslední je hierarchický typ sociálního kapitálu (MAS Rozvoj Krnovska 2,18, MAS Rýmařovsko 2,15). Z výsledků vidíme, že první dva typy kapitálu

jsou silnější v MAS Rýmařovsko a třetí typ je silnější v MAS Rozvoj Krnovska. Na základě zmíněných výsledků se domnívám, že k lepšímu hodnocení funkčnosti MAS přispívá spíše spojující a přemostňující sociální kapitál, zatímco hierarchický nehraje v tomto případě tak velkou roli. Je tudíž pravděpodobně důležité, aby starostové udržovali kontakty v rámci své obce a se zastupiteli ostatních obcí. Tato provázanost s aktéry v obci a v ostatních obcích zřejmě hraje roli v tom, jak MAS funguje. Už menší roli hraje, jak jsou starostové napojeni na aktéry rozvoje na vyšší hierarchické úrovni.

Tabulka 19: Součty frekvencí kontaktu starostů s institucemi aktérů rozvoje ve výzkumu: Hodnocení sociálních sítí aktérů rozvoje venkova: příklad místních akčních skupin Rozvoj Krnovska a Rýmařovsko v roce 2017

ID	Typ kapitálu		
	svazující	přemostňující	hierarchický
21	20	14	13
22	14	10	9
23	15	16	8
24	15	14	11
25	16	12	8
26	20	18	13
27	16	14	11
28	15	13	13
29	10	7	11
30	18	20	14
31	14	15	12
32	16	15	10
33	8	11	6
34	15	15	12
35	13	11	8
36	19	14	12
37	18	19	13
38	15	15	9
39	21	17	14
40	19	18	13
41	13	14	9

Zdroj: Autor, vlastní šetření

Poznámky: ID – identifikační číslo respondenta.

V tabulce jsou uvedeny součty frekvencí kontaktů respondentů s institucemi, které jsou rozděleny podle typů sociálního kapitálu.

Instituce svazujícího sociálního kapitálu: Zastupitelé; Radní nebo tajemník nebo jiní úředníci obecního úřadu; Neziskové organizace v obci; Politické strany v obci; Podnikatelé v obci.

Instituce přemostňujícího sociálního kapitálu: Představitelé jiných měst a obcí; Neziskové organizace mimo obec; Politické strany mimo obec; Podnikatelé mimo obec; Místní akční skupina/y; Dobrovolné svazky obcí.

Instituce hierarchického sociálního kapitálu: Hejtmán, radní, zastupitelé kraje; Úředníci krajského úřadu; Noviny a další média; Jiné významné osobnosti; Regionální rozvojová agentura.

Dále jsem podrobil součty frekvencí kontaktů, které byly rozděleny do skupin podle typu sociálního kapitálu, korelační analýze, kdy mě zajímal vztah tří typů sociálního kapitálu a vlastností respondentů (věková kategorie, vzdělání, pohlaví, velikost obce). Nakonec se ale žádný korelační koeficient neukázal jako statisticky významný. Pro ověření, zda opravdu neexistuje vztah mezi typy sociálního kapitálu a charakteristikami respondentů, bychom ovšem potřebovali větší soubor respondentů.

Proto jsem ještě provedl korelační analýzu na celém souboru 34 respondentů z obou území, avšak ani zde se neobjevily statisticky významné výsledky. V celém souboru respondentů se však ukázala statisticky signifikantní korelace na 95% hladině významnosti mezi mírou svazujícího a přemostňujícího sociálního kapitálu (Spearmanův korelační koeficient 0,61 čili silná závislost), mezi mírou svazujícího a hierarchického sociálního kapitálu (Spearmanův korelační koeficient 0,42, čili střední závislost) a také mezi mírou přemostňujícího a hierarchického sociálního kapitálu (Spearmanův korelační koeficient 0,36, čili střední závislost). Z výsledků můžeme vyčíst, že má-li starosta silný svazující sociální kapitál, je silně pravděpodobné, že bude mít i silný přemostňující sociální kapitál, a středně pravděpodobné, že bude mít silný hierarchický sociální kapitál. Má-li vysoký přemostňující sociální kapitál, pak je středně pravděpodobné, že bude mít i silný hierarchický sociální kapitál. Zjistil jsem tedy, že většinou nejsou starostové „zaměřeni“ na jeden typ sociálního kapitálu, ale tendence k určité četnosti a frekvenci jejich kontaktů je podobná napříč celou jejich sociální sítí.

Jako shrnutí této kapitoly můžu odpovědět na výzkumnou otázku kterou jsem si pokládal: Souvisí míra individuálního sociálního kapitálu a míra sociálního kapitálu svazujícího, přemostňujícího a hierarchického starostů venkovských obcí s hodnocením funkčnosti MAS a potažmo s rozvojem tamních obcí? Ano souvisí. Prokázalo se, že v lépe hodnocené MAS Rýmařovsko mají starostové celkově vyšší míru individuálního sociálního kapitálu. Tito starostové vykazují také vyšší míru sociálního kapitálu svazujícího a přemostňujícího, naproti tomu starostové v MAS Rozvoj Krnovska vykazují o něco vyšší míru sociálního kapitálu hierarchického. Domnívám se tedy, že pro funkčnost MAS a potažmo rozvoj obcí je podstatnější svazující a přemostňující kapitál než sociální kapitál hierarchický.

7 ZÁVĚR

Tématem předkládané diplomové práce byly sociální sítě institucionálních aktérů rozvoje venkovských území a analýza individuálního sociálního kapitálu starostů v obcích MAS Rozvoj Krnovska a MAS Rýmařovsko. Zabýval jsem se souvislostí vybraných charakteristik sítě a mírou individuálního sociálního kapitálu starostů (a typů sociálního kapitálu: svazujícího, přemostujícího, hierarchického) s hodnocením funkčnosti těchto místních akčních skupin, které proběhlo v roce 2012. Jsem si vědom toho, že časový rozdíl pěti let mezi hodnocením místních akčních skupin a mým výzkumem je vyšší, než je žádoucí a je možné, že mnoho starostů z toho období už není ve funkci. Přesto mě spíše v mém šetření zajímala celková atmosféra v území, o které jistě kontakty představitelů obcí mohou silně vypovídat.

Jedním z důvodů sledování charakteristik sociálních sítí v zájmových územích bylo srovnání mých závěrů se závěry Vajdové a kol. (2010). První srovnávaný závěr zmíněných autorů zní: Místní veřejná správa je rozhodujícím aktérem místního rozvoje (Vajdová a kol. 2010). Na základě analýzy sociálních sítí institucionálních aktérů rozvoje v zájmových územích, které byly zkoumány z pohledu starostů tamních obcí, je možné tvrdit, že místní veřejná správa je rozhodujícím aktérem místního rozvoje také v obcích MAS Rozvoj Krnovska a MAS Rýmařovsko. Ukázalo se, že zastupitelé a radní nebo tajemník nebo jiní úředníci obecního úřadu (instituce číslo 1 a 2) jsou v jádru sítě institucí. Druhý srovnávaný závěr zní: *„Otevřenost vůči mimolokálním institucionálním aktérům je rezervovaná. Výjimku tvoří místní veřejná správa okolních obcí a jejich spolupracující sdružení“* (Vajdová a kol. 2010, s. 294). Dle předložených charakteristik se prokázalo, že otevřenost vůči mimolokálním institucionálním aktérům je rezervovaná především v MAS Rýmařovsku, kde žádný starosta není v kontaktu s politickými stranami mimo obec a neziskovými organizacemi mimo obec. Toto se prokázalo i v MAS Rozvoj Krnovska, ačkoliv ne tak jednoznačně jako ve srovnávaném území. Dle vypočtené centrality institucí jsou všechny instituce v Krnovsku na síť napojeny, ale při detailnějším pohledu na četnosti kontaktů zjišťujeme, že jsou napojeny pouze skrze několik málo respondentů. Představitelé jiných měst a obcí a dobrovolné svazky obcí jsou v obou územích na síť institucí napojeny maximálně, dle centrality institucí. Proto se potvrdila také druhá část citovaného tvrzení: *„Výjimku tvoří místní veřejná správa okolních obcí a jejich spolupracující sdružení“* (Vajdová a kol. 2010, s. 294). Dle provedené analýzy sociálních sítí se nepotvrdila má hypotéza, že otevřenost vůči mimolokálním aktérům bude větší u lépe hodnocené MAS Rýmařovsko. Naopak ukázalo se, že v této MAS

někteří mimolokální aktéři nejsou na síť skrze starosty napojeni, na rozdíl od MAS Rozvoj Krnovska, kde jsou na síť napojeny všechny zkoumané instituce.

Ve výzkumu jsem si kladl dále následující otázky: Jak souvisí charakteristiky sítě v místních akčních skupinách s jejich úspěšností (která je určena hodnocením funkčnosti), potažmo s rozvojem těchto oblastí? Souvisí míra individuálního sociálního kapitálu a míra sociálního kapitálu svazujícího, přemostňujícího a hierarchického starostů venkovských obcí s hodnocením funkčnosti MAS a potažmo s rozvojem tamních obcí?

Jak se ukázalo míra individuálního sociálního kapitálu starostů venkovských obcí v místních akčních skupinách zřejmě souvisí s hodnocením funkčnosti místních akčních skupin. Starostové obcí MAS Rýmařovsko (její funkčnost byla hodnocena kategorií A, tzn. nejlépe fungující MAS) vykazovali průměrně vyšší míru individuálního sociálního kapitálu. Vykazovali také vyšší míru sociálního kapitálu svazujícího a přemostňujícího než starostové obcí v MAS Rozvoj Krnovska. Naopak o něco vyšší míru sociálního kapitálu hierarchického vykazovali starostové obcí z MAS Rozvoj Krnovska. Tudíž je možné se domnívat, že celková míra individuálního sociálního kapitálu starostů venkovských obcí souvisí s hodnocením funkčnosti MAS. Také míra sociálního kapitálu svazujícího a přemostňujícího zřejmě souvisí s hodnocením MAS. Naopak hierarchický sociální kapitál starostů hraje zřejmě pro hodnocení funkčnosti MAS podřadnější roli.

Hodnoty pro individuální sociální kapitál starostů se odrážejí i v charakteristikách sítě institucionálních aktérů rozvoje ve dvou zájmových územích. Zjistil jsem, že hustota sítě je vyšší v MAS Rozvoj Krnovska, než v MAS Rýmařovsko. To může souviset s vyšší mírou hierarchického sociálního kapitálu v MAS Rozvoj Krnovska, neboť ten rozšiřuje síť o aktéry na vyšší hierarchické úrovni. U hodnoty centralizace sítě vyšlo najevo, že v MAS Rýmařovsko je síť daleko centralizovanější, a proto tam je tendence zapojit pouze některé aktéry do řešení rozvojových záležitostí obcí. A nakonec hustota vztahů mezi institucemi v jádru je o nezanedbatelnou hodnotu vyšší v MAS Rýmařovsko než v MAS Rozvoj Krnovska. To má spojitost s vyšší mírou svazujícího a přemostňujícího sociálního kapitálu v MAS Rýmařovsko.

Má hypotéza, kde jsem předpokládal, že individuální sociální kapitál bude vyšší u starostů lépe hodnocené MAS a všechny tři zkoumané typy sociálního kapitálu také, se potvrdila zčásti. Celková míra individuálního sociálního kapitálu starostů obcí v lépe hodnocené MAS Rýmařovsko je opravdu vyšší, stejně jako míra svazujícího a přemostňujícího. Míra hierarchického sociálního kapitálu je ovšem vyšší v MAS Rozvoj Krnovska.

Jako podstatné závěry z mého šetření bych se tedy odvážil tvrdit, že podstatnější pro funkčnost místní akční skupiny je spíše vyšší míra svazujícího a přemostňujícího sociálního kapitálu, než vyšší míra hierarchického sociálního kapitálu na úkor prvních

dvou zmíněných. Dále není až tak podstatné, aby bylo co nejvíce institucí na síť napojeno, je spíše podstatnější, aby probíhala intenzivní komunikace mezi rozhodujícími – jádrovými institucemi.

Domnívám se, že metoda analýzy sociálních sítí, tak jak byla použita v mém výzkumu, měla některé nedostatky. Myslím si, že výsledky byly zčásti ovlivněny rozdílným počtem respondentů (ačkoliv tento vliv jsem se pokusil vyrovnat relativizováním některých hodnot), proto by bylo vhodnější v budoucích výzkumech využívat soubory, které mají srovnatelný počet respondentů. Problematický byl převod z pětistupňové škály hodnocení frekvence kontaktů s institucemi na škálu dichotomickou: vazba existuje, vs. neexistuje. Domnívám se, že vhodnější je využívat pro hodnocení charakteristik sítě spíše hodnotovou matici vztahů.

Při hodnocení individuálního sociálního kapitálu se projevily některé nedostatky především při nalézání korelací mezi frekvencí kontaktů a charakteristikami respondentů. Přesto si myslím, že metody, které jsem použil, byly vhodné a vypovídající a je možné je využít i při výzkumu v územích jiných místních akčních skupin. V dalších podobných výzkumech by pro lepší zjišťování korelací však bylo vhodné zjistit například přesný věk respondentů nebo počet let strávených ve funkci starosty.

Další výzkum sociálního kapitálu v kontextu rozvoje venkovského území by se mohl zabývat například otázkou, zda a jaký typ rivality mezi obcemi může působit jako faktor brzdící, či urychlující rozvoj venkovských obcí. Brzdí rivalita spolupráci, nebo může být motorem pro zlepšování? Dále by bylo zajímavé zjistit na rozsáhlejšímu prvkem respondentů, zda opravdu existuje závislost mezi vzděláním, věkem, či počtem let ve funkci starosty a mírou individuálního sociálního kapitálu starosty.

LITERATURA

- AMIN, A. a THRIFT, N. (1994): Living in the Global. In: Amin, A. a Thrift, N. (ed.): Globalization, institutions and regional development in Europe. Oxford University Press, Oxford, 1–22.
- BENEŠ, J. (2014): Sociální kapitál a rozvoj malých a středně velkých měst: případová studie měst Jihočeského kraje. Diplomová práce. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK, Praha.
- BERNARD, J. (2011): Endogenní rozvojové potenciály malých venkovských obcí – obtížné hledání a měření jejich vlivu. Sociologický časopis/Czech Sociological Review, 47, 4, 745–775.
- BEUGELSDIJK, S. a VAN SCHAIK, T. (2005): Social capital and growth in European regions: an empirical test. European Journal of Political Economy, 21, 2, 301–324.
- BINEK, J., SVOBODOVÁ, H., HOLEČEK, J., GALVASOVÁ, I. a CHABIČOVSKÁ, K. (2009): Synergie ve venkovském prostoru: aktéři a nástroje rozvoje venkova. GaREP Publishing, Brno.
- BLAŽEK, J. (1996): Mezuregionální rozdíly v České republice v transformačním období. Geografie, 101, 4, 265–277.
- BLAŽEK, J. (2012): Regionální inovační systémy a globální produkční síť: dvojí optika na zdroje konkurenceschopnosti v současném světě. Geografie, 117, 2, 209–233.
- BLAŽEK, J. a NETRDOVÁ, P. (2009): Can development axes be identified by socio-economic variables? The case of Czechia. Geografie, 114, 4, 245–262.
- BLAŽEK, J. a NETRDOVÁ, P. (2012): Aktuální tendence lokální diferenciací vybraných socioekonomických jevů v Česku: směřuje vývoj k větší mozaikovitosti prostorového uspořádání? Geografie, 117, 3, 266–288.
- BLAŽEK, J. a UHLÍŘ, D. (2011): Teorie regionálního rozvoje. Karolinum, Praha.
- BOURDIEU, P. (2011): „The forms of capital“ (1986). In: Szeman, I. a Kaposy, T. (ed.): Cultural Theory: An Anthology. John Wiley & Sons, 81–93.
- BUŠTÍKOVÁ, L. (1999): Analýza sociálních sítí. Sociologický časopis/Czech Sociological Review, 35, 2, 193–206.
- CALLOIS, J.-M. a AUBERT, F. (2007): Towards indicators of social capital for regional development issues: The case of French rural areas. Regional Studies, 41, 6, 809–821.
- CANNARELLA, C. a PICCIONI, V. (2008): Innovation diffusion and architecture and dynamics of local territorial networks. Trames, 12, 2, 215–237.
- COLEMAN, J. S. (1988): Social capital in the creation of human capital. American Journal of Sociology, 94, S95–S120.

- CÔTÉ, S. (2001): The contribution of human and social capital. *Canadian Journal of Policy Research*, 2, 1, 29–36.
- CSANK, P. a BLAŽEK, J. (2007): Nová fáze regionálního rozvoje v ČR? *Sociologický časopis/Czech Sociological Review*, 43, 5, 945–965.
- ČECHOVÁ, E. (2014): Význam sociálního kapitálu v rozvoji periferního území: příklad místních akčních skupin na Českokrumlovsku. Diplomová práce. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK, Praha.
- FROMHOLD-EISEBITH, M. (2004): Innovative milieu and social capital – complementary or redundant concepts of collaboration-based regional development? *European Planning Studies*, 12, 6, 747–765.
- GRANOVETTER, M. S. (1973): The Strength of Weak Ties. *American Journal of Sociology*, 78, 6, 1360–1380.
- HALLÉR, P. (2006): Regionální diferenciace úrovně lidského kapitálu a jeho význam pro regionální rozvoj ČR. Diplomová práce. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK, Praha.
- HAMPL, M. a MARADA, M. (2015): Sociogeografická regionalizace Česka. *Geografie*, 120, 3, 397–421.
- HAMPL, M. a MARADA, M. (2016): Metropolizace a regionální vývoj v Česku v transformačním období. *Geografie*, 121, 4, 566–590.
- CHROMÝ, P., JANČÁK, V., MARADA, M. a HAVLÍČEK, T. (2011): Venkov – žitý prostor: regionální diferenciace percepce venkova představiteli venkovských obcí v Česku. *Geografie*, 116, 1, 23–45.
- JANC, K. (2006): Human and social capital in Poland – spatial diversity and relations. In: Komornicki, T. a Czapiewski, K. Ł. (ed.): *Europa XXI. POLISH ACADEMY OF SCIENCES*, Warszawa, 39–55.
- JANČÁK, V., HAVLÍČEK, T., CHROMÝ, P. a MARADA, M. (2008): Regional differentiation of selected conditions for the development of human and social capital in Czechia. *Geografie*, 113, 3, 269–284.
- JANČÁK, V., CHROMÝ, P., MARADA, M., HAVLÍČEK, T. a VONDRÁČKOVÁ, P. (2010): Sociální kapitál jako faktor rozvoje periferních oblastí: analýza vybraných složek sociálního kapitálu v typově odlišných periferiích Česka. *Geografie*, 115, 2, 207–222.
- KOSTELECKÝ, T., PATOČKOVÁ, V. a VOBECKÁ, J. (2007): Kraje v České republice – existují souvislosti mezi ekonomickým rozvojem, sociálním kapitálem a výkonem krajských vlád? *Sociologický časopis/Czech Sociological Review*, 43, 5, 911–943.
- KUČEROVÁ, S. (2011): Education towards obtaining various forms of capital. *AUC Geographica*, 46, 1, 23–33.

- KUČEROVÁ, S. a KUČERA, Z. (2009): Changes in the rural elementary schools network in Czechia during the second half of the 20th century and its possible impact on rural areas. *European Countryside*, 1, 3, 125–140.
- LIN, N. (1999): Building a Network Theory of Social Capital. *Connections*, 22, 1, 28–51.
- MACEŠKOVÁ, M., OUŘEDNÍČEK, M. a TEMELOVÁ, J. (2009): Sociálně prostorová diferenciacie v České republice: implikace pro veřejnou (regionální) politiku. *Ekonomický časopis (Journal of Economics)*, 7, 57, 700–715.
- MAJEROVÁ, V., KOSTELECKÝ, T. a SÝKORA, L. ed. (2011): Sociální kapitál a rozvoj regionu. Příklad Kraje Vysočina. Grada Publishing, a.s., Praha.
- NOVÁK, J. a NETRDOVÁ, P. (2011): Prostorové vzorce sociálně-ekonomické diferenciacie obcí v České republice. *Sociologický časopis/Czech Sociological Review*, 47, 4, 717–744.
- OUŘEDNÍČEK, M., ŠPAČKOVÁ, P. a FEŘTROVÁ, M. (2011): Změny sociálního prostředí a kvality života v depopulačních regionech České republiky. *Sociologický časopis/Czech Sociological Review*, 47, 4, 777–803.
- PERLÍN, R., KUČEROVÁ, S. a KUČERA, Z. (2010): Typologie venkovského prostoru Česka. *Geografie*, 115, 2, 161–187.
- PILEČEK, J. (2010): Koncept sociálního kapitálu: pokus o přehled teoretických a metodických východisek a aplikačních přístupů jeho studia. *Geografie*, 115, 64–77.
- PILEČEK, J. (2013): Sociální a lidský kapitál jako faktor rozvoje periferních oblastí Česka. Disertační práce. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK, Praha.
- PILEČEK, J., CHROMÝ, P. a JANČÁK, V. (2013): Social capital and local socio-economic development: the case of Czech peripheries. *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie*, 104, 5, 604–620.
- PILEČEK, J. a JANČÁK, V. (2010): Je možné měřit sociální kapitál? Analýza územní diferenciacie okresů Česka. *Geografie*, 115, 1, 78–95.
- PUTNAM, R. D. (1995): Bowling Alone: America's Declining Social Capital. *Journal of Democracy*, 6, 1, 65–78.
- PUTNAM, R. D. (2001): Bowling alone: The collapse and revival of American community. Simon and Schuster, New York.
- PUTNAM, R. D., LEONARDI, R. a NANETTI, R. Y. (1993): Making Democracy Work: Civic Traditions in Modern Italy. Princeton University Press, Princeton.
- SHUCKSMITH, M. (2000): Endogenous development, social capital and social inclusion: Perspectives from LEADER in the UK. *Sociologia ruralis*, 40, 2, 208–218.

- SCHULLER, T. (2001): The complementary roles of human and social capital. *Canadian Journal of Policy Research*, 2, 1, 18–24.
- STACHOVÁ, J., BERNARD, J. a ČERMÁK, D. (2009): Sociální kapitál v České republice a v mezinárodním srovnání. Sociologický ústav AV ČR, Praha.
- STACHOVÁ, J., SÝKORA, L. a MATOUŠEK, R. (2011): Sociální kapitál a rozvoj regionu. In: Majerová, V., Kostecký, T., Sýkora, L. (ed.): Sociální kapitál a rozvoj regionu. Příklad Kraje Vysočina. Grada Publishing, a.s., Praha, 11–27.
- SUSOVÁ, K. (2007): Sociální kapitál v suburbánních oblastech: případová studie obce Jesenice u Prahy. Bakalářská práce. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK, Praha.
- ŠAFR, J. a SEDLÁČKOVÁ, M. (2006): Sociální kapitál: koncepty, teorie a metody měření. Sociologický ústav AV ČR, Praha.
- VAJDOVÁ, Z., BERNARD, J., STACHOVÁ, J. a ČERMÁK, D. (2010): Sít' institucionálních aktérů rozvoje malého města. *Sociologický časopis/Czech Sociological Review*, 46, 2, 281–299.
- VÁNĚ, P. (2009): Potenciál rozvoje vnitřních periferií Česka: příklad Příbramska. Diplomová práce. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK, Praha.
- VÁNĚ, P. (2012): Lidský a sociální kapitál vnitřních periferií Česka: příklad tří mikroregionů Středočeského kraje. *Geografický časopis/Geographical Journal*, 64, 4, 357–381.
- VAŇKOVÁ, E. (2010): Analýza lidského a sociálního kapitálu v periférii Manětínska. Diplomová práce. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK, Praha.
- VAZAČOVÁ, A. (2010): Lidské zdroje jako faktor rozvoje venkova. Diplomová práce. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK, Praha.
- WOOLCOCK, M. (2001): The Place of Social Capital in Understanding Social and Economic Outcomes. International Symposium Report. In: Helliwell, J. F. (ed.): The Contribution of Human and Social Capital to Sustained Economic Growth and Well-Being. 65–88.
- Elektronické zdroje:*
- ARCDATA PRAHA, 2017. ArcČR® 500 [online]. [cit. 15.04.2017]. Dostupné z: <https://www.arcdata.cz/produkty/geograficka-data/arccr-500>
- ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, 2015. Historický lexikon obcí České republiky – 1869–2011 [online]. [cit. 10.03.2017]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/iii-pocet-obyvatel-a-domu-podle-kraju-okresu-obci-a-casti-obci-v-letech-1869-2011_2015
- ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, 2016. Malý lexikon obcí České republiky – 2016 [online]. [cit. 10.03.2017]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/maly-lexikon-obci-ceske-republiky-2016>

- ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, 2016. Počet obyvatel v obcích – k 1.1.2016 [online]. [cit. 10.03.2017]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/pocet-obyvatel-v-obcich>
- ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, 2017. Veřejná databáze [online]. [cit. 14.04.2017]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=uziv-dotaz#k=5&pvokc=101&uroven=40&w=>
- EAGRI, 2012a. Hodnocení místních akčních skupin 2012 [online]. [cit. 13.01.2017]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/program-rozvoje-venkova-na-obdobi-2007/opatreni-osy-iv/mistni-akcni-skupina/hodnoceni-mistnich-akcnich-skupin-2012.html>
- EAGRI, 2012b. Hodnocení MAS 2012 [online]. [cit. 13.01.2017]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/175380/Vysledky_hodnoceni_MAS.pdf
- EVROPSKÁ KOMISE, 2006. Přístup Leader. Základní příručka [online]. Evropská společnost [cit. 22.03.2017]. Dostupné z: <http://enrd.ec.europa.eu/enrd-static/fms/pdf/2B953454-EEFE-8A5E-03FA-A6C5F29FF752.pdf>
- HANNEMAN, R.A. a RIDDLE, M., 2005. Introduction to social network methods. Riverside, CA: University of California, Riverside [online]. [cit. 05.04.2017]. Dostupné z: <http://faculty.ucr.edu/~hanneman/nettext/>
- JIZDNIRADY.CZ, 2017. [online]. [cit. 22.02.2017]. Dostupné z: <http://jizdnirady.idnes.cz/vlakyautobusy/spojeni/>
- MAS ROZVOJ KRNOVSKA, nedatováno. Strategie komunitně vedeného místního rozvoje pro programové období 2014-2020 [online]. [cit. 13.01.2017]. Dostupné z: <https://www.mmr.cz/getmedia/82db3466-48a3-4aa5-abc5-5d6f1228a5f4/Profil-uzemi-ISU-MAS-Rozvoj-Krnovska-o-p-s-finalni-verze-Times.pdf?ext=.pdf>
- MAS RÝMAŘOVSKO, nedatováno. Strategie komunitně vedeného místního rozvoje území MAS RÝMAŘOVSKO, o.p.s. na období 2014 – 2020 [online]. [cit. 22.02.2017]. Dostupné z: http://mas.rymarovsko.cz/files/2014-2020/Strategie_komunitn%C4%9B_veden%C3%A9ho_m%C3%ADstn%C3%ADho_rozvoje_na_%C3%BAzem%C3%AD_MAS_R%C3%9DMA%C5%98OVSKO_o.p.s._na_obdob%C3%AD_2014_-2020.pdf
- MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ ČR, 2013. Strategie regionálního rozvoje ČR 2014–2020 [online]. [cit. 13.01.2017]. Dostupné z: <http://www.mmr.cz/getmedia/08e2e8d8-4c18-4e15-a7e2-0fa481336016/SRR-2014-2020.pdf?ext=.pdf>
- MÍSTNÍ AKČNÍ SKUPINA RÝMAŘOVSKO, 2017. Členové mas [online]. [cit. 23.04.2017]. Dostupné z: <http://mas.rymarovsko.cz/clenove-mas>
- MORAVSKOSLEZSKÝ KRAJ, 2017. Rejstřík svazků obcí [online]. [cit. 22.02.2017]. Dostupné z: http://www.msk.cz/vnitro/rejstrik_so.html
- NÁRODNÍ SÍŤ MÍSTNÍCH AKČNÍCH SKUPIN ČESKÉ REPUBLIKY, 2017. O nás [online]. [cit. 22.04.2017]. Dostupné z: <http://nsmas.cz/o-nas/>

REGIONÁLNÍ INFORMAČNÍ SERVIS, 2017. Srovnání kraje s Českou republikou [online]. [cit. 22.02.2017]. Dostupné z: <http://www.risy.cz/cs/krajske-ris/ustecky-kraj/kraj/>

REGIONÁLNÍ INFORMAČNÍ SERVIS, 2016. Okresy Moravskoslezského kraje, [online]. [cit. 22.02.2017]. Dostupné z: <http://www.risy.cz/cs/krajske-ris/moravskoslezsky-kraj/okresy/>

Další zdroje

BORGATTI, S.P., EVERETT, M.G. AND FREEMAN, L.C. 2002. Ucinet for Windows: Software for Social Network Analysis. Harvard, MA: Analytic Technologies.

NETRDOVÁ P., 2015. Korelační a regresní analýza: analýza statistické závislosti mezi kvantitativními znaky [prezentace přednášky] [cit. 22.02.2017]

Zákon 128/2000 Sb. O obcích (obecní zřízení)

PŘÍLOHY

Příloha 1: Průvodní dopis pro starosty obcí MAS Rozvoj Krnovska a MAS Rýmařovsko ve výzkumu: Hodnocení sociálních sítí aktérů rozvoje venkova: příklad místních akčních skupin Rozvoj Krnovska a Rýmařovsko v roce 2017

Vážený pane starosto/ Vážená paní starostko,

Jistě máte mnoho práce a starostí, přesto bych Vás rád poprosil o pár minut Vašeho času. Mé jméno je Václav Kocur, píšu **diplomovou práci na katedře sociální geografie a regionálního rozvoje na Univerzitě Karlově v Praze**. V mé práci se zabývám problémy **rozvoje venkovských oblastí**. Pro můj výzkum jsem se rozhodl vybrat právě území MAS Rozvoj Krnovska.

Poprosil bych Vás nyní o vyplnění krátkého dotazníku, které Vám zabere asi 5 minut. Všechny Vámi uvedené údaje budou použity výhradně na zpracování mé diplomové práce a nebudou poskytnuta třetím stranám. Děkuji.

Dotazník najdete v příloze tohoto e-mailu a otevřete jej pomocí programu Microsoft Excel. Zaškrtněte, prosím, vždy příslušné políčko, které odpovídá Vaší situaci. Hotový dotazník, prosím, uložte a pošlete zpět na mou mailovou adresu: kocurvaclav@gmail.com. Prosím Vás o zaslání vyplněného dotazníku zpět na mou adresu do týdne od přijetí tohoto mailu. Děkuji moc.

V případě zájmu o výsledky mého výzkumu mi to, prosím, napište. Diplomovou práci Vám po obhajobě zašlu.

Předem Vám moc děkuji

S pozdravem

Václav Kocur

Student magisterského studia oboru Sociální geografie a regionální rozvoj.

Příloha 2: Dotazník pro starosty v obcích MAS Rozvoj Krnovska a MAS Rýmařovsko ve výzkumu: Hodnocení sociálních sítí aktérů rozvoje venkova: příklad místních akčních skupin Rozvoj Krnovska a Rýmařovsko v roce 2017

Dotazník pro starosty/ky obcí

V následujícím dotazníku nejprve, prosím, vyplňte základní demografické údaje o Vaší osobě (Váš věk, pohlaví, dosažené vzdělání) a údaj o velikosti Vaší obce.

Jste	☐ Muž	☐ Žena
-------------	------------------------------	-------------------------------

Kolik máte let?	☐ Do 30 let
	☐ 31–40 let
	☐ 41–50 let
	☐ 51–60 let
	☐ 61 a více let

Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?	☐ základní
	☐ střední včetně vyučení (bez maturity)
	☐ úplné střední s maturitou
	☐ nástavbové a VOŠ
	☐ vysokoškolské

Do které velikostní kategorie Vaše obec patří?	☐ do 200 obyvatel
	☐ 201–500 obyvatel
	☐ 501–1 000 obyvatel
	☐ 1 001–3 000 obyvatel
	☐ 3 001 a více obyvatel

Dále v dotazníku je vlevo seznam sedmnácti institucí a představitelů různých funkcí a vpravo výběr četnosti komunikace s institucemi a představiteli, vyberte prosím vždy jednu možnost v každém řádku. Pokud máte potřebu ještě cokoliv k tématu dodat, učiňte to, prosím, pod tabulkou. Prosím Vás nyní o odpověď na následující otázku:

Když potřebujete mluvit o důležitých otázkách týkajících se vaší obce, potřebujete dojednat nějakou věc, která je ve veřejném zájmu, s kým se domlouváte, s kým jednáte a jak často?

	Instituce/představitelé	Četnost komunikace s institucemi/představiteli				
		Nikdy	Zřídka	Občas	Často	Velmi často
1	Zastupitelé	☐	☐	☐	☐	☐
2	Radní, tajemník nebo jiní úředníci obecního úřadu	☐	☐	☐	☐	☐
3	Představitelé jiných měst a obcí	☐	☐	☐	☐	☐
4	Hejtman, radní, zastupitelé kraje	☐	☐	☐	☐	☐
5	Úředníci krajského úřadu	☐	☐	☐	☐	☐
6	Neziskové organizace v obci	☐	☐	☐	☐	☐
7	Neziskové organizace mimo obec	☐	☐	☐	☐	☐
8	Politické strany v obci	☐	☐	☐	☐	☐
9	Politické strany mimo obec	☐	☐	☐	☐	☐
10	Podnikatelé v obci	☐	☐	☐	☐	☐
11	Podnikatelé mimo obec	☐	☐	☐	☐	☐
12	Představitelé velkých podniků v obci nebo mimo obec	☐	☐	☐	☐	☐
13	Noviny a další média	☐	☐	☐	☐	☐
14	Jiné významné osobnosti	☐	☐	☐	☐	☐
15	Místní akční skupina/y	☐	☐	☐	☐	☐
16	Dobrovolné svazky obcí	☐	☐	☐	☐	☐
17	Regionální rozvojová agentura	☐	☐	☐	☐	☐

Místo pro Vaše poznámky: